

Varga Attila Ferenc:

NEMZETKÖZI KÜZDELEM A SZOMÁLIAI KALÓZKODÁS ELLEN*

A szomáliai kalózkodás megszüntetése 2008 óta élénken foglalkoztatja a nemzetközi közösséget. A fellépés szükségességében széleskörű egyetértés mutatkozik (ld. ENSZ BT határozatainak sora a kérdésben stb.), de a mai napig nincs egységes elképzelés a probléma megoldásának módjáról és eszközeiről. A modernkori kalózkodásra adható lehetséges válaszok megtalálásához azonban mindenekelőtt magát a jelenséget kell megismernünk, feltárva annak okait és összefüggéseit. Annak ellenére, hogy hazánk nem rendelkezik tengerparttal, mégsem mehetünk el csukott szemmel e globális hatásokkal is járó helyi és regionális probléma mellett. A jelen tanulmány részletes vizsgálat alá veszi tehát a szomáliai kalózkodás jelenségét, a cselekmény jogi megítélését, valamint a jelenség elleni fellépés lehetséges (politikai, katonai, büntetőjogi, technikai stb.) eszközeit.

Kulcsszavak:

Szomália, kalóz/kalózkodás, nyílt tenger, hadihajó, NATO/EU

Attila Ferenc Varga

INTERNATIONAL FIGHT AGAINST THE SOMALIAN PIRACY

Résumé:

Abolition of piracy off Somalia has been in the interest of the international community since 2008. Although there is a wide consent regarding the need of taking actions (see the UN Security Council decisions on this topic, or deployment of NATO/EU/multinational/national warships to the affected area, etc.), there is no unified idea existing on the means and methods of solving this problem, till now. In order to find the possible answers to the modern day piracy, we must first of all understand this phenomenon itself, by exploring its causes and contexts. Although our country does not possess any coasts, we may not pass with closed eyes along this local/regional problem having also global effects. The author of this article takes under thorough examination the Somali piracy, the legal character of this activity, as well as the possible (e.g. political, military, legal, technical, etc.) means of taking actions against it.

Keywords:

Somalia, pirate/piracy, high sea, warship, NATO/EU

Néhányan azt gondolhatják, hogy a kalózkodás valami rég elfeledett dolog, ami ma már csak a kalandregényekben, illetve az azokat életre keltő filmekben fordulhat elő. A valóság azonban az, hogy a kalózkodás soha nem tűnt el maradéktalanul, sőt napjainkban ismét virágzik. 2008 és 2009 egyik legnagyobb sajtóvisszhangot kiváltó, és komoly politikai, valamint nemzetközi jogi következményekkel is járó eseménysorozatának tekinthetjük a szomáliai partok mentén végrehajtott kalóztámadásokat. Az egyre merészebb kalózakciók során mind nagyobb értékű hajókat, illetve egyre komolyabb stratégiai értékkel bíró tengeri szállítmányokat ért támadás, ami a kezdeti megdöbbenést követően fokozatosan kiváltotta a nemzetközi közösség egyre határozottabb válaszreakcióját. A helyzet súlyosságát jól érzékelteti,

* A szerzőnek a Magyar Hadtudományi Társaság 2010. évi pályázatán I. helyezést elért tanulmánya rövidített változatát közreadtuk a Hadtudomány c. folyóirat 2011/1-2. számában. Ezúttal a dolgozat eredeti változatát közöljük.

hogy a szomáliai kalózkodás ügyében – a mielőbbi és hatékony nemzetközi fellépés érdekében – az ENSZ Biztonsági Tanácsa is több alkalommal volt kénytelen egyre szigorúbb határozatokat hozni. A probléma kapcsán felmerülő biztonsági és jogi kérdések eredményes megválaszolásához szükséges szilárd politikai akarat kialakulásának talán egyik legfőbb akadálya azonban az, hogy a szélesebb értelemben vett közvélemény a kalózokban ma is romantikus hősöket lát, nem pedig automata fegyverekkel és modern technikai eszközökkel felszerelt bűnözőket, akiknek akciói már nem csupán regionálisan, hanem globálisan értelmezett gazdaság- és biztonságpolitikai hatással is járnak.

Mint a bűncselekmények általában, a kalózkodás is többnyire ott jelenik meg, ahol a jogszabályok érvényre juttatása gyenge lábakon áll, és ez lehetőséget nyújt a bűnözőknek arra, hogy mások javait szabadon elvegyék. A kalózkodásnak különösen nagy hagyományai vannak az észak-afrikai muzulmán országok és a Dél-Kínai tenger mentén lakó népek között. *Berki* szerint „ez a fajta tevékenység a vagyon- és hírnévszerzés egyik lehetősége, az európaiak elleni harc és a függetlenségi törekvések kiélésének színtere lett, és igen mélyen gyökerezik a mai napig az itt élő lakosság tudatában”.¹

A mai idők kalózkodásának okait vizsgálva a szakértők több olyan tényezőre is felhívják a figyelmet, mint amelyek szerepet játszhatnak e régi-új bűnözési jelenség ismételt és tömeges megjelenésében. Az okok között az alkalmi, illetve „megélhetési” bűnözés éppúgy szerepel, mint a szervezett bűnözés egyfajta megnyilvánulása, sőt a terrorista szervezetek befolyásának növekedése is. Ez utóbbi véleményt képviseli *Berki* is, aki úgy véli, hogy az „... *Al-Kaida* térségbeli felbukkanása, majd térnyerése lehetővé tette, hogy pénz és fegyver kerüljön a vállalkozó kedvű kalózok kezébe, akiknek döntő hányada iszlám fundamentalista. Ezek az emberek az iszlám elszánt harcosainak képében tetszelegnek, ugyanakkor profi bűnözők, akik hála az *Al-Kaida* támogatásának és az üzlet felvirágzásának a legmodernebb vízi járművekkel, korszerű automata és páncéltörő eszközökkel, GPS navigációs rendszerrel és műholdas kommunikációs csatornákkal rendelkeznek, a jól kiépített hírszerző hálózat mellett”.²

Amint azonban az alábbiakban részletesen kifejtjük – jóllehet, vannak hasonló vonások a kalózkodás és a terrorizmus között – nem bizonyított egyértelműen az, hogy közöttük egyenes összefüggés lenne. Ma már viszont az sem kérdéses, hogy a kalózkodás esetében egy olyan összetett büntetőjogi problémakörrel van szó, amelynek komoly biztonságpolitikai vonatkozásai is vannak. Nem véletlen tehát, hogy a kalózellenes fellépés ügye folyamatosan az érintett nemzetközi szervezetek (ENSZ, NATO, Európai Unió) napirendjén szerepel.

A szomáliai kalózkodás megszüntetése – a részsikerek ellenére – szinte megoldhatatlan feladatnak tűnik a nemzetközi közösség számára. Jóllehet a fellépés szükségességében széleskörű egyetértés mutatkozik, a megszüntetendő jelenség (tengeren történő fegyveres elkövetés) sajátossága és jogi megítélése körüli évszázados ellentmondások, az elkövetés helyére (tengerre) vonatkozó speciális jogi rezsim, a konkrét földrajzi térség kaotikus állapota, a megoldásban részt venni képes államok érdekeinek összeütközése mind azt eredményezi, hogy mai napig nincs egységes elképzelés a kalózkodás-probléma megoldásának módjáról és eszközeiről. Jól jellemzi a helyzetet *Hillary Clintonnak*, az Amerikai Egyesült Államok

¹ BERKI, Tamás: A kalózkodás reneszánsza.

http://www.biztonsagpolitika.hu/?id=16&aid=710&title=A_kal%C3%B3zkod%C3%A1s_renez%C3%A1nsza (Letöltve: 2008. november 30.)

² BERKI, ibid.

külgügyminiszterének a témával kapcsolatban 2009 áprilisában tett azon kijelentése, miszerint „... egy XVII. századi bűncselekménnyel van dolgunk, de XXI. századi választ kell rá adnunk”.³ A modernkori kalózkodásra adható lehetséges válaszok megtalálásához azonban mindenekelőtt magát a jelenséget kell megismernünk, feltárva annak okait és összefüggéseit.

Miért fontos a kalózkodás problematikájának tanulmányozása egy magyar ember számára?

Vélhetően hazánk kontinentális földrajzi elhelyezkedése miatt nekünk, magyaroknak egy kicsit talán egzotikusnak tűnik a tengeri kalózkodás problematikája. Ebből következően a modernkori magyar szakirodalom – ellentétben az angol nyelven e tárgykörben megjelent publikációk tömegével – elég szűkszavúan kezelte mindaddig a kérdést. A megfelelő mennyiségű és minőségű szakirodalom hiánya azt is eredményezte, hogy a kalózkodásra vonatkozó, elvéve előforduló hivatkozások csak részinformációkat nyújtottak, és ezek helytállósága is néhány esetben erősen megkérdőjelezhető. Mindez jól nyomon követhető például a kalóz, kalózkodás szavak magyar nyelvű lexikonokban az elmúlt évtizedekben napvilágot látott, eltérő értelmezése kapcsán.

Eredetét tekintve a kalóz szavunk „... szóhasadás eredménye, a török eredetű *kalauz* alakilag és jelentésileg elkülönült változata. A kalózhoz kapcsolódó »rabló« jelentés a török hódoltság idején fejlődött ki annak következtében, hogy az útmutatásra felfogadott kalauzok között sok gazember is akadhatott”.⁴ Az 1972-ben kiadott Magyar Értelmező Kéziszótár szócikke alapján jól érzékelhető a kalóz szóhoz társított negatív érzelmi töltés: a szó jelentése ugyanis „tengeri rabló, orvul támadó, védteleneket pusztító ellenség”.⁵

Az Új Magyar Lexikon szintén utal szó eredetére, de érdekes a kalózkodásként felsorolt cselekvéssor is. Eszerint a kalóz „... török eredetű szó, régebben utazók kalauzolásával, majd útonállással, rablással foglalkozó személy, később fegyveres hajóval rendelkező tengeri rabló, aki más hajókat kirabol, elsüllyeszt, vagy part menti területeket megtámad és kifoszt”. Figyelemre méltó, hogy az állami felhatalmazás alapján történő kalózkodásnál az erre felhatalmazó hivatalos okiratot kalózként titulálja.⁶ A Britannica Hungarica Világenciklopédia kalózkodás fogalma tartalmilag közel áll a mai nemzetközi jogi definícióhoz. Ebbe a körbe tartozónak minősíti ugyanis a „... tengereken vagy levegőben elkövetett rablást vagy más erőszakos cselekedetet, amely magáncélokot szolgál, és közhatóság jóváhagyása nélkül bármely állam megszokott joghatóságán kívül követik el”.⁷

Érdekes ugyanakkor, hogy a kalózkodás mibenlétére az egyik legrészletesebb magyarázatot az 1895-ben kiadott Pallas Nagylexikona adja. A kalózság címszó alatt

³ “We may be dealing with a 17th-century crime, but we need to bring 21st-century solutions to bear”. In.: KELLERHALS, Merle David Jr.: United States Expands Fight Against Pirates. <http://www.america.gov/st/peacesec-english/2009/April/20090416093307dmslahrellek0.6916162.html> (Letöltés: 2009. május 3.)

⁴ A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára. II. kötet. (Főszerk.: Benkő Lóránd) Akadémiai Kiadó, Budapest, 1970

⁵ Magyar Értelmező Kéziszótár (Szerk. JUHÁSZ-SZŐKE–O. NAGY–KOVALOVSKAI). Akadémiai Kiadó, Budapest, 1972. p. 639.

⁶ Új Magyar Lexikon. 4. kötet. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1961. p. 19.

⁷ Britannica Hungarica Világenciklopédia. X. kötet. Ciceró Kft., Budapest, 1994. ISBN 9637815805. p. 64.

– egyebek mellett – ez áll: „A modern nemzetközi jog a kalózhajókat közveszélyességök miatt nem tűri. A kalózhajók lobogójuk védelmére igényt nem tarthatnak, s a nyílt tengeren bárki által szabadon megtámadhatók és elkobozhatók: nemzetközi veszély ellen nemzetközi védelem. Kalózhajóknak azok a hajók tekintetnek, amelyek önhatalmilag, állami felhatalmazás nélkül rablásra v[agy] vagyronpusztításra indulnak. A lopási szándék a K[alózságnak] nem lényeges eleme. A legtöbb esetben lopási szándék vezérli ugyan a kalózokat, de a K[alózság] tényálladékát nem szünteti meg az, hogy nem nyereszkedési vágy, hanem nemzeti gyűlölet vagy bosszú képezi a cselekmény rugóját. Lényeges eleme a K[alózság]-nak egyrészt megtámadás, másrészt idegen vagyonnak elvétele v. emberrablás, v. gyilkosság. Némelyek szerint a tényálladékának egyik kelléke a megraboltnak félelembe ejtése. Ez azonban tényálladáki elemnek annál kevésbé fogadható el, mennél kétségtelenebb, hogy a rablók akkor is K[alózság] miatt büntetendők, ha a megtámadott hajó meg nem ijed, a harcot a kalózokkal bátran felveszi s a kalózokon győzedelmeskedik. Ha valamely hajó ellen K[alózság] gyanuja merül fel, bármelyik államnak hadihajója jogosítva van a gyanuba esett hajót megállítani, megmotozni, s a gyanú alapos v. alaptalan voltáról meggyőződni. Ez kivétel az általános elv alól, mely szerint idegen államok más állam hajói felett a nyílt tengeren hatóságot nem gyakorolhatnak. Kivétel, melyet a nemzetközi veszély ellen szükséges nemzetközi szolidaritás indokol, de amelyet igazol az is, hogy a kalózhajók állami közösségen kívül levőknek tekintendők. Ha a gyanú alaptalannak bizonyul, a hajó elégtételt, s a körülményekhez képest kártérítést is követelhet. Ha ellenben a gyanú alaposnak bizonyul, a hajó elkoboztatik, a legénység pedig bármely civilizált állam bírósága elé állítható s ott elítélhető. Ez a nemzetközi illetékesség természetesen csak a nemzetközi jogilag ilyennek elismert K[alózság] eseteire áll s nem terjed ki azokra az esetekre, amelyeket csak egyes országok törvényei tekintenek K[alózság]-nak. Az elkobzott hajó, amennyiben a kalózoknak tulajdonát képezi, annak az államnak ítéltetik oda, amelynek hajója a kalózhajót elfogta (tengeri zsákmány). Ez a hadi jognak analog alkalmazása. Ha a kalózok által megtámadott magánhajó a kalózokat legyőzi s a kalózhajót hatalmába ejti, de a kalózokat a legközelebbi kikötőig biztosan megőrizni képtelen, a magánhajó kapitánya jogosítva van arra, hogy a kalózokat rögtönbíróságilag halálra ítélje, s a halálos ítéletet nyomban végrehajtsa. A bíróság összeállításáról, a tanúk s vádlottak vallomásairól jegyzőkönyv veendő fel.”⁸

Úgy vélem, a fenti kommentár átfogja a kalózkodással kapcsolatos legfontosabb jogi dilemmákat, és teljes mértékben megfelel a korabeli nemzetközi jog felfogásának, sőt bizonyos tekintetben modernnek is mondható. A XXI. századi kalózkodás vizsgálatakor az itt felvetett elemek mindegyikét vizsgálat alá kell vennünk.

Hazánk nem rendelkezik tengerparttal, és a tengeri kalózkodás által jelentett veszély sem fenyeget ma már magyar lobogó alatt közlekedő kereskedelmi hajókat. Mindez nem jelenti azt, hogy teljes mértékben kizárhatnánk a kalóztámadásokból az esetleges magyar érdekek sérelmét (ld. magyar érdekeltségű tengeri szállítmány egy más nemzeti lobogó alatt közlekedő hajón, más nemzeti lobogó alatt közlekedő hajón alkalmazott magyar állampolgár, stb.). Úgy vélem tehát, nem mehetünk el csukott szemmel egy olyan, akár globális hatásokkal is járó helyi/regionális probléma mellett, amely élénken foglalkoztatja az annak megoldásában érintett nemzetközi közösséget. Az alábbiakban e tanulmány szerzője részletes vizsgálat alá veszi tehát a szomáliai kalózkodás jelenségét, a cselekmény jogi megítélését, valamint a

⁸ A Pallas Nagy Lexikona. X. kötet. Pallas Irodalmi és Nyomdai Részvénytársaság. 1895. pp. 71–72.

jelenség elleni fellépés lehetséges (politikai, katonai, (büntető)jogi, technikai, stb.) eszközeit.

A szomáliai kalózkodás problematikája⁹

A szomáliai partok menti kalózkodás, mint jelenség, nem csupán az utóbbi évek „terméke”. A pénzszerzés e formájának évszázados hagyományai vannak ezen a területen. A brit birodalom részéről tett mindenféle katonai és diplomáciai erőfeszítés,¹⁰ illetve bizonyos területek, kikötők elfoglalása ellenére ezen a földrajzi területen sem sikerült teljesen visszaszorítani a kalózkodást és biztonságossá tenni a tengeri közlekedést.

Általános vélemény szerint azonban a szomáliai kalózkodásnak új lendületet adott az ország anarchiába dőlése a XX. század végén. Működő kormány – és ebből következően hatékony fegyveres és rendfenntartó erő – nélküli ország nem képes megvédeni határait a külső támadásokkal szemben, úgyszintén eszköztelenné válik a területén tartózkodó bűnelkövetőkkel szembeni hatékony fellépésre. Kihasználva Szomália sérülékeny helyzetét, idegen országok halászhajói jelentek meg a szomáliai felségvizeken és folyattak illegális halászást. A felbőszült szomáliai halászok elkezdték elfoglalni ezeket a hajókat és szabadon engedésük fejében – az őket ért anyagi sérelem kompenzálásaként – váltságdíjat követeltek.

A felfegyverzett halászok, miután felismerték az ebben a könnyű pénzszerzési módban rejlő lehetőségeket, feladva eredeti foglalkozásukat és eltávolodva az eredeti céloktól, immár „főfoglalkozásként”, válogatás nélkül kezdték támadni a külföldi halászhajókat, jachtokat és más kereskedelmi hajókat.¹¹

Chalk a 2001-ben megjelent írásában¹² már jelentős regionális biztonsági kockázatként említette a szomáliai kalózkodást. Úgy vélte, hogy a kalóztámadások elterjedéséhez (a gazdasági elmaradottság mellett) jelentősen hozzájárultak az alábbi biztonsági tényezők is:

- a parti tengerrész figyelésének, ellenőrzésének csaknem teljes hiánya;
- a környező tengerparti országok kormányzati és jogrendszerének működésképtelensége;
- a hajók által követett azon gyakorlat, miszerint – a Nemzetközi Tengerészeti Hivatal javaslata ellenére, a hajózási útvonal lerövidítése érdekében – az előírt 50 kilométeres biztonsági távolságtartási zónán belül közlekednek;
- nem biztonságos rádiókommunikációs eszközök alkalmazása, amely a kalózok számára pontos és szinte valós idejű helyzetjelentést adott a térségben közlekedő hajókról, illetve azok útitervéről.

⁹ Szomália helyzetével jelen tanulmány szerzője egy másik dolgozatában részletesebben is foglalkozott. Ld. VARGA, Attila Ferenc: A tengerek szabadságának és biztonságának helye az Amerikai Egyesült Államok biztonsági stratégiáiban. Hadtudomány elektronikus szám, Bp., 2010. http://mhht.eu/hadtudomany/2010_e.html (Letöltés: 2010. április 30.)

¹⁰ A Tengeri békéről szóló, 1853-ban megkötött Állandó Szerződés (Perpetual Treaty on Maritime Truce) felhatalmazta a brit birodalmat, hogy a fellépjen kalózkodás és az emberkereskedelem ellen, valamint hogy általában véve fenntartsa a békés kereskedelmet a térségben. (Bővebben ld. UAE History, British Era) <http://www.cdr.gov.ae/ncdr/English/uaeGuide/PrintBritish.aspx> (Letöltés: 2009. szeptember 5.)

¹¹ WARDEN, James (1): Combined Task Force 151 hunts down pirates in the Gulf of Aden. In.: Stars and Stripes, March 29, 2009. <http://www.stripes.com/article.asp?section=104&article=61656> (Letöltés: 2009. március 30.)

¹² CHALK, Peter: Africa Suffers Wave of Maritime Violence (In.: Jane's Intelligence Review, April 1, 2001) <http://www.rand.org/commentary/2001/04/01/JIR.html> (Letöltés: 2009. január 15.)

Chalk, hivatkozva az Afrika keleti és nyugati partján egyaránt előforduló kalózkodás növekvő trendjére, előrevetítette, hogy hathatósabb és előrelátóbb intézkedések hiányában Afrika könnyen az újfajta kalózkodás 21. századi központja lehet.¹³ Ma már tudjuk, hogy a jóslat 2008-ra beigazolódott. A biztonsági helyzet, valamint az életben maradáshoz szükséges feltételek folyamatos romlásával arányosan a szomáliai kalózkodás egyre inkább elterjedt, és korábban soha nem látott méreteket öltött.

Az Ádeni-öböl térségében rendszeresen előforduló kalóztámadások ellenére a világsajtó figyelme csak 2008 szeptemberétől irányult a szomáliai kalózkodás problémája felé. Az apropót a kalózok által napokig fogságban tartott két francia túszer kommandósok általi kiszabadítása adta. A hírt kommentálók ugyanakkor azt is megjegyezték, hogy napokkal korábban egy spanyol, majd egy francia halászhajót, illetve egy hongkongi illetőségű, vegyi anyagokat szállító tankert is kalóztámadás ért. Ekkorra a kalóztámadások száma és súlyossága már elérte azt a mértéket, hogy az Európai Unió közösségi szintű fellépést kezdeményezett a szomáliai kalózkodás ellen.¹⁴ Francia javaslatra ekkor merült fel a légi ellenőrzés, illetve a hadihajó-kíséret opciója is a területen közlekedő hajók védelmében.¹⁵

A helyzet súlyosságát jól szemlélteti, hogy a 2008-ban világszerte elkövetett kalóztámadások egyharmada (293-ból 111) az Ádeni-öbölben, Szomália keleti partjainál történt.¹⁶ A 2008 évi esetek közül – önkényesen – az alábbi példákat emelem ki, amelyek jól demonstrálják a kalózakciók egyre merészebb végrehajtásának trendjét, valamint azt, hogy az áldozatul esett hajók szállítmánya adott esetben milyen stratégiai értéket, esetleg komoly biztonsági kockázatot is jelentett.

- 1) Szomáliai kalózok 2008 szeptemberében elfoglalták az 530 láb (kb. 180 méter) hosszú, Faina nevű teherszállító hajót, amely 33 darab T-72-es tankot szállított, jelentős mennyiségű lőszerrel és alkatrészsel. Az ukrán hírforrások szerint a Faina az odesszai székhelyű Tomex Team nevű cég tulajdonában állt, és azt az ukrán állami ellenőrzés alatt álló fegyverkereskedelmi cég, az Ukrspetsexport bérelte, hogy a tankokat a kenyai Mombassába szállítsa. A kenyai kormányzóvivő megerősítette, hogy a kenyai fegyveres erők rendelték a tankokat és az alkatrészeket.¹⁷

¹³ CHALK, *ibid.*

¹⁴ Kalózok ellen hadakozik Európa.

http://www.fn.hu/kulfold/20080916/kalozok_ellen_hadakozik_europa/?hirlevelkatt=2008-09-17

(Letöltés: 2008. november 18.)

¹⁵ Az események kapcsán a francia köztársasági elnök kifejtette, hogy „Franciaország nem tudja egyedül viselni” ennek a tengeri térségnek – a világ egyik legveszélyesebbjének – a felügyeletét. „Már nem elszigetelt esetek vannak, hanem valódi bűnözési ipar” alakult ki. A kalózok egyre messzebb merésznek a nyílt tengeren, a szomáliai partok menti és az ádeni-öbölbeli kalózkodás „szó szerint robbanásszerűen kiterjedt”. (Ld. Sarkozy tengeri rendőrséget akar a kalózok ellen)

http://www.fn.hu/kulfold/20080916/sarkozy_tengeri_rendorseget_akar/ (Letöltés: 2008. november 18.)

¹⁶ SHANE, Leo: Pirate attacks down, but concerns linger. Stars and Stripes, March 6, 2009. <http://www.stripes.com/article.asp?section=104&article=61148> (Letöltés: 2009. március 30.)

¹⁷ Somali Pirates seized freighter carrying 33 T-72 tanks (26 September, 2008)

<http://www.maritimeterrorism.com/2008/09/26/somali-pirates-seized-freighter-carrying-33-t-72-tanks/>

(Letöltés: 2008. november 30.) Ld még Hadihajó-erődemonstráció a kalózok által elrabolt hajónál (2008. október 1) http://hvg.hu/vilag/20081001_kalozok_szomalia_ukran_tehershajo.aspx (Letöltés: 2008. november 18.)

- 2) A 2008 novemberében elrabolt Karagol nevű török teherszállító hajó India felé tartott vegyi anyagokból álló, 4500 tonnás rakományával, 14 török tengerésszel a fedélzetén.¹⁸
- 3) A szomáliai kalózok egyik legnagyobb fogása közé tartozott a libériai lobogó alatt közlekedő, 318 ezer tonnás Sirius Star szupertanker elfoglalása 2008. november 16-án. Információk szerint a hajót a kenyai kikötőtől, Mombassától 450 mérföldre délkeletre foglalták el, majd a kalózok északnak vették az irányt, és a szomáliai kalózok központjába, Eylbe hajóztak. A Sirius Start a szaúdi olajóriás, az Aramco szállítmányozási cége üzemeltette, és a dél-afrikai Jóreménység-fok megkerülésével az Egyesült Államokba tartott volna. Elfoglalásakor a 329 méter hosszú tankerhajó mintegy 2 millió hordónyi olajat szállított 100 millió USD értékben, fedélzetén 25 fős horvát, brit, fülöp-szigeteki, lengyel és szaúd-arábiai legénységgel.¹⁹
- 4) 2008. november 26-án a 27 350 tonnás, vegyi anyagokat szállító Biscaglia esett a szomáliai kalózok áldozatául. A hajót és 30 fős legénységét gépfegyverekkel és gránátvetőkkel felszerelt 8 fős kalózcsoport támadta meg.²⁰
- 5) 2008 decemberében szomáliai kalózok kerítették hatalmukba az egyiptomi Blue Star nevű teherhajót, 28 fős legénységével együtt. A hajó rakománya hatezer tonna, talajjavítóként használatos karbamid. Nem sokkal az után érte a támadás a Blue Start, hogy a Vörös-tengert elhagyva az Ádeni-öböl vizére ért. A támadók körülbelül tizenöten voltak.²¹

A 2009-es év kimagasló volt a kalóztámadások és tengeri fegyveres rablások tekintetében. A fokozottabb nemzetközi katonai jelenlét ellenére a támadások száma lényegesen nőtt: az IMO-nál²² bejelentett támadások száma 406-ra emelkedett, ami a korábbi évhez képest mintegy 25%-os növekedést jelent. Az összes támadásnak több mint a felét (222) a kelet-afrikai partoknál követték el.²³

A 2009-es évben végrehajtott kalózakciók közül – szintén önkényesen – az alábbiakat emelem ki:

1. Január 3-án egy jemeni lobogó alatt közlekedő tartályhajót támadtak meg a szomáliai kalózok. A hajó több mint 2000 tonna dízelt szállított.²⁴

¹⁸ Brit és orosz hadihajók vertek vissza egy kalóztámadást (2008. november 12.).

http://hvg.hu/vilag/20081112_kaloztamadas_szomalia.aspx (Letöltés: 2008. november 18.)

¹⁹ Somali Pirates seize supertanker Sirius Star (November 18, 2008).

<http://www.maritimeterrorism.com/2008/11/18/somali-pirates-seize-supertanker-sirius-star/> (Letöltés: 2008. november 30.). Ld. még: Óvatos a NATO: rakétákkal támadhatnak a kalózok (2008. 11. 19.).

http://atv.hu/hircentrum/2008_nov_ovatos_a_nato_raketakkal_tamadhatnak_a_kalozok_video.html

(Letöltés: 2008. november 20.) Ld. még: Az elrabolt óriás tankhajóval zsarolnak a kalózok.

<http://www.origo.hu/nagyvilag/20081121-kalozok-25-millios-valtsagdijat-kernek-a-sirius-starert.html>

(Letöltés: 2008. november 20.)

²⁰ Az esetről részletesebben ld. The Taking Of M/T Biscaglia.

http://www.cargolaw.com/2008nightmare_mv_biscaglia.html (Letöltés: 2008. november 20.)

²¹ Egyiptomi teherhajót raboltak el a kalózok. <http://www.origo.hu/nagyvilag/20090101-egyiptomi-teherhajot-raboltak-el-a-kalozok.html> (Letöltés: 2009. január 10.)

²² International Maritime Organization – Internet:

http://www.imo.org/includes/blastDataOnly.asp/data_id%3D21262/9711.pdf (Letöltés: 2008. december 7.)

²³ Reports on acts of piracy and armed robbery against ships, Annual report 2009. International Maritime Organization (29 March 2010). MSC.4/Circ.152. p. 2.

²⁴ Somali pirates hijack Yemeni cargo ship. <http://www.sabanews.net/en/news172827.htm> (Letöltés: 2009. május 5.)

2. Január 29-én támadták meg kalózok a német tulajdonban álló, de bahamai lobogó alatt hajózó MV Longchamp nevű tartályhajót, amely a támadáskor több ezer tonna folyékony állapotú vegyi anyagot szállított.²⁵
3. A brit tulajdonban álló, de panamai lobogó alatt közlekedő, 32 ezer tonna vasat szállító Malaspina Castle nevű teherhajót, valamint 24 fős (bolgár, orosz, ukrán és fülöp-szigeteki) személyzetet 2009. április 6-án támadták kalózok.²⁶
4. Témánk szempontjából egyik talán legnagyobb sajtóvisszhangot kapott eseménye volt 2009-ben a Szomáliának, Ugandának és Kenyának szánt, több ezer tonna segélyt szállító Maersk Alabama nevű teherhajó elleni támadás 2009. április 8-án. A kalózok által foglyul ejtett kapitányt néhány nappal később az USA különleges erői a szabadították ki.²⁷
5. 2009. április 25-én a mintegy 1000 utast, és 500 fős személyzetet szállító MSC Melody nevű, olasz tengerjáró hajót Szomália partjaitól 500 mérföldre támadták meg kalózok, még azt megelőzően, hogy a kíséretére rendelt spanyol hadihajóval találkozhatott volna. A hajón levő biztonsági személyzet fegyveres harcban visszaverte a kalóztámadást.²⁸
6. 2009 júliusának elején a Horizon-1 nevű, 34 ezer tonna szulfátot szállító török teherhajót a monszun miatti kedvezőtlen időjárási körülmények ellenére támadták meg a kalózok.²⁹
7. 2009. december 28-án támadták meg a kalózok a több mint 13 ezer tonna vegyi anyagot szállító MV St. James Park nevű teherhajót, fedélzetén 26 fős (fülöp-szigeteki, orosz, grúz, román, bolgár, ukrán, lengyel, indiai és török) személyzettel.³⁰

A 2010-es esztendő is eseménydús volt az Ádeni-öbölben. Az előző évekhez hasonlóan érdemes néhány példával illusztrálni a szomáliai kalózok aktivitását:

1. A kalózkciók közül talán az egyik legrejtélyesebb esetnek tekinthetjük az amerikai USS Nicholas (FFG-47) nevű hadihajó elleni támadást 2010. március 31-én. Ez volt az első – de mint később kiderült, nem utolsó – direkt kalóztámadás az USA haditengerészetének Afrika partjaihoz vezényelt egységei ellen, hiszen április 5-én ugyancsak kalóztámadás érte az USS Ashland nevű hadihajót. A néhány fős támadó csoportokat mindkét hadihajó eredményesen visszaverte.³¹

²⁵ Pirates hijack German-owned ship in Gulf of Aden.

<http://edition.cnn.com/2009/WORLD/africa/01/29/pirates.ship.hijack/index.html> (Letöltés: 2009. május 7.). Ld. még Pirates seize tanker with 12 RP sailors.

<http://globalnation.inquirer.net/news/news/view/20090131-186624/Pirates-seize-tanker-with-12-RP-sailors> (Internet: 2009. május 7.)

²⁶ Somali pirates seize more vessels. <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/7985374.stm> (Letöltés: 2009. június 4.)

²⁷ Az esetről részletesebben ld. US captain rescued from pirates.

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/7996087.stm> (Letöltés: 2009. május 30.)

²⁸ Italian cruise ship fends off pirates with gunfire. <http://www.guardian.co.uk/world/2009/apr/26/italian-cruise-ship-pirates> (Letöltés: 2009. június 20.)

²⁹ Pirates hijack Turkish ship in Gulf of Aden – Internet: <http://in.reuters.com/article/idINIndia-40908820090708> (Letöltés: 2009. október 10.)

³⁰ Somali pirates hijack British chemical tanker in Gulf of Aden.

<http://www.dailymail.co.uk/news/worldnews/article-1239138/British-tanker-St-James-Park-seized-Somali-pirates-Gulf-Aden.html#ixzz128Zv9xoZ> (Letöltés: 2010. február 4.)

³¹ U.S. Navy captures 5 Somali pirates, siezes pirate mother ship off Kenya, Somali coasts. <http://www.nydailynews.com/news/world/2010/04/01/2010-04->

2. 2010. április 4-én érte kalóztámadás a 300 ezer tonnás, 333 méter hosszú koreai olajszállító szupertankert, a Samho Dreamet. Az Irakból az Amerikai Egyesült Államokba tartó, mintegy 170 millió USD értékű nyersolajat szállító hajót Szomália partjaitól több mint 900 mérföldre (kb. 1500 kilométer) foglalták el a kalózok. Ezen időpontig ez volt a kalózok legnagyobb fogása.³²
3. 2010. április 18-án kalózok foglalták el az MV Prantalay 11, 12, and 14 nevű, thaiföldi halászhajó együttest. Ez az akció az addig regisztrált legtávolabbi támadás volt, amelyet szomáliai kalózoknak tulajdonítottak: Szomália partjaitól mintegy 1900 kilométerre hajtották végre.³³
4. Az utóbbi évek kalózzellenes műveletei között talán az egyik legvitatottabb volt a Moscow University nevű hajót elfoglaló kalózok elleni akció. Az 56 ezer tonnás olajszállító tankerhajót 2010. május 5-én kerítették hatalmukba a kalózok, mintegy 500 tengeri mérföldre (kb. 930 kilométerre) a szomáliai partoktól. Elfoglalásakor mintegy 50 millió USD értékű nyersolajt szállított. Az orosz speciális alakulat által ártalmatlanná tett kalózok sorsáról a sajtóban ellentmondásos hírek jelentek meg, amelyek miatt az orosz vezetést sok kritika érte.³⁴
5. 2010. május 3. és 9. között érte támadás Jemen partjainál a Peace Boat nevű vállalat által üzemeltetett SS Oceanic nevű személyszállító tengerjárót. A hajót kézigránátokkal támadták meg a kalózok, de az elkerülő manővereknek, valamint a nagynyomású vízágyúknak köszönhetően sikerült visszaverni a támadást. A kalózokat később a NATO tengerészeti egységei fogták el.³⁵

Az elmúlt években megtámadott hajók hosszú sorából³⁶ kiragadott példák jól érzékeltetik, hogy a szomáliai kalózok nem válogattak a potenciális célpontok között. Figyelemre méltó ugyanakkor, hogy a 2010-ben regisztrált kalóztámadások száma lényegesen kevesebb 2009 hasonló időszakaihoz képest. Emellett a kalózok „eredményességi mutatója” – vagyis a megkísérelt és az eredményesen végrehajtott támadások aránya – is jelentősen csökkent. Öröndetes fejleményként értékelhetjük ugyanis, hogy 2009 augusztusától egyre több kalóztámadást sikerült megghiúsítani, vagy a megtámadott hajó által végrehajtott elhárító manővereknek és más védelmi intézkedéseknek, vagy a közelben tartózkodó, és a segélyhívás alapján a kereskedelmi hajó segítségére siető hadihajók eredményes közbelépésének

[01 us navy captures 5 somali pirates siezes pirate mother ship off kenya somali coa.html#ixzz129eHI2cE](http://www.navy.mil/search/display.asp?story_id=52519) (Letöltés: 2010. július 3.), továbbá USS Ashland Captures Pirates.

http://www.navy.mil/search/display.asp?story_id=52519 (Letöltés: 2010. július 3.)

³² Pirates Capture Largest Vessel Ever: Supertanker Samho Dream.

<http://piratebook.blogspot.com/2010/04/pirates-capture-largest-vessel-ever.html> (Letöltés: 2010. június 20.)

³³ Thai Fishermen Seized by Somali Pirates in Long-Distance Hijacking.

<http://www.voanews.com/english/news/Thai-Fishermen-Seized-by-Somali-Pirates-in-Long-Distance-Hijacking-91592119.html> (Letöltés: 2010. május 8.)

³⁴ Ld. MV Moscow University. Why Anti-Piracy Efforts off Somalia Are Doomed to Fail.

<http://www.oldsaltblog.com/2010/05/10/mv-moscow-university-why-anti-piracy-efforts-in-somalia-are-doomed-to-fail/> (Letöltés: 2010. június 30.) Ld. még Russia says freed pirates didn't reach land.

http://www.boston.com/news/world/europe/articles/2010/05/12/russia_says_freed_pirates_didnt_reach_land/ (Letöltés: 2010. június 30.)

³⁵ No Peace for PEACE BOAT. <http://maritimematters.com/2010/05/no-peace-for-peace-boat/> (Letöltés: 2010. június 22.)

³⁶ A kalóztámadások részletes listáját időszakonkénti jelentéseiben közzéteszi az IMO és az IMB a honlapján.

köszönhetően.³⁷ A korábban soha nem látott nemzetközi hadihajó-forgalom az Ádeni-öbölben nyilvánvalóan arra készteti a kalózkodókat, hogy egyre vakmerőbb akciókra vállalkozzanak. Ennek egyik jele, hogy a szomáliai kalózkodók az utóbbi időben a szárazföldtől rendkívül nagy távolságokban (akár 2000 kilométerre) is képesek voltak megtámadni a kereskedelmi hajókat a busás váltságdíj reményében.

A kalózkodás által okozott károk

A szomáliai kalózkodók által okozott károk nagyságát – az ellentmondó, vagy rendelkezésre sem álló információk miatt – pontosan megállapítani nem lehet, szakértők is csupán becslésekre vállalkoznak. Nincsenek ugyanis konkrét számszerű adatok arra vonatkozóan, hogy milyen költségeket, illetve veszteségeket okoz a kalózkodás globálisan. A becslések lényegesen eltérhetnek egymástól, mert nincs teljes egyetértés a beszámítandó összegekkel kapcsolatban (például ebbe a körbe tartoznak-e a többlet biztonsági és bérleti költségek, a hosszabb útvonalon történő hajózás többletköltségei, az esetleges rongálással vagy eltulajdonítással okozott közvetlen kár összege, netán ide kell-e sorolni a váltságdíjat is stb.).

Az ENSZ Főtitkárának a témával kapcsolatban 2008 novemberében az ENSZ Közgyűlése elé terjesztett jelentése³⁸ szerint például az önmagukat "parti őrsegnek" nevező kalózkodók 2008-ban – a jelentés novemberi megírásáig – 25–30 millió dollár váltságdíjat vágtak zsebre, mintegy 65 kereskedelmi hajót raboltak el, fedélzetükön a legénységgel (összesen mintegy kétszáz emberrel). Az ENSZ szomáliai megbízottjának egy 2008. decemberi konferencián elhangzott véleménye szerint ugyanakkor a szomáliai kalózkodók 2008-ban mintegy 120 millió USD összeget zsebeltek be büntetlenül. A váltságdíjként kapott pénzből vélhetően jut egy töredékrész a helyi közösségek számára annak érdekében, hogy támogassák a kalózkodókat, és egy bizonyos összeget a kalózkodáshoz használt eszközök (csónakok, fegyverek, kommunikációs eszközök) fejlesztésére is fordítanak. A zsákmány nagyobb hányada viszont minden valószínűség szerint a kalózkodást külföldről irányítókhoz kerül.³⁹

Egyes számítások szerint tehát a szomáliai kalózkodás által okozott többletköltségek és veszteségek miatti tényleges kár elérheti az évi 1 milliárd USD összeget, de vannak, akik – az elszenvedett veszteségeket szélesebb körben megállapítva – ennek az összegnek a mértékét legalább 16 milliárd USD-re becsülik.⁴⁰ Szakértők szerint ugyanakkor ez az adat továbbra sem a valós kárértéket tükrözi, hiszen a kalóztámadások jelentős hányadát nem jelentik (becslések szerint csupán minden tízedik támadást jelentenek be hivatalosan), így – ugyancsak becslések szerint – a tényleges kár elérheti akár az 50 milliárd USD éves összeget. A kalóztámadásokról szóló hivatalos bejelentések elmaradásának több oka is van:

- a kikötőkben nem szívesen beszélnek ilyen ügyekről;
- a kereskedelmi hajótársaságok nem akarják „nagydobra verni” védtelenségüket;
- a kormányok nem szeretik a negatív sajtót;

³⁷ Példaként ld. az *MV Rimar*, *MV Notos Scan*, *MV Elgiznur Cebi*, *MV Southern Cross*, valamint az *MV Gem of Cochin* nevű hajókról kiadott sajtóközleményeket.

³⁸ Report of the Secretary-General on the situation in Somalia. United Nations Security Council, S/2008/709 (17 November 2008). p. 12., para. II/C/58.

³⁹ Bonanza year for Somali pirates – Middle East Online (2008. 12. 11.). <http://www.middle-east-online.com/english/somalia/?id=29155> (Letöltés: 2009. január 15.)

⁴⁰ HANSON, Stephanie: Combating Maritime Piracy. <http://www.cfr.org/publication/18376/> (Letöltés: 2009. február 15.)

- a sajtó sem foglalkozik eleget ezzel a problémával.⁴¹

A Nemzetközi Tengerészeti Szervezet (IMO) ugyancsak a kalózkodást jellemző jelentős látenciára hívja fel a figyelmet. AZ IMO ugyanakkor további két körülményt is megemlít, mint amelyek szerepet játszanak a kalóztámadásokról szóló jelentések elmaradásában:

- a biztosítási többletköltségek sok esetben meghaladnák a kisebb incidensek miatt esetleg kártérítésként kapható összeget;
- a kalózingidensek jelentése és kivizsgálása időigényes, amely akár több napi késést is jelenthet a szállításban, ezért – különös tekintettel az üzemeltetési költségekre – sokszor olcsóbb nem jelenteni a kisebb jelentőségű ügyeket.⁴²

Szomália esetében a szállítmányoknak az Ádeni-öböl elkerülésével, vagyis a Jóreménység-fok megkerülésével közvetlenül összefüggő (2008 évi) költségeit jól érzékelteti az a példa, amely szerint egy Szaúd-Arábiából az USA-ba hajózó tartályhajó útja az új útvonalon a korábbinál 2700 mérfölddel hosszabb. A hosszabb távolság miatt természetesen csökken az adott hajó szállítási kapacitása, hiszen kevesebbszer teheti meg ugyanazt az utat, nem beszélve a nagyobb üzemanyag-költségről, amely így elérheti az évi 3,5 millió USD többletköltséget. A megváltozott biztonsági körülmények többletbiztosítási költségeket (war risk insurance)⁴³ is jelentenek, amely elérheti a hajónkénti 20 ezer USD összeget is, szemben az egy évvel korábbi 500 USD-vel.⁴⁴

A fentebb hivatkozott ENSZ főtitkári jelentés szerint a szomáliai kalózkodók által birtokolt jelentős támadó képességek, valamint a hajókat ért rablótámadások hatalmas fenyegetést jelentenek ezen a földrajzi területen a kereskedelem és a hajózás szabadságára, a térség gazdasági stabilitására. A jelentés hangsúlyozza, hogy amennyiben a helyi közösségek nem kapnak megfelelő eszközöket ahhoz, hogy az egyre súlyosbodó globális és helyi kihívások ellenére biztosítsák megélhetésüket, akkor Szomália továbbra is egyik lehetséges forrása marad a frusztrált szélsőségeseknek – ezzel is próbára téve a saját, a tágabb régió és az egész világ stabilitását.⁴⁵

A főtitkári jelentés felhívta a figyelmet arra, hogy a szomáliai partoknál végrehajtott kalózkodásokban és a hajók elleni fegyveres rablótámadásokban résztvevő személyek tevékenysége kétségtelenül gyengíti a szomáliai Átmeneti Szövetségi Kormányt és a helyi hatóságokat. A szövetségi és a helyi hatóságok

⁴¹ MALONE, Robert: Dangerous Waters. http://www.forbes.com/2006/07/24/pirates-on-the-seas-cx_rm_0725pirates.html (Letöltés: 2008. december 17.)

⁴² Ld. Defining Piracy. Maritime Terrorism Research Center. <http://www.maritimeterrorism.com/definitions> (Letöltés: 2009. november 2.)

⁴³ A kalózkodást hagyományosan tengeri veszélynek tekintették a biztosító társaságok, ezért az ilyen jellegű támadásokra a hajótestre vonatkozó biztosítás is kiterjedt. A kalóztámadások számának jelentős megnövekedése miatt azonban ezen biztosítási terület tekintetében is számtalan kérdés megválaszolatlan maradt. Sok biztosító társaság ezért a kalóztámadások miatti veszélyt a háborús kockázatok (war risk) közé kezdte besorolni. Vö. The Pirates of Puntland: Practical, Legal and Policy Issues in the Fight Against Somali Piracy – K&L Gates LLP, (March 2009). http://www.klgates.com/files/Publication/ac22f46f-de64-41d5-a99c-8566b961c41e/Presentation/PublicationAttachment/fbdacf5a-55e1-408d-833b-a4bc8a15dc70/3_09_The_Pirates_of_Puntland.pdf (Letöltés: 2010. február 2.), p. 6.

⁴⁴ Economic Impact of Piracy in the Gulf of Aden on Global Trade. http://www.marad.dot.gov/documents/HOA_Economic%20Impact%20of%20Piracy.pdf (Letöltés: 2009. január 30.)

⁴⁵ Report of the Secretary-General on the situation in Somalia, p. 5., 19. pont

többnyire áldozatai az elburjánzó kalózkodásnak és a hajók elleni fegyveres rablásoknak, de képtelenek ellene hatékonyan fellépni, hiszen nem rendelkeznek kellően felszerelt és gyors hajókkal, megfelelő kommunikációs eszközökkel, vagy akár olyan fegyverekkel, amelyek szükségesek lennének a kalózkodás elleni sikeres harchoz.

A kalózellenes küzdelemhez kapcsolódó másik probléma a kalózkodás vagy a hajók elleni fegyveres rablás miatt őrizetbe vett személyek fogva tartására szolgáló létesítmények kijelölése, és annak a joghatóságnak a meghatározása, amely felelősségre vonhatja őket. Az ENSZ Főtitkára üdvözölte India és az Orosz Föderáció együttműködését a Szomáliai Átmeneti Szövetségi Kormányval a kalózkodás és a tengeri rablások visszaszorításában. Egyúttal felhívta a nemzetközi közösséget, hogy keressen gyakorlatias és hatékony válaszokat a hajók elleni kalózkodás vagy fegyveres rablás miatt elfogott személyek felelősségre vonásával kapcsolatos jogi kérdésekre.⁴⁶

A Szomáliában szerzett ENSZ tapasztalatokból kiindulva az ENSZ főtitkára kiemelte annak fontosságát, hogy a nemzetközi közösségnek legyen egységes stratégiája a regionális stabilitást és a nemzetközi békét és biztonságot fenyegető, Szomáliából származó különböző veszélyekkel szemben. Ebből következően – úgy vélte – szükséges összekapcsolni a folyamatban levő kalózkodás ellenes akciókat, az Afrikai Unió szomáliai missziójának (African Union Mission in Somalia – AMISOM) műveleteit és a várhatóan létrejövő többnemzetiségű erők tevékenységét egy olyan összehangolt törekvéssé, amely hatékony választ tud adni a szomáliai jogellenes cselekedetek okaira és következményeire is, amelyek már súlyosan veszélyeztetik a nemzetközi békét és biztonságot.⁴⁷

A szomáliai kalózkodás tehát a 2008-ban geostratégiai problémává vált. Kommentátorok nem felejtik el megemlíteni, hogy évente mintegy 16 ezer hajó halad át – többek között a világ nyersolaj-szállítmányának közel 30 százalékával – a Báb-el-Mandeb tengersizorosban, az Ádeni-öböl és a Vörös-tenger között.⁴⁸ A térség stabilitása, különösen a főbb tengeri közlekedési útvonalak biztonságának garantálása tehát az elsődleges prioritások közé emelkedett.

Az ENSZ Biztonsági Tanács határozatai Szomáliáról

Az egyre súlyosabb incidensek – és nem utolsósorban az arról szóló híradások – következtében a szomáliai kalózkodás fokozatosan a nemzetközi közösség figyelmének középpontjába került. A fennálló nemzetközi jogi rezsím (ld. UNCLOS⁴⁹ kalózkodással kapcsolatos szabályai, Szomália szuverenitásának kérdése, stb.) azonban komoly akadályokat gördített a cselekvésre kész államok elé, megakadályozva a hatékony fellépést. Különös tekintettel a térségben előforduló kalózkodások súlyosságára, Szomália belpolitikai helyzetére és a kalózkodással szembeni fellépésre vonatkozó eszköztelenségére, az ENSZ Biztonsági Tanácsa (BT) a

⁴⁶ Report of the Secretary-General on the situation in Somalia. p. 12., 58. pont, valamint pp. 21-22., 101. pont

⁴⁷ Report of the Secretary-General on the situation in Somalia. p. 22., 103. pont

⁴⁸ Kalózveszély - high-tech támadások nemzetközi vizeken. Hírszerző összeállítás (2008. november 20.) http://www.hirszerzo.hu/cikk.kalozveszely_-_high-tech_tamadasok_nemzetkozi_vizeken.87754.html (Letöltés: 2009. március 30.)

⁴⁹ United Nations Convention on Law of the Sea (UNCLOS), 10 December, 1982, – Internet: http://www.un.org/Depts/los/convention_agreements/texts/unclos/closindx.htm (Letöltés: 2009. március 1.)

nemzetközi békére és biztonságra veszélyesnek kezdte tekinteni a szomáliai kalózkodást, és egymást követő határozataiban igyekezett megoldást kínálni a nemzetközi közösség tagjainak az eredményes fellépéshez.

Az a tény, hogy az ENSZ BT-nek foglalkozni kellett a kalózkodással, már önmagában jelzésértékű, és jól érzékelteti a probléma súlyosságát, valamint a nemzetközi békét és biztonságot fenyegető jelenség megszüntetésének fontosságát. Amint azonban arra az ENSZ BT rendszeresen felhívta a figyelmet, határozataival – az ENSZ Alapokmányban foglalt jogkörét gyakorolva – felhatalmazást adott ugyan a nemzetközi közösség tagjainak a cselekvésre, ez a felhatalmazás viszont csak és kizárólag a szomáliai helyzet kezelésére vonatkozik. Az ENSZ BT határozatai ellenére tehát a kalózkodással kapcsolatos nemzetközi jogi rezsím nem változott meg, így a kalózkodás által érintett, de Szomálián kívüli földrajzi területeken az általános szabályok maradtak az irányadók.

Az alábbiakban részletesen megvizsgált ENSZ BT határozatok jól érzékeltetik a kalózellenes küzdelemmel kapcsolatban felmerült jogi dilemmákat, és az ENSZ BT azon törekvését, hogy e dilemmák feloldásához – a nemzetközi jog által is elfogadható – alternatívákat kínáljon. A témához kapcsolódó ENSZ BT határozatok száma⁵⁰ és tartalma ugyanakkor azt is jól szemlélteti, hogy önmagában a határozatok nem hoztak átütő sikert a Szomália partjai mentén folytatott kalózkodás elleni küzdelemben, a nemzetközi közösségnek tehát a továbbiakban is együtt kell működnie a probléma megoldása érdekében.

A) Az ENSZ BT 1814. számú, 2008 májusában született határozata⁵¹ – jóllehet megemlíti a humanitárius szükséghelyzetet és a segélyszállítmányok fontosságát – még elsősorban a szomáliai békefolyamatra helyezi a hangsúlyt, és főként az Afrikai Unió szomáliai békefenntartó missziójának⁵² lehetséges feladataira, illetve az azt támogató ENSZ békefenntartó misszió létrehozására koncentrálnak.

A határozat ugyanakkor már utal a humanitárius segélyek szállítását koordináló World Food Programme (WFP) tengeri szállítmányai megvédésének szükségességére, és felszólítja az érintett államokat, valamint más nemzetközi szervezeteket, hogy tegyék meg a szükséges védelmi intézkedéseket, illetve felhívja a válságban érintett feleket, hogy biztosítsák a segélyszállítmányok időben, biztonságban és akadálytalanul eljuttatását azokhoz, akiknek arra szükségük van.⁵³ Megemlítendő, hogy ez a határozat még nem nevesíti a kalózkodást, mint a segélyszállítmányokat fenyegető veszélyt.

B) A mintegy két héttel később, Franciaország és az Amerikai Egyesült Államok kezdeményezése révén megszületett 1816. számú határozatában⁵⁴ viszont az ENSZ BT már mélyszéles aggodalmának adott hangot a humanitárius segélyeket szállító hajók elleni kalózkodások és fegyveres tengeri rablások miatt, amelyek veszélyeztetik a küldemények biztonságos és gyors megérkezését, ugyanakkor veszélyt jelentenek a kereskedelmi hajózási

⁵⁰ Az ENSZ BT 2008-ban 6, 2009-ben és 2010-ben további 1–1 határozatban foglalkozott a szomáliai kalózkodással.

⁵¹ United Nations Security Council Resolution. (UNSCR) 1814. S/RES/1814 (15 May 2008). http://www.un.org/Docs/sc/unsc_resolutions08.htm (Letöltés: 2008. december 7.)

⁵² African Union Mission to Somalia (AMISOM)

⁵³ UNSCR 1814, 11–12. pontok

⁵⁴ United Nations Security Council Resolution (UNSCR) 1816. S/RES/1816 (2 June 2008). http://www.un.org/Docs/sc/unsc_resolutions08.htm (Letöltés: 2008. december 7.)

útvonalakra és a nemzetközi tengeri közlekedésre is.⁵⁵ A szöveg utal arra, hogy az IMO már 2005 óta rendszeresen készít jelentéseket, amelyek bizonyítékként szolgálnak a szomáliai partoknál történő kalózkodásra és fegyveres rablásokra.

Az ENSZ BT külön megerősítette, hogy a nemzetközi jog, ezen belül is az 1982. évi ENSZ Tengerjogi Egyezménye (UNCLOS)⁵⁶ meghatározta a kalózkodás, és más büntetendő tengeri cselekmények elleni harc jogi kereteit. A határozat szerint ide kell sorolni mindenekelőtt azt az iránymutatást, amely elvként rögzíti a részes államok lehető legteljesebb együttműködésére vonatkozó kötelezettséget a nyílt tengeren, vagy bármely más, állami joghatóságon kívüli területen megvalósuló kalózkodás visszaszorítása érdekében. Ezen együttműködési kötelezettség ki kell, hogy terjedjen a hajó területére lépésre, átvizsgálásra, az illegális tevékenységben érintett, vagy ezzel gyanúsítható hajó lefoglalására, valamint az ilyen tevékenységben részt vevő személyek letartóztatására a felelősségre vonásuk érdekében.

A BT felhívta a figyelmet arra a tényre, hogy a Szomáliai Átmeneti Szövetségi Kormánynak (Transitional Federal Government – TFG) nincs meg a képessége arra, hogy lépéseket tegyen a kalózok ellen, illetve, hogy bármi módon ellenőrizze, esetleg biztosítsa a tengeri kereskedelmi útvonalakat, vagy akár a szomáliai területi vizeket. Szomália sajátos biztonsági körülményei indokolták tehát azt, hogy a nemzetközi közösség rendkívüli intézkedéseket tegyen a szomáliai kalózkodás visszaszorítása érdekében. A határozat jogi alapját a szomáliai Kormány kérése és beleegyezése adja.

Mindezek alapján tehát az ENSZ BT – hivatkozva Szomália állandó ENSZ képviselőjének az ENSZ BT-hez 2008. február 27-én küldött azon levelére, amelyben megerősíti Szomália beleegyezését ahhoz, hogy a szomáliai nemzeti vizeken, illetve a szomáliai partok menti nemzetközi vizeken történő biztonságos hajózás érdekében az ENSZ BT sürgősséggel hozza meg a döntését – úgy határozott, hogy az ENSZ Alapokmány VII. fejezete⁵⁷ alapján:

- b) felhívja a szomáliai partok menti tengeri kereskedelmi útvonalon hajókat közlekedtető országokat, hogy – együttműködve a Szomáliai Átmeneti Szövetségi Kormánnyal – fokozzák és koordinálják erőfeszítéseiket a kalózok elrettentése céljából;
- c) felhívja valamennyi országot, hogy működjenek együtt egymással, az IMO-val és más releváns nemzetközi szervezetekkel a kalózkodásra vonatkozó információk cseréjében, és – a nemzetközi jog rendelkezéseivel összhangban – nyújtsanak segítséget a kalóztámadással fenyegetett, vagy kalózok által megtámadott hajóknak;
- d) sürgeti az országokat, hogy együttműködve az IMO-val és más érintett szervezetekkel, nyújtsanak megfelelő iránymutatást és képzést a hajók személyi állománya részére arra vonatkozóan, hogyan lehet különböző védekező technikákkal elkerülni a kalóztámadásokat;

⁵⁵ UNSCR 1816, Preambulum, második bekezdés.

⁵⁶ United Nations Convention on Law of the Sea (UNCLOS), Id. ref. 49.

⁵⁷ Az ENSZ Alapokmány VII. fejezete lehetővé teszi az ENSZ Biztonsági Tanácsa számára, hogy az államok nevében megfelelő intézkedéseket tegyen a nemzetközi békét és biztonságot fenyegető veszélyek elhárítása érdekében. Ezen intézkedések az ajánlásoktól kezdve a fegyveres erő alkalmazásáig is terjedhetnek. Ld. Charter of the United Nations.
<http://www.un.org/aboutun/charter/index.shtml> (Letöltés: 2008. március 9.)

- e) felhívja az országokat és más érdekelt szervezeteket, hogy – erre irányuló kérés esetén – nyújtsanak technikai segítséget Szomáliának és a környező tengeri államoknak a tengeri biztonság javítása, és a kalózok elleni küzdelem képességének fokozása céljából.⁵⁸

A kalózok elleni harc eredményessége érdekében az ENSZ BT úgy döntött, hogy a Határozat elfogadásától számított 6 hónapig⁵⁹ a Szomáliai Átmeneti Szövetségi Kormánnyal a kalózkodás visszaszorítása céljából együttműködő, és erről a Szomáliai Kormányt előzetesen tájékoztató államok:

- a) beléphetnek Szomália területi vizeire a kalózkodás és a tengeri fegyveres rablások oly módon történő visszaszorítása érdekében, amely összhangban van a nyílt tengeren a kalózokkal szemben a nemzetközi jog rendelkezései alapján tehető intézkedésekkel;
- b) ugyanezen elvek szerint minden szükséges eszközt felhasználhatnak (use all necessary means) a kalózkodás és a tengeri fegyveres rablás visszaszorítása érdekében.⁶⁰

Ez a rendelkezés tehát megengedi a kalózok üldözését a nyílt tengerről a szomáliai parti vizeken keresztül is. Ugyancsak megengedi az e tekintetben a TFG-vel együttműködő államoknak, hogy fellépjenek az olyan magatartásokkal szemben, amelyek a nyílt tengeren kalózkodásnak minősülnének, illetve a Szomália parti vizein előforduló fegyveres rablásokkal szemben, amelyek egyébként nem esnek a kalózkodás definíciójába.⁶¹

A segíteni szándékozó államok tehát minden olyan szükséges eszközt felhasználhatnak a kalózkodás és a tengeri fegyveres rablások visszaszorítására Szomália területi vizein, amely vonatkozó nemzetközi jogi előírások alapján összhangban van nyílt tengeren a kalózokkal szemben hozható intézkedésekkel. Mindez az alábbi intézkedések megtételét teszi lehetővé:

- a) a feltételezett kalózok üldözése a nyílt tengerről a szomáliai parti vizeken keresztül anélkül, hogy erre Szomáliától külön engedély kellene kérni;
- b) a feltételezett kalózok elfogása hadihajók által a szomáliai vizeken;
- c) a feltételezett kalózoknak az elfogást végrehajtó hadihajó állama általi felelősségre vonása, még akkor is, ha az elfogásra Szomália területén (területi vizein) került sor;
- d) a hadihajók kalózellenes járőrözése a szomáliai parti vizeken, amely magában foglalja:
 - a. a megállítást (hailing)
 - b. a hajóra átszállást (boarding)
 - c. az átvizsgálást (searching)
 - d. mindazon személyek őrizetbe vételét, akik kalózkodással vagy fegyveres rablással gyanúsíthatók.

⁵⁸ UNSCR 1816, 1–5. Cikk

⁵⁹ Ez a határidő 2008. december 2-án lejárt, a mandátumot azonban az ENSZ BT 1846. számú határozata újabb 12 hónappal meghosszabbította.

⁶⁰ UNSCR 1816, 7. Cikk

⁶¹ Ld. UNCLOS, 101. Cikk. Ellentétben a kalózkodással, a „fegyveres rablás” nemzetközi jogi definiálására sajnálatos módon nem került sor, ezért ennek értelmezésére az érintett államok nemzeti joga alapján van lehetőség.

Az akciók végrehajtásának módjára vonatkozó megszorítás csak olyan módszereket enged meg, amelyek nyílt tengeren is megengedettek a kalózzal szemben. A „valamennyi szükséges eszköz” felhasználására vonatkozó felhatalmazás azonban értelemszerűen megengedi, hogy az államok akár erőszakot is alkalmazzanak az ENSZ BT Határozat által megengedett akciók végrehajtása érdekében. Ezzel kapcsolatban megemlítendő, hogy az UNCLOS – mint a kalózkodás üldözésével kapcsolatos fő nemzetközi jogforrás – nem tartalmaz kifejezett rendelkezéseket a kalózkodás visszaszorítása érdekében használható erőszak mértékére vonatkozóan, így más jogforrásban kell referenciát találni.

A hajók tengeren történő elfogása során alkalmazható erőszak mértékével kapcsolatban az UNCLOS végrehajtása céljából 1995-ben elfogadott Egyezmény (Straddling and Highly Migratory Fish Stocks Agreement) fogalmazta meg azt az alapelvet, miszerint a vizsgálatot folytató állam köteles biztosítani azt, hogy a megfelelően felhatalmazott vizsgálói elkerüljék az erőszak alkalmazását, kivéve azokat az eseteket, amikor és amilyen mértékben a vizsgálók biztonsága érdekében ez szükséges, és ahol a vizsgálat akadályozza a kötelességük teljesítésében. Az igénybe vett erőszak mértéke tehát nem haladhatja meg az adott körülmények között ésszerű és szükséges mértéket.⁶² Mindemellett az emberiességi szempontok ugyancsak figyelembe veendőek a tengerjog alkalmazása során, amint ugyanez a nemzetközi jog más területein is elvárható.⁶³

A végrehajtás módját illetően ENSZ BT hivatkozott határozata – a fentiekben már említett megszorítások mellett – további korlátozást is megfogalmazott, miszerint az intézkedéseknek nem lehet az a gyakorlati következménye, hogy harmadik államok⁶⁴ hajóit megfosztják a szabad áthaladás lehetőségétől, vagy ezen jogukat korlátozzák.⁶⁵ Ez a rendelkezés azt sugallja, hogy a megtett intézkedések nem érhetik el azt a mértéket, amely már megakadályozza a hajók végtelen áthaladását a Szomáliai parti vizeken.

Emellett külön kiemelésre érdemes, hogy a határozat meghozatalával az ENSZ BT kifejezetten a szomáliai válsághelyzetre kívánt reagálni,⁶⁶ és döntésével nem szándékozott olyan nemzetközi szokásjogot kialakítani, amely más földrajzi területen hasonló szituációk kezelésére is felhatalmazást adna.⁶⁷ A határozat tehát kifejezetten utal arra, hogy a nemzetközi szokásjog nem

⁶² Agreement for the implementation of the provisions of the United Nations Convention on the law of the sea of 10 December 1982 relating to the conservation and management of straddling fish stocks and highly migratory fish stocks. General Assembly, A/CONF.164/37 (8 September 1995).

http://www.un.org/Depts/los/convention_agreements/convention_overview_fish_stocks.htm (Letöltés: 2009. augusztus 4.), p. 23., 22. Cikk 1. bekezdés (f) pont

⁶³ REED, Darren (1): Piracy off Somalia; United Nations Security Council Resolution 1816. In NATO Legal Gazette, No. 14, 30 May 2008. Ed.: ACT/SEE Legal Office. p. 12.

⁶⁴ E tekintetben harmadik államnak számítanak a Szomálián, valamint az intézkedéseket foganatosító államon kívüli államok.

⁶⁵ UNSCR 1816, 8. Cikk

⁶⁶ Amint a szavazás előtti, illetve utáni nyilatkozatokból egyértelműen kiderül, sok állam részéről a Határozat meghozatalának egyértelmű feltétele volt annak rögzítése, hogy a döntés csak és kizárólag a szomáliai helyzet konszolidálása érdekében született, és a Határozat nem vonatkozik a világ más tájain szintén előforduló kalózkodásra. Ld. Security Council Condemns Acts of Piracy, Armed Robbery off Somalia's Coast; Background of the Piracy; UNSCRs (1816) – Security Council, 5902nd Meeting (PM). <http://www.un.org/News/Press/docs/2008/sc9344.doc.htm> (Letöltés: 2009. február 1.)

⁶⁷ UNSCR 1816, 9. Cikk

mozdul el abba az irányba, amely általában csökkentené a parti államoknak a saját parti tengerek feletti joghatóságát.

A jogi kérdések kezelése érdekében az ENSZ BT felhívta az érintett államokat, különösen az érintett hajók lobogó szerinti államait, a szomszédos parti államokat, valamint az elkövetők, illetve áldozatok nemzetisége szerinti államokat, hogy működjenek együtt a joghatóság meghatározása, valamint a kalózcselekmények elkövetéséért felelős személyek felkutatása és felelősségre vonása érdekében. A határozat vonatkozó rendelkezéseinek fényében azonban nem volt egyértelmű annak a kérdésnek a megválaszolása, hogy ki vonná felelősségre a Szomálián kívüli másik állam hadihajója által elfogott kalózokat. Minthogy a kalózkodásnak – a nemzetközi jogi definíció szerint – a nyílt tengeren kell történnie, továbbra is kérdéses maradt, hogy milyen jogi alapon vonná felelősségre a kalózokat az elfogást végrehajtó hadihajó állama egy másik állam parti vizein megvalósított kalóztevékenység vagy fegyveres rablás miatt.⁶⁸

Az ENSZ BT fontosnak tartotta felhívni az érintett államokat arra is, hogy – a nemzetközi joggal, ezen belül is elsősorban az emberi jogi normákkal összhangban – nyújtsanak segítséget egymásnak, többek között hozzanak megfelelő intézkedéseket és nyújtsanak logisztikai támogatást a joghatóságuk vagy ellenőrzésük alá tartozó személyekkel – legyenek azok a bűncselekmények áldozatai, szemtanúi vagy elkövetői – kapcsolatban.⁶⁹ A rendelkezéssel kapcsolatban *Reed*⁷⁰ felhívta a figyelmet, miszerint előfordulhat az eset, hogy a gyanúsított fegyveres rablókat nemzeti jogi korlátozások miatt nem lehet azon állam bírósága elé állítani, amelynek hadihajója elfogta őket. Így az egyedül rendelkezésre álló lehetőség a bíróság elé állításra az marad, ha a gyanúsítottakat átadják a szomáliai hatóságoknak. Ez azonban egyes európai államoknak nehézséget jelenthet, tekintettel a határozatnak a nemzetközi emberi jogi egyezményekre – amelynek az Emberi Jogok Európai Egyezménye⁷¹ is részét képezi – történt konkrét hivatkozására.

- C) A 2008 októberében elfogadott 1838. számú ENSZ BT határozat⁷² szintén központi szerepet szánt a kalózkodás visszaszorítása elleni küzdelemnek. Az elmúlt időszak tapasztalataiból kiindulva külön megjegyzi, hogy egyre szélesebb területen egyre erőszakosabb kalóztámadások történtek a szomáliai partok mentén, amelyek során nehézfegyverzetet és nagyobb távolságokra is alkalmazható eszközöket is alkalmaztak. A humanitárius szükséghelyzet súlyosságára utalva az ENSZ BT felhívta a figyelmet arra, hogy az év végéig mintegy 3,5 millió szomáliai ember élete függ a segélyszállítmányok megérkezésétől, és megfelelő haditengerészeti védelem nélkül a tengeri szállítmányozók nem fogják leszállítani a segélyeket. Hangsúlyozta, hogy a szomáliai partok menti kalózkodás és fegyveres tengeri

⁶⁸ Amint a fentiekben részletesen kifejtésre került, egy állam joghatósága általában a területén, illetve a parti vizein, valamint (a nyílt tengeren) az adott állam lobogója alatt hajózó hajókon (amely egyébként az általános felfogás szerint a regisztráló állam területének számít) elkövetett bűncselekményekre terjed ki.

⁶⁹ UNSCR 1816, 9. Cikk

⁷⁰ REED (1), p.

⁷¹ The European Convention on Human Rights (Rome, 4 November 1950) and its Five Protocols – Council of Europe . <http://www.hri.org/docs/ECHR50.html> (Letöltés: 2010. augusztus 7.)

⁷² United Nations Security Council Resolution (UNSCR) 1838. S/RES/1838 (7 October 2008). http://www.un.org/Docs/sc/unsc_resolutions08.htm (Letöltés: 2008. december 7.)

rablások teljes megszüntetésének feltétele a béke és biztonság megőrzése, az állami intézmények megerősítése, gazdasági és szociális fejlődés, az emberi jogok tiszteletben tartása, valamint a működő jogrendszer kialakítása.⁷³

A korábbi, 1816. számú Határozatában foglaltakon túl az ENSZ BT – ugyancsak az ENSZ Alapokmány VII. fejezetére hivatkozással – felhívta:

- a) a tengeri tevékenységek biztonságában érdekelt államokat, hogy – összhangban a nemzetközi jog szabályaival – aktívan vegyenek részt a szomáliai partok menti nyílt tengeren történő kalózkodás elleni harcban, ide értve haditengerészeti egységek és katonai repülőgépek telepítését is;
- b) a szomáliai partok menti nyílt tengeren haditengerészeti egységeket és katonai repülőgépeket működtető államokat, hogy – a nemzetközi jog szabályai szerint – alkalmazzák a szükséges eszközöket a kalózkodás visszaszorítása érdekében.⁷⁴

Megállapítható tehát, hogy az ENSZ BT a korábbi határozatában foglaltaknál sokkal szigorúbb, és egyértelműen katonai eszközök igénybevételével járó fellépésre adott lehetőséget.

D) Az 1844. számú ENSZ BT határozat⁷⁵ marginálisan ugyan, de érinti a kalózkodás elleni harc problematikáját, utalva arra, hogy a kalózkodás szerepet játszik azon fegyveres csoportok finanszírozásában, amelyek az ENSZ BT korábbi határozataiban Szomáliára vonatkozóan elrendelt fegyverembargó⁷⁶ megsértésében érdekeltek.

E) A 2008. december 2-án meghozott 1846. számú ENSZ BT határozat⁷⁷ viszont már ismét a kalózkodás elleni harcra koncentrált. Továbbra is az ENSZ Alapokmány VII fejezetében foglalt jogkörében eljárva, korábbi intézkedéseit megerősítve, és azokon túl az ENSZ BT:

- a) aggodalmát fejezte ki amiatt, hogy az egyre gyakoribb váltságdíjfizetések csak táplálják a szomáliai partok menti kalózkodás elburjánzását;
- b) továbbra is fontosnak tartja az államok részéről a lobogójuk használatára jogosult hajók számára történő iránymutatások nyújtását a kalóztámadások elkerülése érdekében, amelyek kialakításába javasolja bevonni mindenek előtt az IMO-t (amely egyébként ezen iránymutatások kialakításában vezető szerepet játszik), valamint a hajózási vállalatokat és a biztosító szektort is;
- c) üdvözölte az egyes államok,⁷⁸ a NATO és az EU hozzájárulását⁷⁹ a segélyszállítmányok és más fenyegetett hajók védelméhez, valamint a kalózkodás visszaszorításához;

⁷³ UNSCR1838, Preambulum.

⁷⁴ UNSCR 1838, 2–3. pontok.

⁷⁵ United Nations Security Council Resolution (UNSCR) 1844. S/RES/1844 (20 November 2008). <http://www.un.org/Docs/sc/unscreolutions08.htm> (Letöltés: 2008. december 7.)

⁷⁶ A Szomáliával szembeni fegyverembargót még az 1992. évi 733. számú ENSZ BT határozat 5. pontja rendelte el, amelyet később több ENSZ BT határozat is megerősített, illetve módosított (pl. 1356 (2001), 1425 (2002), 1725 (2006), 1744 (2007), 1772 (2007)). A határozatokat ld.:

<http://www.un.org/Docs/sc/>

⁷⁷ United Nations Security Council Resolution (UNSCR) 1846. S/RES/1846 (2 December 2008). <http://www.un.org/Docs/sc/unscreolutions08.htm> (Letöltés: 2008. december 7.)

⁷⁸ A Határozat külön kiemeli Kanadát, Dániát, Franciaországot, Indiát, Hollandiát, Oroszországot, Spanyolországot, Angliát és az USA-t.

- d) pontosította az ENSZ BT 1838. számú határozat 2–3. pontjaiban adott felhatalmazást azzal, hogy a kalózellenes harc érdekében egységeket telepítő államok jogosultak a céljaik eléréséhez lefoglalni a kalózkodáshoz és tengeri fegyveres támadásokhoz használt, vagy ilyen gyanúval érintett hajókat, fegyvereket és más eszközöket;
- e) további 12 hónappal meghosszabbította és kiterjesztette a 1816. számú ENSZ BT Határozat 7. cikkében foglalt felhatalmazást, miszerint a TFG-vel a kalózkodás visszaszorítása érdekében együttműködő államok beléphetnek Szomália területére és e célból minden szükséges eszközt felhasználhatnak.⁸⁰

Az ENSZ BT szintén felhívta a figyelmet arra, hogy határozatával továbbra sem kíván szokásjogot teremteni hasonló szituációk kezelésére, és az általa adott felhatalmazások elsősorban a szomáliai kormány által a BT-hez eljuttatott azon megkeresésnek köszönhetőek, amelyben kéri a korábban hozott intézkedések 12 hónappal történő meghosszabbítását.⁸¹

E határozat külön megemlíti az 1988. évi SUA Konvenciót.⁸² Ez kötelezően előírja a részes államok számára, hogy nyilvánítsák bűncselekménnyé a hajók erőszakos elfoglalását vagy a felettük levő ellenőrzés erőszakos átvételét, illetve az ezekkel való fenyegetést, rendezzék joghatóságukat az ilyen ügyekkel kapcsolatban és vegyék át azon személyeket, akik e bűncselekményeket elkövették, vagy azzal gyanúsíthatók.⁸³

- F) A 2008. december 16-án elfogadott 1851. számú Határozatában⁸⁴ az ENSZ BT továbbra is hangot adott a szomáliai kalózkodás miatti aggodalmának, hangsúlyozva, hogy a támadások egyre összehangoltabbak és vakmerőbbek, külön megemlítve a Sirius Star esetét⁸⁵, amelynek megtámadására a kenyai partoktól 500 tengeri mérföld (!) távolságra került sor.⁸⁶

A nemzetközi közösség – azon belül az EU és a NATO – erőfeszítéseinek méltatása mellett a Határozat kitér arra, hogy a képességek, a nemzeti jogalkotás és az egyértelmű jogalkalmazás hiánya az elfogott kalózokkal kapcsolatos további eljárás lefolytatására akadályozta a hatékony nemzetközi fellépést. Ez sok esetben oda vezetett, hogy a kalózokat az elfogó hatóságok büntetlenül elengedték, annak ellenére, hogy az 1988. évi SUA Konvenció a részes államok kötelezettségévé teszi a szükséges büntető

⁷⁹ A NATO és az EU részvételéről a szomáliai kalózkodás elleni harcban ld. alább a vonatkozó fejezeteket.

⁸⁰ UNSCR 1846, 2., 4., 6., 9., 10. pontok

⁸¹ UNSCR 1846, 11. pont

⁸² Convention for the Suppression of Unlawful Acts of Violence Against the Safety of Maritime Navigation (SUA Convention, 1988. március 10.) Internet:

http://www.nti.org/e_research/official_docs/inventory/pdfs/aptmaritime.pdf (Letöltés: 2008. december 7.)

⁸³ UNSCR 1846, 15. pont

⁸⁴ United Nations Security Council Resolution (UNSCR) 1851. S/RES/1851 (16 December 2008).

http://www.un.org/Docs/sc/unsc_resolutions08.htm (Letöltés: 2008. december 20.)

⁸⁵ Az esetet ld. fentebb, ref. 19.

⁸⁶ Az eset külön kiemelésének a célja vélhetően az volt, hogy felhívja a figyelmet arra, hogy egy ekkora távolságban – amelynek elérése akár több napot is igényelhet – végrehajtott akció megszervezése és kivitelezése komoly tervezést (pl. információszerzés) és logisztikát (pl. anyahajó) feltételez, amely lényegesen túlmutat az alkalmi kalózkodás kezdetleges formáin.

jogszabályok megalkotását, a joghatóság gyakorlását, illetve azt, hogy a kalózkodással gyanúsított személyeket átvegyék.⁸⁷

A joghatósági és egyéb jogi problémák elkerülése érdekében tehát a BT felhívta a szomáliai kalózellenes műveletekben együttműködő államokat és regionális nemzetközi szervezeteket, hogy kössenek speciális megállapodásokat azokkal az országokkal, amelyek készek felelősséget vállalni a kalózokkal szembeni eljárások lefolytatására, például azáltal, hogy rendőri egységeket (shipriders) telepítenek az akcióban résztvevő hajókra a nyomozás és a letartóztatott személyekkel szembeni vádemelés megkönnyítése érdekében. Különös tekintettel azonban Szomália szuverenitására, a szomáliai vizeken harmadik országok hatóságai által történő joghatóság gyakorlásának feltétele maradt, hogy ehhez a szomáliai Kormány előzetesen hozzájáruljon.⁸⁸

Mindemellett a BT ajánlást tett egy olyan „nemzetközi együttműködési mechanizmus” kialakítására, amely közös kapcsolattartó központként működik az érintett államok, regionális és más nemzetközi szervezetek között. Úgyszintén javasolta egy olyan információ-koordináló központ létrehozását a régióban, amely elősegítené a hatékony shiprider-megállapodások, illetve más, az UNLCOS-szal összhangban levő megállapodások kialakítását, valamint a SUA Konvenció és a határokon átnyúló szervezett bűnözés elleni ENSZ egyezmény⁸⁹ végrehajtását annak érdekében, hogy kalózkodással kapcsolatos eseteket hatékonyan lehessen kivizsgálni és az elkövetőket felelősségre vonni.⁹⁰

Külön kiemelendő, hogy az ENSZ BT – annak rögzítése mellett, miszerint a kalózkodás teljes megszüntetése elsősorban a szomáliai Kormány feladata – a határozat 6. pontjában felhatalmazta a kalózkodás elleni műveletekben a szomáliai Kormánnyal együttműködő országokat, hogy Szomália területén megtegyenek minden olyan szükséges intézkedést (all necessary measures), amely a kalózkodás visszaszorítása érdekében megfelelő, feltéve, hogy ezek összhangban vannak a szomáliai Kormány felkérésével, valamint a vonatkozó nemzetközi humanitárius és emberi jogi szabályokkal. A rendelkezés lényege, hogy a külföldi országok intézkedései (akciói) immár nem csupán a szomáliai parti tengerre, hanem Szomália szárazföldi területeire is kiterjedhetnek.

A 1851. számú határozat elfogadását követő nyilatkozatokból kiderül, hogy – az egyhangú döntés ellenére – nem volt minden ENSZ BT tagállam képviselője maradéktalanul elégedett a szöveggel.⁹¹ Jóllehet, a határozatot

⁸⁷ UNSCR 1851, Preambulum

⁸⁸ UNSCR 1851, 3. pont

⁸⁹ United Nations Convention against Transnational Organized Crime and the Protocols thereto – United Nations (New York, 2004).

<http://www.unodc.org/documents/treaties/UNTOC/Publications/TOC%20Convention/TOCebook-e.pdf> (Letöltés: 2010. augusztus 2.)

⁹⁰ UNSCR 1851, 4–5. pontok

⁹¹ Costa Rica képviselője a szomáliai Kormány beleegyezésének szükségességét hangsúlyozta, kifejtve, hogy minden esetben a szomáliai Kormányé kell, hogy legyen az utolsó szó, amikor szomáliai területen végrehajtandó akciók szükségessége merül fel. Szerencsésnek tartotta volna, ha a Határozat 6. pontja erre a körülményre kifejezetten utal, és úgy vélte, hogy egy ilyen utalás nem csökkentette volna a szöveg hatékonyságát. Ld. Security Council Authorizes States To Use Land-Based Operations In Somalia, As Part Of Fight Against Piracy Off Coast, Unanimously Adopting 1851 (2008) – Security Council, 6046th Meeting (PM).

<http://www.un.org/News/Press/docs/2008/sc9541.doc.htm> (Letöltés: 2009. január 15.)

megszavazók nem vonták kétségbe a fenti rendelkezés szükségességét⁹², többen aggályukat fejezték ki annak végrehajtásával kapcsolatban. A felszólalók nagy többsége felhívta a figyelmet arra, hogy bármilyen kalózzellenes akcióra csak a nemzetközi jog által biztosított kereteken belül, Szomália szuverenitásának, területi egységének és integritásának maradéktalan tiszteletben tartása mellett kerülhet sor.⁹³ Érdemes ugyanakkor azt is megemlíteni, hogy egyes vélemények szerint a fenti rendelkezéssel az ENSZ BT kiterjesztette a kalózzellenes műveletek hatályát Szomália légtérére is.⁹⁴ Jóllehet az *államterület* fogalmának értelmezése alapján juthatunk ilyen következtetésre, ennek mégis ellentmond a határozatot elfogadó ENSZ BT üléséről készült jegyzőkönyv címe, valamint a határozatot követően tett nyilatkozatok sora.⁹⁵

A kalóznak fizetett váltságdíjakkal kapcsolatban az ENSZ BT azon aggodalmának adott hangot, hogy az egyre elterjedtebb váltságdíj-fizetési gyakorlat csak hozzájárul a szomáliai kalózkodás további elterjedéséhez. Emellett azt is hangsúlyozta, hogy a több mint másfél évtizede, 1992-ben elfogadott 733. számú ENSZ BT határozattal létrehozott fegyverembargó eredménytelen végrehajtása miatt a kalózkodás továbbra is könnyen jutnak fegyverhez és lőszerhez, amely szintén segíti a kalózkodás jelenségének fennmaradását.⁹⁶ Ez utóbbi kérdést egyébként az ENSZ BT a két nappal később (2008. december 18-án) elfogadott újabb, Szomáliáról szóló határozatában⁹⁷ tovább részletezte, pontosítva az embargó alá tartozó fegyverek körét, és az embargó végrehajtásának, valamint ellenőrzésének szabályait.

- G) A szomáliai kalózkodással kapcsolatos újabb ENSZ BT határozat elfogadásáig majdnem egy év telt el. A 2009 novemberében meghozott

⁹² Amint Condoleezza Rice, az USA akkori külügyminisztere megfogalmazta, a kalózkodás szárazföldön történő üldözésének jelentős hatása lesz, mert a tengeri műveletek önmagukban nem elegendők a kalózkodás elleni küzdelemhez. Ld. Security Council Authorizes States To Use Land-Based Operations In Somalia, *ibid.*

⁹³ Nagy-Britannia képviselője szerint – jóllehet a kalózkodás elleni fellépés lehetséges földrajzi hatókörének kiterjesztése egy újabb fontos eszköz a kalózkodás elleni küzdelemben – az alkalmazandó erőszaknak szükségesnek, mértékét tekintve pedig arányosnak kell lennie. Belgium képviselője szerint ezt a rendelkezést kivételesnek kell tekinteni, amelyet a probléma súlyossága tesz indokolttá. A rendelkezés végrehajtásának azonban időben korlátozottnak, és szigorúan ellenőrzöttnek kell lennie. Dél-Afrika képviselője aggályát fejezte ki amiatt, hogy a rendelkezés alapján végrehajtásra kerülő műveleteknek ártatlan szomáliaiak eshetnek áldozatul. Németország képviselője szerint a szárazföldi műveleteket szigorúan a Határozatban foglaltak feltételekkel (szomáliai Kormány kérésének figyelembe vétele, a vonatkozó nemzetközi humanitárius és emberi jogi szabályok betartása) szabad csak végrehajtani. Ld. Security Council Authorizes States To Use Land-Based Operations In Somalia, *ibid.*

⁹⁴ Az USA által előterjesztett eredeti határozat-tervezetben még szerepelt a légtérre történő hivatkozás, amely aztán más nemzetek aggályai miatt már nem jelent meg az elfogadott változatban. Ennek ellenére a több jel is arra utalt, hogy az USA álláspontja szerint a Határozat szóhasználata továbbra is magában foglalja a szomáliai légtérrel is. Ld. US says piracy resolution allows for air strikes in Somalia. <http://www.infowars.com/us-says-piracy-resolution-allows-for-air-strikes-in-Somalia> (Letöltés: 2009. január 30.)

⁹⁵ Security Council Authorizes States To Use Land-Based Operations In Somalia, *ibid.*

⁹⁶ UNSCR 1851, 9. pont

⁹⁷ United Nations Security Council Resolution (UNSCR) 1853 – S/RES/1853 (18 December 2008). http://www.un.org/Docs/sc/unsc_resolutions08.htm (Letöltés: 2008. december 28.)

1897. számú ENSZ BT határozat⁹⁸ azonban a korábbiakhoz képest nem tartalmazott olyan új, érdemi rendelkezést, amely tovább bővítené a kalózellenes műveletekben résztvevők eszköztárát. A BT továbbra is mélységes aggodalmának adott hangot azzal kapcsolatban, hogy a térségben végrehajtott kalóztámadások folyamatosan fenyegetést jelentenek nem csupán azon hajókra, amelyek a Szomáliának, illetve a térség más országainak szánt segélyeket szállítják, hanem veszélyeztetik a nemzetközi navigációt és a tengeri kereskedelmi útvonalakat, ide értve a nemzetközi joggal összhangban végzett halásztevékenységet is, különös tekintettel a kalózakciók nagy távolságban történő elkövetésére is.⁹⁹ Mindezekre, valamint Szomália ismételt kérésére tekintettel, az ENSZ BT a kalózellenes akciók Szomália területén történő végrehajtására, és e célból a szükséges eszközök igénybe vételére adott korábbi felhatalmazását¹⁰⁰ 12 hónappal meghosszabbította.¹⁰¹

A határozat mindemellett kiemelt figyelmet fordít az elfogott kalózok felelősségre vonásának kérdésére. A BT ismételten utal arra a sajnálatos körülményre, hogy a képességek hiánya, az egyes nemzetek jogszabályaiban foglalt korlátozások, valamint az elfogott kalózok jogi helyzete körüli bizonytalanság sok esetben megakadályozta azt, hogy a nemzetközi közösség eredményesebben lépjen fel a kalózzal szemben. A határozat ugyanakkor követendő példaként említi Kenyát, amely a térségbeli országok közül vállalta az elfogott kalózok bíróság elé állítását, és utal Jemen és a Seychelles-szigetek ez irányú törekvéseire is.¹⁰²

H) Az a tény, hogy az ENSZ BT-nek az elfogott kalózok felelősségre vonása kérdésével újabb határozatban kellett foglalkozni, azt bizonyítja, hogy a kalózellenes küzdelemben egyébként aktív szerepet vállaló államok vonakodtak élen járni a bíróság elé állítás terén. A 2010 áprilisában meghozott 1918. számú ENSZ BT határozat¹⁰³ egyértelműen rögzítette, hogy a Szomália partjainál kalózkodásban vagy fegyveres rablásban részes személyek büntetőjogi felelősségre vonásának hiánya aláássa a nemzetközi közösség kalózellenes erőfeszítéseit. Az ENSZ BT ezért felhívást fogalmazott meg a tagállamok felé, hogy saját nemzeti jogrendszerükben nyilvánítsák bűncselekménynek a kalózkodást (amennyiben ezt eddig még nem tették meg), és támogatólag álljanak hozzá a Szomália partjainál elfogott és kalózkodással vádolt személyek büntetőjogi felelősségre vonásához.¹⁰⁴ Ezzel összefüggésben a határozat külön utal például a Seychelles-szigetek azon döntésére, hogy szándékában áll területén létrehozni egy regionális hatáskörrel rendelkező központot, amelynek feladata a kalózok felelősségre vonása.¹⁰⁵

⁹⁸ United Nations Security Council Resolution (UNSCR) 1897. S/RES/1897 (30 November 2009). http://www.un.org/Docs/sc/unsc_resolutions09.htm (Letöltés: 2009. december 28.)

⁹⁹ UNSCR 1897, Preambulum

¹⁰⁰ Ld. UNSCR 1846, 10. pont, valamint UNSCR 1851, 6. pont

¹⁰¹ UNSCR 1897, 7. pont

¹⁰² UNSCR 1897, Preambulum

¹⁰³ United Nations Security Council Resolution (UNSCR) 1918. S/RES/1918 (27 April 2010). http://www.un.org/Docs/sc/unsc_resolutions10.htm (Letöltés: 2010. május 20.)

¹⁰⁴ UNSCR 1918, 1–2. pontok

¹⁰⁵ UNSCR 1918, Preambulum

Mindezek mellett az ENSZ BT felkérte az ENSZ főtítkárárt, hogy vizsgálja meg és tegyen jelentést a BT-nek a kalózkok felelősségre vonásának egyéb lehetőségeiről, ide értve például speciális, nemzetközi komponensekkel kiegészített nemzeti bíróságok (domestic chambers with international components), regionális bíróságok, vagy akár nemzetközi bíróság felállítását; továbbá az ezek működéséhez szükséges megállapodások kidolgozását, figyelembe véve a nemzetközi vagy vegyes bíróságok felállításával kapcsolatos gyakorlatot, valamint az érdemleges eredmény eléréséhez és fenntartásához szükséges idő- és erőforrás-tényezőket is.¹⁰⁶

A határozat elfogadását követő vegyes nemzeti reakciókból jól látható, hogy az ENSZ BT által megfogalmazott egyértelmű üzenet ellenére néhány ország további és hatékonyabb fellépést tart szükségesnek.¹⁰⁷ Úgy tűnik azonban, hogy a szomáliai kalózkodás problémájának kezelése, illetve lehetséges megoldás egyelőre az ENSZ BT számára is komoly fejtörést okoz, és az egyes nemzetek kooperatívabb hozzáállása nélkül csupán részeredmények érhetők el.

Megoldási javaslatot a szomáliai kalózkodás problematikájára

Warden szerint a szomáliai kalózkodás elleni küzdelemnek három sarkalatos pontja van, amelyek egyidejű teljesítése nélkül nem várható lényeges előrelépés a probléma megoldásában. Ezek közé tartozik a kalózellenes „koalíció” kialakítása, vagyis a küzdelem katonai oldala, a „tengerészeti közösség”, vagyis a kereskedelmi hajózás összefogása, végül pedig a cselekvőképes szomáliai kormány létrejötte.¹⁰⁸ Az alábbiakban e három tényezőt vizsgáljuk meg részletesebben.

A fentebb ismertetett ENSZ BT határozatokból egyértelműen kitűnik, hogy a kalózkodás elleni küzdelemben az ENSZ kiemelt fontosságot tulajdonít a nemzetközi együttműködésnek, és lényeges szerepet szán a hatékony fellépésre képes, vagyis a szükséges eszközökkel, illetve technikai képességekkel rendelkező nemzetközi szervezeteknek.

A többnemzeti együttműködés a szomáliai partok menti nemzetközi tengeri szakaszon csak fokozatosan alakult ki. 2008. augusztus 22-én az USA vezetésével kialakítottak egy tengeri biztonsági járőrözési területet, amelynek célja volt, hogy ütköző zónaként működjön a szomáliai partszakasz és a dél-jemeni hajózási ösvény között. A kijelölt tengeri szakaszon amerikai, kanadai, francia és brit hajók járőröztek, emellett Kanada és Hollandia tengeri kíséretet biztosított a Mombassából

¹⁰⁶ UNSCR 1918, 4. pont

¹⁰⁷ Amíg Oroszország képviselője – hangsúlyozva a Határozat fontosságát – úgy vélte, hogy az ENSZ BT egyértelmű üzenetet küldött arra vonatkozóan, hogy a nemzetközi közösség eltökélt a kalózkok büntetlenül maradására elleni küzdelemben, addig Uganda képviselője a kalózkodás problémájának nemzetközi jellegét hangsúlyozta, és további nemzetközi kalózellenes erőfeszítések megtételét tartotta szükségesnek. Álláspontja szerint a probléma gyökerét kellene hatékonyabban és átfogóbb módon megközelíteni, különös tekintettel Szomália instabilitására, amely az Átmeneti Szövetségi Kormány és a nemzeti intézmények megerősítése révén oldható meg. Ld. Security Council, Unanimously Adopting Resolution 1918 (2010), Calls On All States To Criminalize Piracy Under National Laws. Security Council, 6301st Meeting (AM).

<http://www.un.org/News/Press/docs/2010/sc9913.doc.htm> (Letöltés: 2010. május 20.)

¹⁰⁸ WARDEN, James (3): U.S. troops' anti-piracy mandate stops short of land efforts – Stars and Stripes (March 31, 2009). <http://www.stripes.com/news/u-s-troops-anti-piracy-mandate-stops-short-of-land-efforts-1.89735> (Letöltés: 2009. április 20.)

Mogadishuba tartó World Food Programme élelmiszersegélyt szállító hajók számára. 2008 novemberéig az ENSZ somáliai Állandó Missziója megerősítette, hogy az alábbi államok működnek együtt a Szomáliai Átmeneti Szövetségi Kormánnyal a kalózkodás elleni harcban: Kanada, Dánia, Franciaország, India, az Orosz Föderáció, Spanyolország és az USA. Emellett Kanada, Dánia, Franciaország, Spanyolország és az USA azt is megerősítette az ENSZ-nél, hogy tengerészeti egységeket küldtek a somáliai partok közelébe a kalózkodás és a tengeri rablások elleni harc érdekében, összhangban az ENSZ BT 1816 (2008) számú határozatával.¹⁰⁹

A NATO szerepe a kalózkodás elleni küzdelemben

Amennyiben a korábbiakban kifejtettek alapján elfogadjuk, hogy az államok eszköztárában a haditengerészet jeleníti meg azt a képességet, amely kikényszerítheti a nemzetközi jogot a nyílt tengeren, és annak megfelelően, bizonyos esetekben eljárhat olyan hajókkal szemben is, amelyek más lobogó alatt hajóznak, szükségképpen felmerül a kérdés: van-e szerepe a NATO-nak a kalózkodás elleni küzdelemben? Másként megfogalmazva: részt vehet-e, vagy netán részt kell-e vennie a NATO-nak, mint nemzetközi szervezetnek az ilyen jelegű műveletekben?

A kérdésre történő válaszadás csupán további kérdések előzetes megválaszolása után lehetséges. Ide sorolnám mindenekelőtt a következőket:

- 1) Miért indokolt, hogy a NATO a kalózkodás problémájával foglalkozzon?
- 2) Vannak-e a NATO-nak erre alkalmas eszközei?
- 3) Kinek a jogát, joghatóságát kívánja a NATO érvényre juttatni, kikényszeríteni?

Tekintsük át ezeket részleteiben!

- 1) A kalózellenes műveletekben való NATO-részvételhez fűződő érdek viszonylag egyszerűen körvonalazható: a veszélyeztetett területeken elterjedt kalózkodás már nem csupán a közvetlen térség, hanem más területek jólétére, gazdasági biztonságára is káros hatással van. A Szomália partjainál napjainkban tapasztalható kalózkodás egyike azon új kihívásoknak, amelyekkel a NATO-nak szembe kell néznie, és amelyek hatásával szembeni küzdelem a biztonságot és a stabilitást támogatja, így összhangban van az 1999-s Stratégiai Konceptióban megfogalmazottakkal.

Mindemellett az Észak-atlanti Szerződés¹¹⁰ 2. cikke szerint „... a felek hozzá fognak járulni ahhoz, hogy tovább fejlesszék a békés és baráti kapcsolatokat (...) a biztonság és a jólét feltételeinek előmozdítása révén”. A nyílt tengeren széles körben elterjedt jogszerűtlen tevékenységek vélhetően nem járulnak hozzá a nemzetközi stabilitáshoz és a jóléthez. Értelemszerűen tehát az ilyen jellegű tevékenységek megszüntetésében való részvétel a NATO-nak is feladata. A NATO főtitkára többször is hangoztatta, hogy a NATO-hadihajókat segítségül lehet hívni a tengeri utak megvédése céljából.¹¹¹

¹⁰⁹ Report of the Secretary-General on the situation in Somalia, p. 12, para. 54–55.

¹¹⁰ The North Atlantic Treaty. Washington D.C. (4 April 1949). http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_17120.htm (Letöltés: 2009. február 2.)

¹¹¹ Kalóz, vagy terrorista támadás veszélye esetén a NATO hadihajókat segítségül hívhatók a Nyugat-Afrikából származó olaj- vagy földgázzállítmányok megvédése céljából.(...) Ami az olajt és a földgázt illeti, úgy gondolom, hogy a NATO-nak szerepe lehet a tengeri útvonalak megvédésében. (Jaap de

Megemlíthető ugyanakkor az is, hogy a NATO valamennyi tagállama vagy ratifikálta az UNCLOS-t, vagy annak a kalózkodással kapcsolatos rendelkezéseit úgy tekinti, mint amelyek a nemzetközi szokásjog részei. Mindez hivatkozási alap lehet arra vonatkozóan, hogy a NATO-tagállamoknak a Szövetség keretein belül is együtt kell működniük a kalózkodás visszaszorítása érdekében. Amennyiben ezt nem tennék, akkor elmulasztanák a „*lehető legteljesebb mértékben történő együttműködés*”-re vonatkozó kötelezettségük¹¹² teljesítését. Tegyük fel, hogy egy kereskedelmi hajót olyan helyen foglalnának el a kalózkodók, ahol NATO tengerészeti egységek is vannak a közelben, és ezen egységek, illetve az abba tartozó hajók nem tennének meg mindent a hatékony fellépés érdekében. Nyilvánvaló, hogy a Szövetség meglehetősen negatív véleményekre számíthatna a nemzetközi közösség részéről.¹¹³

- 2) A NATO bebizonyította, hogy képes fellépni a műveletek széles skáláján, ezért például az Afrika keleti partjainál a nyílt tengeren tapasztalható kalózkodással szembeni fellépés sem haladja meg a NATO technikai képességeit. A NATO-alakulatok egyre gyakoribb területen kívüli (out of area) alkalmazása révén a tengerészeti egységek olyan földrajzi területeken is bevetethők, ahol a kalózkodás napjainkban komoly gondot jelent. Az igénybe vehető eszközökkel kapcsolatban azonban annyit mindenképpen rögzíteni kell, hogy a NATO, mint nemzetközi szervezet, nem rendelkezik saját regisztrálású hajókkal, ezért amennyiben kollektív módon kíván bármilyen joghatóságot érvényesíteni a nyílt tengeren közlekedő hajókkal szemben, akkor ehhez mindenképp a hadihajót regisztráló állam beleegyezését is be kell szereznie.

Jóllehet a NATO-nak nincsenek rendőri erői, de rendelkezik két, fregattokból és rombolókból álló tengeri állandó csoporttal (Standing NATO Maritime Group – SNMG), amelyek képesek lehetnek rendészeti (law enforcement) típusú feladatok végrehajtására például a kalózkodók szemben. A NATO-nak tehát nem kell attól tartania, hogy nincsenek megfelelő technikai eszközei, a kérdés csupán az marad, hogy bizonyos aktívabb kalózellenes tevékenység mennyiben minősül jogos NATO-feladatnak?¹¹⁴

- 3) A joghatóság kikényszerítésével kapcsolatban – *Reed* szerint – mindenképp azt szükséges tisztázni, hogy egy ilyen célú NATO-művelet esetében kinek a joghatóságát kívánjuk érvényesíteni. A NATO ugyanis nem egy állam, és mint ilyen, önmagában nincs joghatósága. A NATO-nak nincsenek jogalkotó hatóságai, nincs NATO-bíróság,¹¹⁵ és nincs NATO-rendőrség sem. Amennyiben tehát a kalózkodókat valamely NATO alakulathoz tartozó hadihajó fogja el, nem lehet majd NATO-bíróság elé vinni az ügyet ítélethozatalra, hanem szükségképp valamely nemzeti bíróságnak kell döntenie.

Reed véleménye szerint, abból kiindulva, hogy nincs „NATO-joghatóság”, úgy kellene érvelnünk, hogy a NATO nem kényszeríthet ki semmilyen joghatóságot. Ugyanakkor azonban a NATO, mint minden más nemzetközi szervezet, valamilyen mértékben megjeleníti a tagjainak összességét is. Vannak ugyan

Hoop Scheffer, NATO főtitkár, 2006. május 2.) Idézi REED, Darren (2): The Exercise of Enforcement Jurisdiction on the High Seas: Exemptions to Exclusive Jurisdiction of the Flag State. (Part 3. The Effect on NATO Operations at Sea) In NATO Legal Gazette, No. 16, 30 September 2008. Ed.: ACT/SEE Legal Office. p. 9.

¹¹² Ld UNCLOS, 100. Cikk

¹¹³ REED (2), p. 10.

¹¹⁴ REED (2), p. 8.

¹¹⁵ Kivéve a NATO Fellebbviteli Bíróságot (NATO Appeals Board), amely a NATO polgári alkalmazottainak ügyeiben dönt.

bizonyos feladatok és szerepek (mint például a kalózkok bíróság előtti felelősségre vonása), amelyek végrehajtására csupán az egyes államok képesek, ezen megkötés azonban nem zárja ki teljesen azt, hogy a NATO a felmerülő feladatok némelyikét koordinálja, vagy másokat akár maga hajtson végre. A saját joghatóság hiánya tehát nem szabad, hogy önmagában magakadályozza a NATO-t abban, hogy fenntartsa a nemzetközi jog szabályainak érvényesülését, vagy megkönnyítse mások ez irányú tevékenységét.¹¹⁶

Visszatérve tehát az alapkérdéshez, a fentiek fényében azt is meg kell vizsgálnunk, hogy a NATO, mint nemzetközi szervezet, jogilag fel van-e hatalmazva a kalózokkal szembeni fellépésre, és amennyiben nem cselekszik, ez valamilyen jogi kötelezettség megszegését jelenti-e?

A nemzetközi jog meglehetősen nagy cselekvési szabadságot ad azoknak, akik a kalózokkal szemben fel kívánnak lépni. Az ENSZ Tengerjogi Egyezménye (Egyezmény) kifejezetten felhívja az államokat, hogy működjenek együtt a lehető legteljesebb mértékben a nyílt tengeren történő kalózkodás visszaszorítása érdekében. Mindez igen erős kötelezettséget jelent az Egyezményt aláíró államok számára. A kérdés ezek után annyiban merül fel, vajon ezek az államok elmulasztják-e az együttműködési kötelezettségüket akkor, ha nem hatalmazza fel a hadihajóikat, hogy – akár külön, akár más, hasonló kötelezettséggel rendelkező államokkal közösen – fellépjenek a kalózkodás ellen annak visszaszorítása érdekében. Erősen feltételezhető, hogy e hatáskör visszatartásával az említett államok elmulasztják az említett együttműködési kötelezettségük teljesítését.

Ugyanakkor, ha az érintett hajók az Állandó NATO Tengerészeti Csoportba (SNMG) tartoznak, a NATO hasonlóképpen elmarasztható lenne-e fenti kötelezettség megszegése miatt? Nagy valószínűséggel nem, hiszen a NATO nem részese az UNCLOS-nak és ezért nem is marasztható el nem létező kötelezettségének megszegése miatt. Ugyanígy nem a NATO dolga annak biztosítása, hogy az államok betartsák nemzetközi kötelezettségeiket.

Amennyiben tehát a NATO-nak nincs ilyen jellegű jogi kötelessége az ENSZ Tengerjogi Egyezménye alapján, származtathat-e bárminemű jogkört az Egyezményből? Általában egy nemzetközi egyezmény – legalábbis az érintett ország beleegyezése nélkül – nem ró kötelezettséget vagy ad valamilyen jogot olyan állam számára, amely nem részese ezen egyezménynek. Ugyanakkor *Reed* úgy véli, az UNCLOS kalózkodással kapcsolatos rendelkezései bizonyítékul szolgálnak arra, hogy a részes felek reménykedtek abban, miszerint valamennyi állam együtt fog működni a kalózkodás visszaszorításában, és szándékukban állt valamennyi államra (és bizonyosan az államok olyan csoportjára is, amely az Egyezményben részes legalább egy államot magában foglalja) az ezzel kapcsolatos cselekvési jogot ráruházni.¹¹⁷

Fenti gondolatmenetet továbbgördítve *Reed* kifejti, hogy a kalózkodás visszaszorítására vonatkozó szabályok a nemzetközi szokás alapján kötelezőek az Egyezményben nem részes államokra is.¹¹⁸ Habár a NATO nem egy állam, mégis

¹¹⁶ Történhet ez például a NATO hajózási központ által összegyűjtött, a jogszerűtlen magatartásokról szóló jelentések átadása révén, amelyek alapján az érintett államok illetékes hatóságai megtehetik a szükséges intézkedéseket. Ld. REED (2), p. 7.

¹¹⁷ REED (2), p. 10.

¹¹⁸ Ld. A nemzetközi szerződések jogáról szóló 1969. évi Bécsi Egyezmény 38. Cikkét. *Reed* úgy véli, hogy azok az államok is, amelyek nem ratifikálták az UNCLOS-t (pl. az USA), kötelesek tekintettel

nehéz lenne úgy érvelni, hogy a NATO-nak nem kell figyelemmel lennie a nemzetközi jog szabályaira, amelyek – leegyszerűsítve a dolgot – bizonyos cselekvéseket megengednek, másokat pedig tilalmaznak. A kalózkodás elleni intézkedések foganatosítása ilyen megengedett cselekvésnek minősül. Ebből következően a NATO – jóllehet, nincs erre vonatkozóan önálló kötelezettsége – jogszerűen léphet fel a kalózkodással szemben kollektív módon, a tagállamok által az Állandó NATO Tengerészeti Csoportba (SNMG) rendelkezésre bocsátott hajók révén. Annak a kérdésnek a megválaszolása viszont már a politikusok dolga, hogy indokolt-e a NATO-nak így cselekednie.¹¹⁹

A politikai döntés pedig 2008. október 9-én, a NATO védelmi miniszterek budapesti informális találkozásán megszületett: az ENSZ kérésének megfelelően a NATO védelmi miniszterei felhatalmazták a NATO tengerészeti egységeit, hogy vegyenek részt World Food Programme (WFP) azon hajóinak megvédésében, amelyek a humanitárius katasztrófa sújtotta Szomáliának szánt segélyküldeményeket szállítják.¹²⁰ A NATO európai erőinek akkori főparancsnoka, *John Craddock* tábornok úgy fogalmazott, hogy *“... a kalózok által megjelenített veszély valós és a világ számos részén egyre súlyosabb, ezért az erre a veszélyre adott NATO-válasz jól illusztrálja a NATO azon képességét, hogy gyorsan alkalmazkodjon az új biztonsági kihívásokhoz”*.¹²¹

A NATO hozzáállását a problémához egyébiránt jól tükrözi a NATO főtitkárának 2008. november 20-i kijelentése, amely szerint a NATO kész segíteni Afrika biztonsági körülményeinek javításában, de elvárja a kontinens országaitól, hogy elsősorban ők találjanak megoldást a szomáliai kalózok elleni hatékony fellépésre.¹²² Ezek alapján a NATO megindította kalózellenes műveleteit, összhangban a vonatkozó ENSZ BT határozatokban foglaltakkal, és együttműködve a kalózok elleni fellépésre kész más nemzetközi szereplőkkel (például az EU-val).

A 2008 októberében beindított Operation Allied Provider művelet célja az ENSZ World Food Programme tengeri segélyszállítmányainak kísérése volt a veszélyes tengeri szakaszokon. Emellett NATO-hadihajók őrzésként kezdtek Szomália partjainál a kalózok elrettentése céljából. Feladataik végrehajtása során a NATO rendelkezésére bocsátott hadihajók a jóváhagyott művelet-végrehajtási szabályaik (Rules of Engagement), a vonatkozó nemzetközi jogi szabályok, továbbá saját nemzeti előírásaik szerint fegyveres erőt is alkalmazhattak a kalózokkal szemben.

A politikai döntés értelmében a NATO hét hajót küldött, hogy vegyenek részt a szomáliai partok melletti kalózkodás elleni katonai fellépésben. A 2. sz. Állandó

lenni a kalózkodás visszaszorítására vonatkozó kötelezettségre, mivel a szokásjogból ez következik. Hasonló kötelezettséget tartalmazott ugyanis már az UNCLOS elődje, az 1958. évi Nyílt Tengeri Konvenció 14. Cikke is, miszerint „valamennyi állam a lehető legteljesebb mértékben köteles együttműködni a nyílt tengeren, vagy valamely állam joghatóságán kívül található bármely területen a kalózkodás visszaszorítása érdekében”. Ez utóbbi egyezményt egyébként az USA Szenátusa is ratifikálta 1960. május 26-án.

¹¹⁹ REED (2), pp. 10–11.

¹²⁰ Focus on NATO's operations in Budapest – Internet:

http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_45982.htm? (Letöltés: 2009. április 3.)

¹²¹ Standing NATO Maritime Group transits Suez Canal en-route to anti-piracy duties.

http://www.afsouth.nato.int/JFCN_PressRelease/2008releases/JFCN_08_08.html (Letöltés: 2008. november 25.)

¹²² Ld. A NATO segít, de elsősorban Afrikának kell megoldást találnia.

<http://www.stop.hu/articles/article.php?id=413721> (Letöltés: 2008. november 28.)

Tengerészeti Csoport (SNMG-2)¹²³ részéről a műveletben német, görög, olasz, brit és amerikai hajók voltak érintettek, feladatuk pedig elsősorban a humanitárius segélyeket szállító és más kereskedelmi hajók védelme volt.¹²⁴ A NATO eredményesnek értékelte a két hónapig tartó műveletet, amely során a hadihajók nyolc alkalommal hajtottak végre kísérési feladatot több mint 32 ezer mérföldön keresztül, biztosítva ezzel 30 ezer tonna humanitárius segély megérkezését Szomáliába.¹²⁵

2009. március 24-én a NATO Operation Allied Protector néven újraindította szomáliai kalózzellenes műveleteit azzal a küldetéssel, hogy segítsen az Ádeni-öbölben, továbbá az Afrika szarvánál előforduló kalóztevékenységek elrettentésében, a támadások elleni védekezésben, illetve a támadások megghiúsításában. A 2009. június 29-ig tartó műveletekben az SNMG-1 (portugál, kanadai, holland, spanyol és amerikai) hajói vettek részt, amelyek fő tevékenységi területe a kelet-atlanti térség szokott lenni, de a NATO igényei szerint bárhova telepíthetők. Június 29-étől az SNMG-2 vette át a művelet végrehajtását olasz, görög, török, brit és amerikai hajókkal. A művelet végrehajtása érdekében az SNMG-2 a NATO northwoodi Haditengerészeti Parancsnoksága, illetve a lisszaboni Összhaderőnemi Parancsnokság alárendeltségébe került.¹²⁶

Az Operation Ocean Shield műveletet az Észak-atlanti Tanács 2009. augusztus 17-én hagyta jóvá, és a tervek szerint 2012 végéig fog tartani. A feladatvégrehajtásban az SNMG-1 és az SNMG-2 egymást felváltva vesz részt. Az Operation Ocean Shield művelet alapvetően a NATO korábbi kalózzellenes misszióira épül, de a NATO új elemmel egészítette ki kalózzok elleni harcot: felajánlotta a régió országainak, hogy amennyiben ezt kérik, segítséget nyújt a saját kalózzellenes képességek kifejlesztésében. A művelet ezen új eleme azt a célt szolgálja, hogy kiegészítse a térségben működő nemzetközi szervezetek és katonai erők erőfeszítéseit, és az új nemzeti képességek kialakítása révén hozzájáruljon az Afrika szarvánál a tengeri biztonsági problémák tartós megoldásához.¹²⁷

Az Európai Unió részvétele a szomáliai kalózkodás elleni küzdelemben

Az Európai Uniónak a szomáliai rendezéshez fűződő elkötelezettsége nyilvánvaló: politikai, humanitárius és biztonsági tevékenységével egyaránt a stabilizációt igyekszik előmozdítani. A Djiboutiban 2008. augusztus 19-én aláírt béke-megállapodás¹²⁸ végrehajtásának támogatása mellett az EU tevékenyen járul hozzá

¹²³ Az SNMG-2 a NATO nápolyi Haditengerészeti Parancsnokság (CC-Mar Naples) műveleti irányítása (operational control) alá tartozik, felelősségi területe elsősorban a Földközi-tenger, de a NATO igényei szerint bárhova telepíthető. A többnemzetiségű csoporthoz egyébként német, görög, olasz, holland, spanyol, török, brit és amerikai hajók tartoznak, amelyek felett az érintett nemzetek fenntartják a teljes parancsnoki jogkört (full command).

¹²⁴ Counter-piracy operations. North Atlantic Treaty Organization.

http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_48815.htm#provider (Letöltés: 2010. augusztus 10.)

¹²⁵ Successful completion of NATO mission Operation Allied Provider.

<http://www.nato.int/shape/news/2008/12/081212a.html> (Letöltés: 2009. május 2.)

¹²⁶ Counter-piracy operations, ibid.

¹²⁷ A NATO Operation Ocean Shield műveletéről részletesebben ld. Operation Ocean Shield Current News. http://www.manw.nato.int/page_operation_ocean_shield.aspx (Letöltés: 2010. október 12.)

¹²⁸ A Megállapodás szövegét ld. Full Text of Djibouti Agreement. World News Journal (11 June, 2008). <http://africannewsanalysis.blogspot.com/2008/06/full-text-of-djibouti-agreement.html> (Letöltés: 2008. november 1.)

a szomáliai biztonsági körülmények javításához, egyebek mellett a szomáliai biztonsági erők képzése révén. Az EU-ból származó humanitárius segélyek értéke 2008-ban elérte a 44 millió eurót (szemben az egy évvel korábbi 17 millió euróval). Nem véletlen tehát, hogy sokan az EU-t tekinthetik Szomália legnagyobb donorjának,¹²⁹ mindazonáltal közvetlen érdeke is fűződik ahhoz, hogy a segélyszállítmányok célba juttatását semmi/senki ne veszélyeztesse.

Tekintettel azonban a Szomáliának szánt segélyszállítmányokat ért rendszeres kalóztámadásokra, az Európai Unió Tanácsa 2008. szeptember 19-én közös akciót fogadott el, amely – az ENSZ BT 1816. számú határozatának végrehajtását támogatva – egy katonai koordinációs cselekvési programot (EU NAVCO) indított el annak érdekében, hogy támogassa a tagállamokat abban, hogy haditengerészeti egységeket telepítsenek a térségbe. Az együttműködés megkönnyítése érdekében az EU egy brüsszeli székhelyű koordinációs egység (coordination cell) létrehozásáról is döntött.¹³⁰

A 2008. november 10-én elfogadott közös akció¹³¹ alapján elindított „Atalanta” fedőnevű (EUNAVFOR Somalia), 12 hónapra szóló¹³² művelet az EU első tengeri katonai művelete, amelynek végrehajtására a Közös Biztonság- és Védelempolitika¹³³ keretében került sor. A művelet célja, hogy – az ENSZ BT 1814 (2008), 1816 (2008), 1838 (2008), 1846 (2008) és 1897 (2009) számú határozatai alapján – hozzájáruljon a szomáliai éhezők számára segélyeket szállító WFP hajóinak, illetve a szomáliai partoknál közlekedő más, védtelen hajóknak a védelméhez, továbbá a szomáliai partok menti kalózkodás és fegyveres rablások elrettentéséhez, megelőzéséhez és elfojtásához.¹³⁴

A résztvevő hajók Szomália és a szomszédos országok partjaitól mintegy 500 tengeri mérföldes távolságig tevékenykednek. Mandátumuk magában foglalja:

- a WFP által bérelt hajók számára történő segítségnyújtást, ide értve fegyveres egységek telepítését e hajók területére;¹³⁵
- az Atalanta-egységek járőrözési körzetében közlekedő, más kereskedelmi hajó eseti védelmét;

¹²⁹ EU Engagement in Somalia, Factsheet, EU Council Secretariat (December 2008).

http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/081217-FACTSHEET_EU_ENGAGEMENT_SOMALIA.pdf (Letöltés: 2009. január 9.)

¹³⁰ Council Joint Action 2008/749/CFSP of 19 September 2008 on the European Union military coordination action in support of UN Security Council resolution 1816 (2008) (EU NAVCO). Official Journal of the European Union, L 252 (20.9.2008)

¹³¹ Council Joint Action 2008/851/CFSP of 10 November 2008 on a European Union military operation to contribute to the deterrence, prevention and repression of acts of piracy and armed robbery off the Somali coast. Official Journal of the European Union, L 301 (12.11.2008)

¹³² Council Joint Action 2008/851/CFSP, 16. Cikk, 3. bekezdés. A 12 hónapot attól a naptól kellett számítani, amikor az EU kinyilvánította a műveletben résztvevő erők kezdeti műveleti képességét (initial operating capability), ami 2008. december 13-án megtörtént. A teljes műveleti képességet a részt vevő erők 2009 februárjában érték el. Ld. EUNAVFOR Somalia.

<http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=1518&lang=en> (Letöltés 2010. szeptember 3.) A művelet tényleges elindítására egyébként 2008. december 8-án került sor. Ld. Council Decision 2008/918/CFSP of 8 December 2008 on the launch of a European Union military operation to contribute to the deterrence, prevention and repression of acts of piracy and armed robbery off the Somali coast (Atalanta) - Official Journal of the European Union, L 330 (9.12.2008)

¹³³ Common Security and Defence Policy (CSDP)

¹³⁴ Council Joint Action 2008/851/CFSP, 1. Cikk 1. bekezdés

¹³⁵ Fegyveres egységeknek a WFP által bérelt hajók fedélzetére telepítése esetén az EU-nak külön megállapodást kell kötnie az érintett hajó lobogója szerinti állammal a fegyveres egységek kiváltságairól és mentességeiről. Ld. Council Joint Action 2008/851/CFSP, 13. Cikk

- a szomáliai partok mentén azon területek figyelemmel kísérését, ahol fennáll a veszély, hogy az említett tiltott tengeri tevékenységek előfordulnak;
- az elrettentéshez, a megelőzéshez, illetve a beavatkozáshoz szükséges intézkedések megtételét, ide értve a fegyveres erő alkalmazását is, hogy véget vessenek a kalózkodásnak és a tengeri rablásoknak azon a területen;
- a felelősségre vonás érdekében a kalózkodásban, tengeri fegyveres rablásokban résztvevő, vagy azzal gyanúsítható személyek elfogását, letartóztatását, az általuk használt hajóknak, illetve ezen hajók fedélzetén levő javaknak a lefoglalását, és a letartóztatott személyeknek, illetve a lefoglalt javaknak az eljárást lefolytató állam részére történő átadását;
- kapcsolattartást azon államokkal és nemzetközi szervezetekkel, amelyek a szomáliai partok menti kalózkodás elleni harcban részt vesznek, ide értve a Tartós Szabadság (Enduring Freedom) műveletben keretében feladatot végrehajtó Combined Task Force 150 tengerészeti egységeit is.¹³⁶

Döntésével az EU Tanácsa arra is lehetőséget biztosított, hogy nem EU-tagállamok is csatlakozzanak az Atalanta művelethez, amelynek azonban feltétele: külön megállapodás kötése az EU-val. Figyelemre méltó, hogy amennyiben az együttműködő harmadik ország jelentős mértékben¹³⁷ hozzájárul az EU-művelethez, a végrehajtás során erői hasonló jogokkal és kötelezettségekkel rendelkeznek, mint bármely EU-tagállam egységei.¹³⁸

Külön szabályozást nyert a művelet során letartóztatott személyek és lefoglalt javak átadásának kérdése. Ez alapján – hivatkozva az UNCLOS 105. cikkére, valamint Szomália előzetes beleegyezésére a műveletben résztvevő országok által történő joghatóság gyakorlásához, a letartóztatott személyeket, illetve a lefoglalt javakat át kell adni:

- a) műveletben részt vevő, és a letartóztatást vagy lefoglalást foganatosító hajó lobogója szerinti EU- vagy harmadik állam illetékes hatóságainak; vagy
- b) ha ezen állam nem tudja, vagy nem akarja joghatóságát gyakorolni, annak a – műveletben részt vevő – EU-tagállamnak, vagy harmadik államnak, amely a letartóztatott személyek, illetve lefoglalt javak felett gyakorolni kívánja a joghatóságát.¹³⁹

Kiemelendő az a garanciális szabály, miszerint harmadik államnak történő átadásra csak abban az esetben kerülhet sor, amennyiben ennek körülményeit az átadó és az átvevő országok között előzetesen tisztázták, így különösen az, hogy a végrehajtásra a nemzetközi jog rendelkezéseinek (elsősorban az emberi jogi szabályoknak) a figyelembe vételével kerül.¹⁴⁰

Az Atalanta-műveletben részt vevő erők jogállását Szomáliában az EU és a Szomáliai Köztársaság között 2008. december 31-én aláírt megállapodás szabályozza, rögzítve az EU személyzet kiváltságait és mentességeit, e körben mindenekelőtt:

¹³⁶ Council Joint Action 2008/851/CFSP, 2. Cikk

¹³⁷ Úgy vélem, hogy a végrehajtást illetően potenciális értelmezési nehézséget jelenthet annak eldöntése, hogy mikortól tekinthető egy hozzájárulás jelentősnek.

¹³⁸ Council Joint Action 2008/851/CFSP, 10. Cikk

¹³⁹ Council Joint Action 2008/851/CFSP, 12. Cikk 1. bekezdés

¹⁴⁰ Az átvevő félnek azt is garantálnia kell, hogy az átadott személlyel szemben nem fog halálbüntetést végrehajtani, és a felelősségre vonási eljárás folyamán nem kerül sor kínzásra, vagy másfajta kegyetlen, illetve embertelen bánásmódra. Ld. Council Joint Action 2008/851/CFSP, 12. Cikk 2. bekezdés.

- az EUNAVFOR-hajók, -repülőgépek, és -dokumentumok sérthetlenségét;
- az EUNAVFOR-személyzet büntető, polgári és adminisztratív eljárások alóli mentességét a fogadó államban minden körülmények között;
- azt, hogy az EUNAVFOR jogosult a fogadó ország szárazföldi területén (land territory), belső vizein is megtenni a szükséges intézkedéseket a saját hajók, repülőgépek és más eszközök, illetve a védelme alatt álló más hajó megvédéséhez külső támadással szemben;
- az EUNAVFOR és személyzete kártérítési felelősségét.¹⁴¹

A művelet eredményes végrehajtása érdekében hasonló tartalmú megállapodást kötött az EU Djiboutival is 2009. január 5-én.¹⁴²

Az EU 2008. decemberi hivatalos tájékoztatása szerint a northwoodi (Anglia) tengerészeti parancsnokság által irányított műveletben egyidőben körülbelül 1200 fő, legfeljebb 6 fregatt és 3 tengeri járőr-repülőgép vett részt.¹⁴³ A műveletek tervezett közös költsége 8,3 millió euró volt.¹⁴⁴ A 2010. októberi állapot szerint az EUNAVFOR keretében már több mint 20 hajó és repülőgép tevékenykedik, és több mint 1800 katona vesz részt a műveletben. A kalózellenes tengerészeti akciók során ugyanakkor nem csupán EU-tagállamok (Belgium, Franciaország, Görögország, Hollandia, Luxemburg, Németország, Olaszország, Spanyolország és Svédország) működnek együtt, hanem nem EU országok (Norvégia, Horvátország, Montenegró és Ukrajna) is részt vesznek az Atalanta műveletben.¹⁴⁵

Harmadik országok részvétele

A kalózellenes küzdelmekbe harmadik (nem NATO vagy EU) országok is bekapcsolódtak. Oroszország mellett több távol-keleti nagyhatalom, köztük India, Kína¹⁴⁶ (három hajóval) és Japán is úgy döntött, hogy csatlakozik a szomáliai partok

¹⁴¹ Agreement between the European Union and the Somali Republic on the status of the European Union-led naval force in the Somali Republic in the framework of the EU military operation Atalanta – Official Journal of the European Union, L 10 (15.1.2009)

¹⁴² Agreement between the European Union and the Republic of Djibouti on the status of the European Union-led forces in the Republic of Djibouti in the framework of the EU military operation Atalanta – Official Journal of the European Union, L 33 (3.2.2009)

¹⁴³ A német parlament (Bundestag) 2008. december 19-én döntött az EUNAVFOR Somalia műveletekhez történő német hozzájárulásról, amely magában foglalta egy fregatt (*FGS Karlsruhe*) rendelkezésre bocsátását is. A Karlsruhe néhány nappal később, 2008. december 25-én eredményesen vert vissza egy kalóztámadást, amelyet egy 65000 tonnás egyiptomi tartályhajó (*MV Wadi Al Arab*) ellen intéztek az Ádeni Öbölben. Ld. Operation ATALANTA's First Pirate Engagement (27 December 2008). <http://www.eunavfor.eu/2008/12/operation-atalantas-first-pirate-engagement/> (Letöltés: 2009. január 9.) A kalózellenes akciókban való aktív német részvételt külön indokolja, hogy mint a fogyasztási javak egyik vezető exportőre, Németország rendelkezik a világ legnagyobb konténerhajó flottájával, amely a teljes konténermennyiség 36 %-át jelenti. Ld. KULISH, Nicholas: Legal Hurdles in West Slow Pursuit of Pirates – The New York Times (November 28, 2008). <http://www.nytimes.com/2008/11/29/world/europe/29pirates.html> (Letöltés: 2008. december 20.)

¹⁴⁴ Military operation of the EU – EU NAVFOR Somalia – EU, ESDP, December 2008. http://consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/081208FactsheetEU_NAVFOR-v_2_EN.pdf (Letöltés: 2008. december 9.)

¹⁴⁵ EU naval operation against piracy (EUNAVFOR Somalia - Operation ATALANTA). http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/missionPress/files/101005%20Factsheet%20EU%20NAVFOR%20Somalia%20-%20version%2022_EN.pdf (Letöltés: 2010. október 8.)

¹⁴⁶ Annak fényében, hogy az elfogott kalózkodat – fő szabály szerint – az elfogó hadihajó államának joga szerint kell felelősségre vonni, érdekes kérdéseket vethet fel az, hogy Kínában még napjainkban

mellett járőröző nemzetközi flottához. A források nem felejtik el megemlíteni, hogy Kínának ez az első haditengerészeti akciója a Csendes-óceánon kívül. Ugyanígy a japán haditengerészetnek is ez az első tengeri rendőrségi feladata a második világháború vége óta, tekintettel a japán alkotmányban foglalt azon korlátozásra, miszerint a japán haditengerészet csak japán zászló alatt hajózik, vagy japán állampolgárokat szállító hajókat védhet.¹⁴⁷

CTF 150, CTF 151

A szomáliai kalózkodás elleni multilaterális fellépés egyik hatékony eszközét jelentik az amerikai irányítás alatt tevékenykedő nemzetközi tengerészeti erő (Combined Maritime Force – CMF) is. A többnemzeti alakulat jelenleg 3 különálló harccsoportból (task force) áll: CTF 150, CTF 151 és CTF 152.

A tengerészeti erőt az együttműködő államok (különösen Ausztrália, Franciaország, Németország, Olaszország, Pakisztán, Kanada, Dánia, Törökország, az Egyesült Államok és Nagy-Britannia) által rendelkezésre bocsátott, megközelítőleg negyven hajó jelenti. Az ide tartozó hajók több mint 2,5 millió négyzetmérföldnyi területen őrzik a nemzetközi vizeken, és hajtják végre koordinált műveleteket az adott régió biztonságának előmozdítása érdekében. A CMF fő feladati közé tartozik a terrorizmus elleni küzdelem, a kalózkodás megakadályozása, az ember- és drogcsempészet csökkentése, valamint a jogszerű tevékenységet folytató tengerészek számára biztosabb tengeri környezet megteremtése. E körben a CMF fellép a felelősségi területén megjelenő erőszakos és szélsőséges cselekményekkel, valamint a terrorista hálózatokkal szemben; az általános biztonság és stabilitás előmozdítása érdekében együttműködik regionális és más szervezetekkel; hozzájárul ahhoz, hogy az adott régió országai tengerészeti képességeiket megerősítsék, továbbá, amennyiben erre felkérést kap, részt vesz környezeti és humanitárius válsághelyzetek megoldásában.¹⁴⁸

A CMF egységei közül – témánk szempontjából – a Combined Task Force (CTF) 150 és 151 elnevezésű alakulatok érdemelnek külön említést.¹⁴⁹ A CTF 150 amerikai és más szövetséges államok terrorizmus-ellenes, illetve kalózkodás-ellenes feladatokkal megbízott hadihajóiból áll, és főként amerikai logisztikai támogatás mellett működik. Az Enduring Freedom művelet megindításával összefüggésben a CTF 150 egység 2002 óta folytat tengerészeti biztonsági műveleteket (Maritime Security Operations – MSO) az Ádeni-öbölben, az Ománi-öbölben, az Arab-tengeren, a Vörös-tengeren, valamint az Indiai-óceánon.¹⁵⁰

is végeznek ki embereket kalózkodás miatt. Ld. China executes pirates. <http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/622435.stm> (Letöltés: 2009. január 20.)

¹⁴⁷ A kínai flotta is kivonult a kalózok ellen. <http://www.origo.hu/nagyvilag/20081226-harom-hajot-kuld-kina-szomalia-partjaihoz-a-kalozok-ellen.html> (Letöltés: 2009. január 10.)

¹⁴⁸ Combined Maritime Forces. http://www.cusnc.navy.mil/cmfc/cmfc_command.html (Letöltés: 2010. augusztus 15.)

¹⁴⁹ A 2004 márciusában létrehozott CTF 152 más feladattal és más területen tevékenykedik: az Arab-öböl nemzetközi vizein hajtja végre feladatait, és alapvetően az Enduring Freedom műveletben vesz részt. Koordinálja a Hadműveleti Területi Biztonsági Együttműködés körébe tartozó tevékenységeket a regionális partnerekkel, Tengerészeti Biztonsági Műveleteket (Maritime Security Operations – MSO) hajt végre, emellett készen áll megfelelő válaszadásra az Arab-öbölben felmerülő bármilyen válsághelyzetre. Bővebben ld. Combined Maritime Forces, Combined Task Force (CTF) 152. <http://www.cusnc.navy.mil/cmfc/152/index.html> (Letöltés: 2010. augusztus 15.)

¹⁵⁰ Combined Maritime Forces, Combined Task Force (CTF) 150. <http://www.cusnc.navy.mil/cmfc/150/index.html> (Letöltés: 2010. augusztus 15.)

2009 januárjában az Egyesült Államok haditengerészete – felismerve azt, hogy a CTF 150-ben együttműködő néhány nemzet tengerészeti egységei nem folytathatnak kalózellenes műveleteket – létre hozott egy másik többnemzeti tengerészeti egységet (CTF 151), kifejezetten erre a célra. Mindez lehetővé tette azt, hogy a CTF 150-ben történő együttműködést ne korlátozzák a felajánlott haditengerészeti egységek nemzeti jogszabályai, ugyanakkor azok a nemzetek, amelyek készek együttműködni a kalózellenes műveletekben, megtehetik ezt a CTF 151-ben.

A szintén amerikai irányítás alatt tevékenykedő CTF 151¹⁵¹ az Ádeni-öbölben, valamint Szomália keleti partjainál működik, mintegy 1,1 millió négyzetmérföldnyi tengeri területen. E rendkívül nagy felelősségi területen feladata kifejezetten a kalózkodással szembeni aktív fellépés a globális tengeri biztonság védelme és a navigáció szabadságának biztosítása érdekében.¹⁵² A CTF 151 abból a szempontból érdekes, hogy a kalózellenes küzdelemben – az ENSZ BT vonatkozó határozatai alapján – szárazföldi alakulatok is részt vehetnek. A siker feltétele azonban az egyértelmű feladat- és hatáskörmegosztás,¹⁵³ valamint az összehangolt koordináció a feladat-végrehajtásban részt vevő elemek között.

Minthogy a kalózkodás bűncselekménynek számít, és a kalózok bűnözők, nem pedig ellenségek a szó katonai értelmében, a CTF 151 is elsősorban a kalózok büntetőjogi felelősségre vonását tartja szem előtt, nem pedig a kalózokkal szembeni offenzív műveletek folytatására koncentrál. Az amerikai partiőrség kijelölt hajói által elfogott kalózok felelősségre vonása az amerikai–kenyai megállapodás alapján történik.¹⁵⁴ A gyanús hajókat átvizsgáló személyzet célja a bizonyítékok keresése és megőrzése a büntetőjogi felelősségre vonáshoz. A kutatást végző személyzet megfelelő kiképzésben részesül arra vonatkozóan, hogy a kenyai bíróság milyen bizonyítékokat fogad el,¹⁵⁵ és készen kell állniuk arra, hogy a bírósági eljárás során tanúvallomást tegyenek.¹⁵⁶

Szkepticizmus

Az előbbieken részletesen kifejtett diplomáciai erőfeszítések és a konkrét nemzetközi katonai akciók elindítása után is voltak, akik úgy vélték, hogy ezen

¹⁵¹ A CTF 151-ben közreműködő amerikai, dán és török hajókról részletesebben ld. WARDEN (1), ibid.

¹⁵² Combined Maritime Forces, Combined Task Force (CTF) 151.

<http://www.cusnc.navy.mil/cmef/151/index.html> (Letöltés: 2010. augusztus 15.)

¹⁵³ Minthogy az amerikai tengerészeti és szárazföldi erők különböző parancsnokság alá tartoznak, a közöttük levő feladatmegosztás – úgy tűnik – nem mindig egyértelmű. Erről részletesebben ld.

WARDEN (3), ibid.

¹⁵⁴ WARDEN, James (2): The Law of the Sea – In.: Stars and Stripes (March 30, 2009). <http://www.stripes.com/news/the-law-of-the-seas-1.89713> (Letöltés: 2009. március 30.)

¹⁵⁵ Az eredményes bizonyítás érdekében a kutatást végző személyzet egyik tagja videó kamerával rögzíti a gyanús hajó átvizsgálásának teljes folyamatát. Az amerikai személyzet azonban nem végez kihallgatást, mert a kenyai bíróság csak azt a vallomást fogadja el, amelyet a gyanúsítottak a kenyai hatóságok előtt tettek. Ld. WARDEN (2), ibid.

¹⁵⁶ A kenyai bíróságon való bizonyítás nehézségeiről részletesebben ld. BAHAR, Michael: Attaining Optimal Deterrence at Sea: A Legal and Strategic Theory for Naval Anti-Piracy Operations – Vanderbilt Journal of Transnational Law, Vol 40 (2007). <http://ssrn.com/abstract=982679> (Letöltés: 2009. március 30.), pp. 59-60.

intézkedések elégtelenek a szomáliai kalózkodás elleni hatékony fellépéshez.¹⁵⁷ A megfogalmazott kritika elismerte ugyan, hogy jelentős számú haditengerészeti egység állomásozott a térségben, és az erős katonai jelenlétnek köszönhetően a segélyeket szállító hajók többnyire megfelelő kíséretet kaptak, illetve a térség hajózási útvonalai biztonságosabbakká váltak. Emellett néhány sikeres kalózellenes katonai akcióról is be lehet számolni. A szomáliai kalózok elleni sikeres akciók közé tartozott például az egyik spanyol P-3 Orion típusú haditengerészeti járőr repülőgép¹⁵⁸ akciója az Ádeni-öbölben, amely egy olajszállító tanker segítségére sietett annak vészjelzése alapján, és füstbombákkal riasztotta el a helyi kalózokat.¹⁵⁹ Ugyancsak sikeres volt a brit Cumberland fregatt, valamint a hasonló osztályú orosz Nyeusztrasimij akciója 2008. november 12-én, amellyel meghiúsították az automata fegyverekkel felszerelkezett kalózok támadását egy dán kereskedelmi hajó ellen, amelyet a kalózok kétszer is megpróbáltak eltéríteni.¹⁶⁰

A valódi eredmény hiányát azonban – a kritikusok szerint – a jogi útvesztőben kellett keresni. Úgy vélték ugyanis, hogy – ellentétben a korábbi évszázadok jól bevált gyakorlatával – a mai nemzetközi jogi normák nem teszik lehetővé a kalózközpontnak számító helyek elpusztítását, vagy a kalózok nyilvános kivégzését és maradványaik közszemlére tételét elrettentés céljából.¹⁶¹ Hasonló felfogásban közelíti meg a kérdést *Berki* is, aki így fogalmaz: a „*probléma tüneti kezelése nem vezet eredményre. Ahhoz, hogy a kalózkodást fel lehessen számolni, vagy stabilizálni kellene Szomáliát [...], vagy alkalmazni kellene az évszázadokkal ezelőtt már bevált módszereket. Annak idején a flották tengerészkülönítményei és a hajók tűzérsege felszámolta a tengeri rablónak otthont adó településeket, az ott élőket megölték, majd ezt követően a mozgékony vízi egységek levadászták a hátszág nélkül maradt halálfejes hajókat. [...] A tengeri rablások anyagi és logisztikai hátterét kell katonai és titkosszolgálati eszközökkel felszámolni, illetve az ilyen cselekményeket elkövető felfegyverzett vízi egységeket meg kell semmisíteni, és hatékony fegyverexport tilalmat kell bevezetni*”.¹⁶²

Jóllehet az UNCLOS kalózkodással kapcsolatos szabályai a nyílt tengerre korlátozzák a cselekvési szabadságot – az ENSZ BT által adott felhatalmazások alapján a kalózellenes akciók már nem csupán a szomáliai parti vizeken, hanem Szomália szárazföldi területein is végrehajthatók. Mindkét esetben azonban feltétel, hogy ehhez a szomáliai kormány előzetesen hozzájáruljon. Az UNCLOS a hadihajók cselekvési szabadságát is korlátozza, hiszen nem teszi lehetővé az azonnali fegyverhasználatot, hanem a hadihajónak meg kell győződnie arról (meg kell

¹⁵⁷ Reynolds szerint „minden a kalózok oldalán van” (everything is on the pirates' side). Ld. REYNOLDS, Paul: Rules frustrate anti-piracy efforts – BBC News website (9 December 2008). <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/7735144.stm> (Letöltés: 2008. december 9.)

¹⁵⁸ Az amerikai gyártmányú P-3C tengerészeti felderítő repülőgépek nagy hatótávolságuk és fejlett elektronikai rendszereik révén hatékonyan alkalmazhatóak a kalózok elleni bevetéseken, hiszen könnyen és gyorsan megtalálják a kalózhajókat. Szükség esetén akár bombákkal és torpedókkal is közbeléphetnek.

¹⁵⁹ Megfutamították a kalózokat. <http://www.honvedelem.hu/cikk/0/12943/kalozokmegfutamitasa.html> (Letöltés: 2008. november 18.)

¹⁶⁰ Orosz hajót támadtak meg a szomáliai kalózok. http://hvg.hu/vilag/20081113_orsz_hajo_szomalia_kalozok_tamadas.aspx (Letöltés: 2008. november 18.)

¹⁶¹ REYNOLDS, *ibid.* A cikk szerzője szerint válaszlépések egyértelmű üzenetet küldenének a kalózoknak és rávannék őket akcióik beszüntetésére.

¹⁶² BERKI, *ibid.* Szintén a szárazföldi műveletek melletti érvelés található ANDERSON, Gary: A Multilateral Solution to Somali Piracy. Small Wars Journal Op-Ed. <http://smallwarsjournal.com/blog/2008/12/a-multilateral-solution-to-som/> (Letöltés: 2009. április 6.)

alapoznia azon gyanút), hogy a kérdéses hajó, illetve annak legénysége valóban kalózkodásban érintett.

A kalózellenes fellépés lehetőségeit vizsgálva *Bahar* felveti azt a kérdést is, hogy mennyiben kell figyelemmel lenni a parti tenger határvonalára a szomáliai kalózok üldözésekor? Kifejti, hogy csak államoknak lehet parti tengerük, így Szomália, mint bukott állam, valójában nem is tarthatna igényt a nemzetközi jog által biztosított 12 tengeri mérföldes sávra. A széles körben elfogadott nézet szerint ugyanis az állami létezés feltételei közé tartozik a meghatározott terület, az állandó lakosság, és az, hogy e terület, illetve lakosság felett szervezett politikai hatalom gyakoroljon hatalmat.¹⁶³ Szólhatnának tehát érvek amellett, hogy – mivel Szomáliában hosszú évek óta nincs cselekvőképes kormány, tehát nincs olyan szervezett, politikai entitás, amely képes lenne hatalmat gyakorolni a területén élő lakosság felett – Szomália valójában megszűnt szuverén államként létezni, így a nemzetközi közösségnek sem kell figyelemmel lennie a területi szuverenitás által jelentett korlátokra. *Bahar* mindehhez hozzáteszi, hogy a 12 tengeri mérföldes parti tenger létezését sem kell automatikus tényként kezelni. Ez ugyanis csak egy nemzetközi lehetőség a parti államok számára, hogy joghatóságukat erre a földrajzi területre¹⁶⁴ (és nem tovább) kiterjesszék. Minthogy – álláspontja szerint – Szomália szuverenitása a fentiekben kifejtettek miatt egyébként is kérdéses, a parti tengeren való joghatóság-gyakorlásra vonatkozó igényt sem kell komolyan venni.¹⁶⁵

Nem szabad azonban szem előtt téveszteni azt, hogy a létező és szuverén államként való nemzetközi elismerés az egyes országok részéről kifejezett politikai döntés, amely adott esetben államoként eltérő lehet.¹⁶⁶ Valójában az a tény, hogy Szomália továbbra is szerepel az ENSZ tagjai között,¹⁶⁷ kétségtelenné teszi, hogy létező államról beszélünk. További megerősítésül szolgál az a körülmény, hogy Szomáliában létezik ún. *átmeneti szövetségi kormány*, amellyel a nemzetközi közösség tagjai (államok és nemzetközi szervezetek is) nemzetközi kapcsolatokat ápolnak, és nemzetközi megállapodásokat kötnek – tehát legitimitását elismerik. A kalózellenes műveletek végrehajtása során tehát a nemzetközi erőknél Szomália területi szuverenitására mindenképpen tekintettel kell lenniük, amely körülményre az ENSZ BT a vonatkozó határozataiban fel is hívta a figyelmet.

A kalózok felelősségre vonásának lehetséges módjai

A kalózokat annak ellenére sem nem tekinthetjük katonai értelemben vett ellenségnek, hogy az ellenük való küzdelem szükségessé teszi bizonyos katonai eszközök alkalmazását. A kalózokkal szembeni ún. rendfenntartó (law enforcement) műveletekben nem a nemzetközi hadijog szabályai alkalmazandók, hiszen nincs szó katonai értelemben vett fegyveres konfliktusról, különösen nem államok közötti, deklarált háborúról. Következésképpen az elfogott kalózokat sem lehet

¹⁶³ Vö. SHAW, Malcolm N.: Nemzetközi jog – Osiris kiadó, Budapest (2001), p. 135.

¹⁶⁴ Sok állam nem is tart igényt a 12 mérföldes sávra, vagyis a parti tengerre vonatkozó igényét ennél rövidebb területben határozza meg: a 2008. május 28-i állapot szerint pl. Jordánia 3; Palau 3; bizonyos részekben Görögország 6; illetve Törökország 6 tengeri mérföldre tart igényt. Ld. Summary of National Claims <http://www.un.org/Depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/claims.htm> (Letöltés: 2010. július 25.)

¹⁶⁵ BAHAR, pp. 67–68.

¹⁶⁶ Ld. a Koszovó elismerésével kapcsolatos eltérő nemzeti álláspontokat.

¹⁶⁷ AZ ENSZ tagállamok listáját ld. Internet – <http://www.un.org/Overview/unmember.html> (Letöltés: 2008. október 20.)

hadifoglyoknak tekinteni. A kalózkodás bűnözők, akiknek büntetőjogi felelősségre vonása a cél: ha hadifoglyok lennének, fogva tartásuk célja nem a megbüntetésük lenne, hanem a harci cselekményektől való távol tartás, a harci cselekmények befejezése után pedig szabadon kellene engedni őket.

A kalózkodás gyanújával letartóztatott személyek büntetőjogi felelősségre vonása azonban mai napig megoldatlan probléma. Az elmúlt évek eseményei bebizonyították ugyan, hogy az államok készek cselekedni és joghatóságukat gyakorolni azokban az esetekben, amikor nemzeti lobogójuk alatt közlekedő hajót ért kalóztámadás.¹⁶⁸ A gond inkább abból adódik, ha a kalózellenes nemzetközi műveletekben résztvevő hadihajónak más állam lobogója szerinti hajót kell megvédenie. Jóllehet, az ENSZ Biztonsági Tanács vonatkozó határozatai alapján lehetőség van külföldi fegyveres erő alkalmazására a szuverén Szomália területén a kalózakciók megakadályozása, illetve a kalózkodás elfogása céljából, sok állam mégis kétségét fejezte ki a kalózkodás felelősségre vonási lehetőségeivel kapcsolatban, főképpen az alábbiak miatt:

- a) Nyilvánvaló megoldásnak tűnne, hogy az elfogott kalózkodókat átadnák a helyi hatóságoknak, és a felelősségre vonásukra Szomáliában kerülne sor. Tekintettel azonban arra, hogy Szomáliában továbbra sincs működőképes kormány, amely a jogi normák végrehajtását hatékonyan ellenőrizni tudná, emellett az igazságszolgáltatás színvonala is hagy kívánni valót maga után, néhány európai állam aggályát fejezte ki amiatt, hogy az elfogott kalózkodókat a szomáliai hatóságok részére történő átadásával nem biztosítható a tisztességes bírósági eljárás, illetve a büntetés kiszabása után nem zárható ki az embertelen, vagy megalázó bánásmód. Mindez pedig ellentétben áll az emberi jogi egyezményekben általuk vállalt kötelezettségekkel;¹⁶⁹
- b) Különböző nemzeti jogi korlátokra¹⁷⁰ és nemzetközi szerződésekben vállalt kötelezettségekre hivatkozva a kalózkodás visszaszorításában egyébként érdekelt országok vonakodnak vállalni a büntetőjogi felelősségre vonással járó terheket. A gyakorlatban mindez sokszor úgy nyilvánult meg, hogy a hatóságok vagy nem fogták el a kalózkodókat, vagy röviddel elfogásuk után, vád alá helyezés nélkül szabadon engedték őket.¹⁷¹

Az érintett országok tehát ezen a téren új megoldásokat voltak kénytelenek keresni. Minthogy a kalózellenes műveletekben résztvevő országok nem kívánják haza „importálni” az elfogott kalózkodókat, értelemszerűen törekednek a felelősségre

¹⁶⁸ A szomáliai kalózkodók által 2008 áprilisában megtámadott *Le Ponant*, valamint a 2008 szeptemberében megtámadott *Le Carré d'As* nevű francia luxusjachtok esetében a francia hatóságok határozottan léptek fel, és elfogták a támadókat. Míg azonban az első esetben jogi problémát jelentett, hogy a speciális alakulat a kalózkodókat a váltságdíj kifizetése után, a szárazföldön fogta el, a második esetben már a különleges egység a fogságba esett jachton hajtott végre az akciót, de addigra már az ENSZ BT 1816. számú határozata is rendelkezésre állt, ami felhatalmazta a nemzeteket a kalózkodás elleni konkrét fellépésre. Ld. *The Pirates of Puntland*, p. 8.

¹⁶⁹ KONTOROVICH, *ibid.*

¹⁷⁰ Az amerikai jogalkotók csak nem régen kezdték el vizsgálni annak feltételeit, hogy megszigorítsák az amerikai büntető törvénykönyvet annak lehetővé tétele érdekében, hogy az amerikai hajókat bárhol a világon megtámadó kalózkodókat amerikai bíróság előtt is el lehessen ítélni. Ld. SHANE, *ibid.*

¹⁷¹ A határozott kritika ellenére például a brit külügyminisztérium kifejezetten utasította a brit haditengerészetet, hogy ne fogjanak el kalózkodókat, mivel azok vagy menedékjogot kérnének Angliától, vagy a szomáliai hatóságoknak történő átadásuk esetén – az iszlám jog szerint – vagy lefejeznék őket gyilkosság miatt, vagy levágnák a kezüket lopás miatt. Mindez pedig az európai emberi jogi normákkal ellentétes. Ld. WOOLFE, Marie: *Pirates can claim UK asylum* – *The Sunday Times* (April 13, 2008). <http://www.timesonline.co.uk/tol/news/uk/article3736239.ece> (Letöltés: 2009. január 15.)

vonás lehetőségét az érintett régióban megtalálni. Nem mellékes körülmény, hogy az általános nézet szerint a szomáliai kalózkodás továbbra is „csak” egy regionális probléma, amelyre – ide értve a bűnözők büntetőjogi felelősségre vonását is – regionális megoldást kell találni.

Bahar véleménye szerint a kalózkodással kapcsolatban kijelölt regionális bíróságok jó kompromisszumot jelenthetnek a nemzetközi bíróságok felállítása, illetve a nemzetközi jogszabályoknak az egyes nemzeti bíróságok általi érvényre juttatása között. Az ilyen regionális bíróságok előnye mindenekelőtt az, hogy jobban ismerik a régió hagyományait, országainak jogrendszerét, így vélhetően a bírák (például a prevenciót is szem előtt tartva) jogpolitikailag is eredményesebben tudják alkalmazni a vonatkozó nemzetközi jogi normákat. Másrészt, ilyen regionális bíróságok felállításával a kalózellenes műveletben résztvevők erőfeszítése is eredményesebbé válhat, hiszen könnyebben alkalmazkodhatnak a bíróság által megkövetelt bizonyítási eljárási szabályokhoz, vagyis kitapasztalhatják, hogy a felelősség megállapításához a bíróság milyen bizonyítási eszközöket (vallomástétel, fényképek, egyéb tárgyi bizonyítási eszközök) fogad el. Harmadsorban: a regionális bíróságok kijelölésével erősíthető az a tudat, hogy a régióban van működő igazságszolgáltatás, ezzel együtt pedig könnyebben elhárítható az a gyanú, hogy a felelősségre vonási eljárások csak a Nyugat érdekeit szolgálják. Mindezekon túlmenően nyilvánvaló, hogy a regionális együttműködés a régióban lévő országok közti kapcsolatokat is erősíti, az előre kialakított regionális eljárások pedig jelentősen csökkenthetik ezen országok között az esetleges joghatóságbeli összeütközéseket. *Bahar* ugyanakkor azt is megjegyzi, hogy a regionális eljárások vélhetően politikailag is elfogadhatóbbak az érintett országok számára, hiszen – a körülményektől függően – osztozhatnak a sikerben, vagy esetleg távol is maradhatnak az egyes ügyektől, különösen akkor, ha azok belpolitikailag kényesek számukra.¹⁷²

A szomáliai kalózkodás elleni regionális fellépés egyik jó példája a Djibouti, Etiópia, Jemen, Kenya, Madagaszkár, Maldív-szigetek, Seychelles-szigetek, Szomália és Tanzánia képviselői által 2009 januárjában aláírt ún. Djibouti Code of Conduct nevű dokumentum, amely a kalózellenes együttműködéssel, ezen belül is a kalózkodással gyanúsított személyek elfogásában, a nyomozások és a vádeljárás lefolytatásában, továbbá a vélhetően kalózkodásban érintett hajók átvizsgálásában és lefoglalásában való együttműködéssel foglalkozik. A dokumentumot aláíró országok elkötelezték magukat amellet, hogy

- összhangban a nemzetközi jog vonatkozó előírásaival, nemzeti kapcsolattartó pontokon és információs központokon keresztül megosztják egymás között a témával kapcsolatos információkat;
- fellépnek a vélhetően kalózkodásban vagy más, hajó elleni tengeri fegyveres rablásban érintett hajók ellen, biztosítják a kalózkodással vagy fegyveres tengeri rablással gyanúsítható személyek elfogását és felelősségre vonását;
- továbbá megkönnyítik a kalóztámadások áldozatául esett tengerészek, halászok, vagy a hajón tartózkodó más személyek, utasok megfelelő ellátását, ápolását, és hazajutását.

¹⁷² Ld. BAHAR, pp. 82-83.

A régióhoz tartozó más országok¹⁷³ számára is nyitva álló dokumentum előírja három regionális információs központ, valamint egy kalózellenes kiképző központ létrehozását is Djiboutiban.¹⁷⁴

A szomáliai kalózkodással érintett régió országai közül elsősorban Kenya mutatkozik aktívnak a kalózkodás bíróság elé állítása terén.¹⁷⁵ Példaként említhető az Anglia és Kenya között 2008. december 11-én létrejött megállapodás, amely alapján a brit haditengerészet által elfogott kalózkodók Kenyában bíróság elé állíthatók. A Megállapodás értelmében a gyanúsított személyek a nemzetközi emberi jogi kötelezettségeknek megfelelően humánus elbánásban fognak részesülni, ide értve a kínzás, az embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés tilalmát. A dokumentum tiltja az önkényes fogva tartást, és biztosítja a jogszerű eljáráshoz való jogot. A megállapodás rögzíti, hogy a felelősségre vonásra a kenyai jog szerint kerül sor, de Anglia – a lehetőségek függvényében – segítséget nyújt az eljárás lefolytatásához a brit hatóságok által átadott személyekkel kapcsolatban.¹⁷⁶

Hasonló megállapodást kötött 2009 januárjában Kenya az USA-val¹⁷⁷ is, amely immár lehetővé tette, hogy az amerikai tengerészeti egységek bíróság elé állítás céljából el is fogják a kalózkodókat. Addig ugyanis – a kapott parancs szerint – csupán a támadást megszakítani és a támadót a támadástól elrettenteni volt szabad. Ebből következően, a hadihajók csupán járőrözési és kísérési feladatot hajtottak végre, mert nem volt egyértelmű utasításuk arra vonatkozóan, hogy mit tegyenek az elfogott kalózkodókkal.¹⁷⁸

Ugyancsak Kenyával kötött megállapodást 2009 márciusában az Európai Unió a kalóztámadások elkövetésével gyanúsított és az az Európai Unió által vezetett tengeri erők (EUNAVFOR) által fogva tartott személyeknek, valamint az EUNAVFOR birtokában levő lefoglalt javaknak az EUNAVFOR részéről Kenya részére történő átadására, az átadást követően az azokkal való bánásmódra, illetve azok kezelésére.¹⁷⁹

Kenya mellett ugyanakkor a Seychelles-szigetek is késznek mutatkoztak a szomáliai kalózkodók átvételére büntetőeljárás lefolytatása céljából. Az EU-val e témában kötött megállapodás azonban – a büntetőjogi felelősségre vonás legfontosabb garanciális szabályainak rögzítése mellett – azt is tartalmazza, hogy tekintettel a

¹⁷³ Az érintett régióhoz 21 ország tartozik, ebből 9 írta alá a Djibouti Code of Conduct-ot. A dokumentumról, valamint annak háttéréről bővebben ld. High-level meeting in Djibouti adopts a Code of Conduct to repress acts of piracy and armed robbery against ships. http://www.imo.org/newsroom/mainframe.asp?topic_id=1773&doc_id=10933 (Letöltés: 2010. május 11.)

¹⁷⁴ The Pirates of Puntland, ibid.

¹⁷⁵ Tekintettel arra, hogy Szomália és Kenya egymással szomszédos ország, és a kalózkodók által megtámadott kereskedelmi hajók jelentős hányada Kenyába tart, vagy onnan indul, ezen országnak lényeges regionális szerep juthat a kalózkodók elleni nemzetközi küzdelemben.

¹⁷⁶ Kenya and the United Kingdom sign a Memorandum of Understanding on piracy along the coast of Somalia. http://www.mfa.go.ke/mfacms/index.php?option=com_content&task=view&id=305&Itemid=62 (Letöltés: 2009. január 30.)

¹⁷⁷ JONTZ, Sandra: Civilian ship repurposed to help anti-piracy effort – Stars and Stripes (February 10, 2009). <http://www.stripes.com/article.asp?section=104&article=60602> (Letöltés: 2009. március 1.)

¹⁷⁸ BARON, Kevin: Navy awaiting OK to capture pirates – Stars and Stripes (January 17, 2009). <http://www.stripes.com/news/navy-awaiting-ok-to-capture-pirates-1.87188> (Letöltés: 2009. március 1.)

¹⁷⁹ A megállapodás szövegét ld. Exchange of Letters between the European Union and the Government of Kenya on the conditions and modalities for the transfer of persons suspected of having committed acts of piracy and detained by the European Union-led naval force (EUNAVFOR), and seized property in the possession of EUNAVFOR, from EUNAVFOR to Kenya and for their treatment after such transfer – Official Journal of the European Union L/79 (25.3.2009) – pp. 49-59.

Seychelles-szigetek részére csak korlátozottan rendelkezésre álló anyagi és emberi erőforrásokra, az Európai Unió az eljárások lefolytatásához teljes mértékű anyagi, személyzeti, logisztikai és infrastrukturális támogatást nyújt. Mindemellett fontos rendelkezése a dokumentumnak az, hogy a Seychelles-szigetek főügyésze legalább 10 nappal a gyanúsított személy átadását megelőzően meg kell, hogy kapja a rendelkezésre álló bizonyítékokat, és dönt azok elegendőségéről. Amennyiben a főügyész úgy ítéli meg, hogy a bizonyítékok nem elegendők a vád alá helyezéshez, akkor az EUNAVFOR teljes felelősséggel tartozik (ide értve a költségek viselését is) a kalózkodás miatt elfogott személy visszaszállításáért.¹⁸⁰

Az elfogott kalózok harmadik ország részére történő átadása bíróság elé állítás céljából tehát szintén úttörő megoldás a maga nemében.¹⁸¹ Úgy tűnik azonban, hogy az új jogi megoldások nem nyerték el a szakértők egyöntetű támogatását. *Kontorovich* szerint például nem véletlen, hogy a kalózok felelősségre vonásával kapcsolatban az UNCLOS korábban azt az elvet fektette le, hogy az elfogott kalózok az elfogó állam bírósága elé állíthatók. Úgy véli, a rendelkezésnek kifejezett célja volt annak kizárása, hogy a kalózok harmadik (vagyis nem a saját és nem az elfogó) állam részére átadásra kerüljenek. Álláspontja szerint tehát továbbra is az UNCLOS által felállított rezsim – vagyis az elfogó állam hatósága általi felelősségre vonás – a követendő példa.¹⁸²

Az UNCLOS elfogadása óta azonban a kalózkodás problematikája terén lényeges változás következett be. Összevetve a kialakult biztonsági helyzet által megkövetelt mielőbbi cselekvés szükségességét, valamint az UNCLOS vonatkozó rendelkezésének megváltoztatásához szükséges nemzetközi egyetértés megszerzésének időigényességét, könnyen belátható, hogy a bebetonozott eljárási szabályok áttöréséhez új jogi megoldásokra (például kétoldalú megoldásokra) volt szükség, amelyekhez az ENSZ Alapokmány szerinti jogkörében eljáró Biztonsági Tanács a határozataival teremtette meg az alapot.

Mindezekon túlmenően azt is figyelembe kell venni, hogy modern megjelenési formájában a kalózkodás olyan új biztonsági kihívást jelent, amelyre megfelelő válasz csak a jelenség mélyrehatóbb elemzése után adható. Az elfogott kalózok kellő szakértelemmel történő kihallgatása rávilágíthat ezen bűnelkövetési forma vertikális és horizontális összefüggéseire, vagyis az elkövetői kör hierarchikus felépítésére, illetve az elkövetett cselekményeknek más bűncselekményekkel való kapcsolódására is. A hasonló taktikák, technikák, és végrehajtási módok beazonosítása ugyanakkor nem csupán a „kalózipar” feltérképezése szempontjából lehet fontos, hanem a szervezett bűnözés körébe tartozó egyéb „rokon” bűncselekmények további felderítéséhez is nagy segítséget nyújthat.¹⁸³

A szomáliai kalózok felelősségre vonásának kérdése tehát a jövőben is bőven ad majd munkát politikusoknak, jogászoknak, és a témával foglalkozó más szakembereknek. A lehetséges irányokat ugyanakkor az ENSZ főtitkára 2010

¹⁸⁰ Exchange of Letters between the European Union and the Republic of Seychelles on the Conditions and Modalities for the Transfer of Suspected Pirates and Armed Robbers from EUNAVFOR to the Republic of Seychelles and for their Treatment after such Transfer – Official Journal of the European Union, L 315 (2.12.2009) – pp. 37-43.

¹⁸¹ Egyes források hasonló megállapodások megkötésének lehetőségét vetítették előre Djibutival, Tanzániával és Mozambikkal is. Ld. JOPSON, Barney: Kenya signs deal to prosecute Somali pirates. http://www.ft.com/cms/s/0/9b63b8e6-c7c4-11dd-b611-000077b07658.html?ftcamp=rss&nlick_check=1 (Letöltés: 2009. január 30.)

¹⁸² KONTOROVICH, *ibid.*

¹⁸³ BAHAR, p. 61.

júliusában felvázolta az ENSZ BT elé terjesztett jelentésében. Eszerint a kalózok felelősségre vonására az alábbi megoldások kínálkoznak:

1. *AZ ENSZ támogatásának kiterjesztése a régióba tartozó országok azon képességeinek fejlesztése érdekében, hogy vád alá helyezték és bebörtönözzék a Szomália partjai melletti kalózkodásért, illetve tengeri rablásokért felelős személyeket.* Ez a lehetőség lényegében a már elért eredményeken alapul, mint a kenyai Shimo La Tewában működő bíróság működtetése, amely előtt a kalózkodással és más hasonló súlyos bűncselekményekkel kapcsolatos ügyek tárgyalása folyik. A nemzeti képességek megerősítése tehát a kalózokat felelősségre vonó országok ez irányú képességeinek fenntartását és továbbfejlesztését jelenti, továbbá a régió más országainak bátorítását arra vonatkozóan, hogy felelősségre vonás céljából átvegyék a kalózkodással gyanúsítható személyeket. Mindez nem csupán aktív politikai egyeztetést igényel, hanem olyan megállapodások létrehozását is, amelyek lehetővé teszik egy másik államban a kalózkodás miatt felelős személyek bebörtönzését, illetve a nem vétkes személyek repatriálását. Továbbá – nem utolsó sorban – tartós anyagi támogatást az ENSZ ezzel kapcsolatos programjai révén, ide értve a kalózkodás ellen fellépő államok kezdeményezéseit támogató nemzetközi pénzügyi alpból (International Trust Fund to Support Initiatives of States Countering Piracy) történő támogatást is.
2. *Szomáliai bíróság létrehozása egy, a régióba tartozó másik állam területén, az ENSZ részvételével vagy anélkül.* Ezen lehetőség célja egy olyan biztonságos környezet megteremtése, amelyben szomáliai bíróság akadálytalanul működhet. Ehhez egy megállapodásra van szükség Szomália és a befogadó ország, valamint – amennyiben ENSZ részvétellel történik majd a bíróság működése – az ENSZ között. Minthogy a bíróság szomáliai joghatóságot gyakorolna egy másik állam területén, az ehhez szükséges jogalkotás és az eljárás kereteinek biztosítása egyelőre kezdetleges állapotban vannak, ezért alapvető támogatás szükséges az eljárások nemzetközi követelményeknek megfelelő lefolytathatóságához. Tekintettel arra, hogy ezen opció támogatása nem jelent kézzelfogható előnyt a befogadó ország igazságszolgáltatása számára, a megvalósítás egyik legfőbb kihívása olyan ország találása, amely képes és akar is saját területén infrastruktúrát biztosítani egy szomáliai bíróság működéséhez. Kétségtelen előnye ennek a megoldásnak, hogy lehetővé teszi azt, miszerint Szomália aktív szerepet játsszon a kalózkodás problémájának megoldásában, valamint hozzájáruljon a szomáliai jogrendszer képesség-javításához, ezáltal a szomáliai rendfenntartást is erősítené. Hátránya viszont, hogy megvalósítása időigényes, és sokkal többbe kerül, mint más opciók. Mindemellett továbbra is kétségek merülnek fel Szomália kalózállás ellenes jogszabályainak alkalmazhatóságával, valamint a szomáliai igazságszolgáltatási rendszer képességeivel kapcsolatban.
3. *A régióba tartozó ország, vagy országok nemzeti joghatóságán belül egy speciális bírói tanács létrehozása az ENSZ részvétele nélkül.* E lehetőség kapcsán elsősorban azt kell megvizsgálni, hogy az érintett ország(ok) folytat(nak)-e, vagy tudn(án)a(k)-e folytatni megfelelő számú, kalózkodás miatti felelősségre vonási eljárást a speciális bírói tanács működésének megindokolásához. Nyilvánvaló, hogy e téren elsődlegesen Szomália jöhetne szóba, hiszen mind Puntland, mind Somaliland tartományokban megfelelő számú felelősségre vonási eljárást folytatnak le. Úgy tűnik azonban, hogy jelenleg nincs meg a szükséges bizalom ezen eljárások megfelelőségével kapcsolatban ahhoz,

- hogy az ENSZ támogató programjai ugyanolyan segítséget nyújtsanak, mint a régió más országai számára. Az opció előnye, hogy a már meglévő igazságszolgáltatási rendszert lehetne igénybe venni, költséghatékony, és a kalózkodással gyanúsított személyek átadása szempontjából földrajzilag közel van. Hátránya ezen megoldásnak elsősorban az lehet, hogy erőforrást von el az érintett állam büntetőeljárásai rendszeréből.
4. *A régióba tartozó ország, vagy országok nemzeti joghatóságán belül egy speciális bírói tanács létrehozása az ENSZ részvételével.* Az ENSZ által kiválasztott bírók, ügyészek, bírósági alkalmazottak részvétele szükségessé tenné egy megállapodás megkötését az érintett állam és az ENSZ között. Hasonlóan az előző lehetőséghez, ezen opciónál is elsősorban azt kell vizsgálni, hogy az érintett ország folytat-e, vagy tudna-e folytatni megfelelő számú, kalózkodás miatti felelősségre vonási eljárást a speciális bírói tanács működésének megindokolásához. Ugyancsak az eljárási mód előnye lehet a már meglévő igazságszolgáltatási rendszer igénybevétele, a befogadó állam, és talán a régió más országai képességeinek javítása. Ugyancsak előny, hogy a kalózkodással gyanúsított személyek átadása szempontjából földrajzilag közel van. Jóllehet ez a megoldás is relatív költséghatékony, mégis többbe kerülne, mint az előző változat. Mindemellett az ENSZ által kiválasztott bírók részvétele a régió országainak bíróságain valószínűleg a meglévő jogszabályi háttér módosítását is szükségessé tenné, tekintettel arra, hogy ezen országok bíróságain többnyire egyszemélyű bíróságok működnek.
 5. *A régióba tartozó országok közötti multilaterális megállapodáson alapuló regionális bíróság létrehozása az ENSZ részvételével.* Ez a lehetőség egy multilaterális megállapodás megkötését tenné szükségessé a régió országai között, ideális esetben ide értve Szomáliát is. Az ENSZ által kiválasztott bírók, ügyészek, bírósági alkalmazottak részvétele miatt indokolt lenne egy megállapodás megkötése az ENSZ-szel is. Mérlegelni kellene ugyanakkor azt, hogy milyen következménnyel járna, ha az ENSZ által kiválasztott bírók lennének többségben egy adott bírói tanácsban, szemben azzal a lehetőséggel, hogy regionális bíróság működjön a régió országaiból származó bírákkal. Ezen változat előnye a képességépítés, a közelség, valamint a nemzeti joghatóság alatt működő speciális bíróságokénál vélhetően nagyobb munkaképesség. Hátránya ugyanakkor abban körvonalazható, hogy létre kell hozni egy új bíróságot, valamint ki kell alakítani az annak működéséhez szükséges anyagi és eljárási szabályokat. Ez pedig időigényes, és valószínűleg többbe is kerül, mint a nemzeti joghatóságot gyakorló speciális bíróság létrehozása. Mindemellett fennáll a veszélye annak, hogy az ilyen regionális bíróság erőforrást (és tapasztalatot) von el a régió országainak bíróságaitól.
 6. *A régióba tartozó országok, valamint az ENSZ közötti megállapodáson alapuló nemzetközi bíróság létrehozása.* Ez a lehetőség egy nemzetközi megállapodás megkötését tenné szükségessé az ENSZ és az érintett országok között egy olyan nemzetközi bíróság létrehozása érdekében, amelyben ENSZ- és nemzeti komponensek egyaránt működnek. Gyakorlatilag ez azt jelentené, hogy az ENSZ által kiválasztott bírák lennének többségben a bírói tanácsokban. Hasonlóan a korábban kifejtettekhez, itt is felmerülnek aggályok egy Szomáliában létrehozandó bírósággal kapcsolatban, következésképpen a bíróság székhelyének megválasztása alapos körtekintést igényel. Előnyként értékelhető a befogadó ország képességeinek javítása (jóllehet kisebb mértékben, mint a korábbi változatoknál), valamint a közelség. Ezen megoldási javaslat hátránya

viszont ugyancsak az, hogy új, ráadásul nemzetközi bíróságot kell létrehozni a szükséges jogszabályi háttérrel, ez pedig rendkívül idő- és költségigényes.

7. *Nemzetközi bíróság létrehozása az ENSZ Biztonsági Tanácsa által az ENSZ Alapokmány VII. fejezetére alapozott határozattal.* Egy ilyen bíróság teljes mértékben az ENSZ által kiválasztott bírákból, ügyészekből és bírósági alkalmazottakból állna, és székhelye esetleg nem is a régióban lenne. Nem kizárt azonban, hogy a régió országaiból (esetleg akár Szomáliából is) válasszanak ki bírót, ami javíthatja a régió nemzeti bíróságainak képességeit. Jóllehet, egy, az ENSZ Alapokmány VII. fejezetén alapuló határozatot a Biztonsági Tanács viszonylag rövid időn belül meghozhat, az ezen opció teljes végrehajtásához szükséges idő nagymértékben függ a bíróságot befogadó ország kiválasztásától, és a vele folytatott tárgyalásoktól. Ezen megoldás előnye a speciális nemzeti bíróságokénál nagyobb munkaképesség, valamint az ENSZ BT azon lehetősége, hogy a VII. fejezeten alapuló határozata révén az országokat a bírósággal való együttműködésre kötelezze. Hátránya viszont a létrehozással járó magas költség, továbbá – amennyiben nem a régió valamelyik országában lenne a bíróság székhelye – a földrajzi távolság az eljárás alá vont személyek átadásakor.¹⁸⁴

Contact Group

Az ENSZ BT 1851. számú határozata alapján 24 ország és hat nemzetközi szervezet együttműködéseként jött létre 2009. január 14-én a Szomáliai partjainál tapasztalható kalózkodás elleni Kapcsolattartó Csoport (Contact Group on Piracy off the Coast of Somalia – CGPCS) annak érdekében, hogy megkönnyítse az államok és a nemzetközi szervezetek között a szomáliai kalózkodás elleni fellépésre vonatkozó tárgyalásokat és a szükséges koordinációt. Saját tevékenységéről, az elért eredményekről időszakonként jelentést készít az ENSZ BT számára.

A Contact Group kiemelt figyelmet fordít a kalózok felelősségre vonásának kérdésére. Ezért azon államok számára, amelyek hajlandóak e témakörben tevékeny szerepet vállalni, gyakorlati opciókat dolgoz ki a nemzeti intézmények ez irányú képességeinek fejlesztésére. A CGPCS ugyanakkor más lehetséges megoldásokat is vizsgál e kérdéskörben, ide értve a nemzetközi bíróság létrehozásának lehetőségét is.

A testület 6 fő területre összpontosítja tevékenységét:

- 1) a kalózellenes műveletek részére nyújtandó műveleti és információs támogatás;
- 2) kalózellenes koordinációs mechanizmus létrehozása;
- 3) a jogszabályi és intézményi keretek megerősítése a kalózok elfogása, vád alá helyezése és fogva tartása érdekében;
- 4) a kereskedelmi hajózás felderítési és más képességének megerősítése;
- 5) diplomáciai és tájékoztatási erőfeszítések javítása;
- 6) a kalózkodással összefüggésbe hozható pénzmozgások figyelemmel kísérése.

¹⁸⁴ Report of the Secretary-General on possible options to further the aim of prosecuting and imprisoning persons responsible for acts of piracy and armed robbery at sea off the coast of Somalia, including, in particular, options for creating special domestic chambers possibly with international components, a regional tribunal or an international tribunal and corresponding imprisonment arrangements, taking into account the work of the Contact Group on Piracy off the Coast of Somalia, the existing practice in establishing international and mixed tribunals, and the time and resources necessary to achieve and sustain substantive results – United Nations, Security Council, S/2010/394 (26 July 2010) – pp.1-5.

A feladatok végrehajtása érdekében 4 munkacsoportot (Working Group – WG) hoztak létre:

- a WG1 brit irányítás mellett, az IMO közreműködésével a katonai és műveleti koordinációra, az információ-cserére, valamint a kalózkodás problémájával foglalkozó regionális koordinációs központ létrehozására koncentrálnak.
- Dánia vezetésével, és az UNODC támogatásával működik a WG2, amelynek feladata a kalózkodás jogi aspektusainak vizsgálata.
- Az USA által vezetett WG3 a hajózási felderítés és más képességek megerősítésével foglalkozik, az IMO támogatásával.
- Egyiptom kapta a WG4 irányítását a kalózkodással kapcsolatos diplomáciai és tájékoztatási erőfeszítések javítása céljából.¹⁸⁵

A Contact Group működése iránt élénk érdeklődést mutatnak az érintett országok, amire bizonyíték, hogy létrehozása után másfél évvel a testület tevékenységében már több mint ötven nemzet vesz részt. Amellett, hogy közvetlen dialógust biztosít a szomáliai kalózellenes műveletekben részt vevő országok számára, a Contact Group jelentős szerepet játszik a hajózási vállalatokkal való kapcsolattartásban, a kalózkodások elkerülése és megakadályozása érdekében kidolgozott gyakorlati javaslatok elfogadtatásában is. Mindemellett, a Contact Group kezdeményezésére jött létre a szomáliai kalózkodás elleni állami fellépést támogató ENSZ pénzügyi alap, amelynek célja a kalózkodással gyanúsított személyek felelősségre vonásával járó pénzügyi kiadások fedezése.¹⁸⁶

A modern kalózkodás módszerei és javaslatok az ellenük való védekezésre

Beckman szerint a modern kalózkodásokat négy fő tényező alapján lehet csoportosítani:

- *Az alkalmazott fegyvertípusok szerint.* Minthogy a kalózkodók szinte minden esetben fegyveresen hajtják végre akcióikat, a kérdés csupán az lehet, hogy milyen fegyverrel vannak felszerelve, és alkalmazzák-e azokat.
- *A hajó legénységével való bánásmód szerint.* A legénységgel szemben alkalmazott erőszak a fenyegetéstől kezdve a könnyebb vagy súlyosabb fizikai bántalmazáson át egészen a legénység tagjainak meggyilkolásáig terjedhet.
- *Az eltulajdonított vagyontárgyak értéke szerint.* Legsúlyosabb esetekben magát a hajót, vagy annak teljes rakományát eltulajdonítják, a kevésbé súlyos esetekben viszont a kalózkodók célja többnyire készpénz vagy egyéb értéktárgyak erőszakos elvétele. Figyelemmel azonban az utóbbi évek tapasztalataira, itt kell megemlítenünk azokat az eseteket is, amikor a kalózkodók célja nem a hajó, vagy rakományának jogtalan eltulajdonítása, hanem a szabadon bocsátás fejében kikényszeríthető váltságdíj megszerzése.
- *A tengeri közlekedés biztonságát fenyegető veszély nagysága szerint.* Ha egy hajót a kalózkodók olyan helyen (például szűkebb tengerszorosban) kerítnek hatalmukba, ahol intenzív hajóközlekedés folyik, akkor cselekedetükkel nem

¹⁸⁵ Contact Group on Piracy off the Coast of Somalia .
<http://www.state.gov/t/pm/rls/othr/misc/121054.htm> (Letöltés: 2009. május 10.)

¹⁸⁶ Contact Group on Piracy Off the Coast of Somalia Meets in New York.
<http://www.state.gov/r/pa/prs/ps/2010/06/142863.htm> (Letöltés: 2010. augusztus 10.)

csupán a hajóra, illetve rakományára és legénységére jelentenek veszélyt, hanem esetleg a közelben tartózkodó más hajókra is.¹⁸⁷

Az elmúlt években jelentett kalóztámadások alapján bizonyos tapasztalatok levonhatók a kalózok által alkalmazott módszerekkel kapcsolatban. Általánosan elmondható, hogy a kalózok kedvelt célpontjainak számítanak:

- a vízfelszínhez közeli, nyílt fedélzetű hajók (például rakománnyal színültig telt teherhajók) amelyekre a kis csónakokból létre segítségével könnyű felkapaszkodni;
- kis sebességű hajók;
- olyan hajók, amelyeken nincs őrség, vagy ha van, akkor nem teljesíti a feladatát;
- a nemzetközileg elismert tengeri közlekedési útvonalakon kívül közlekedő hajók;
- a kora reggeli órákban közlekedő hajók;
- olyan hajók, amelyek nem tudnak rádiójelet küldeni a többi hajónak.

Mindezeket túl a szomáliai kalózok kialakították saját támadási taktikájukat, amely – különös tekintettel az Ádeni-öbölben lebonyolódó intenzív hajóforgalomra, illetve a térségben uralkodó biztonsági körülményekre – az elmúlt években többször eredményesnek bizonyult. A szomáliai kalózok „működési szabályzata” az alábbiak szerint néz ki:

1. A kalózok Szomália északi partjainál támadnak, többnyire két-három nagyobb csónakkal, amelyek navigálásához GPS-t használnak. A csónakokban 3–7 kalóz foglal helyet. Esetenként a kalózok ún. anyahajót használnak, amely a támadások kiinduló bázisaként szolgál, és amely maga után vontatja a támadáshoz használandó motorcsónakokat.
2. A kalózok a jemeni partok közelében éjszakáznak, kikapcsolt motorokkal, hogy spóroljanak az üzemanyaggal.
3. A reggel közeledtével minden védtelen hajót megtámadnak, gyakran AK-47 fegyverekkel sorozatlövést adnak le a hajó parancsnoki hídjára, és felszólítják a hajót, hogy álljon meg. A hajó fedélzetére létrák és kampók segítségével másznak fel, majd rögzítik a csónakjaikat a hajóhoz. A hajót a parancsnoki hídról irányítják. Ha nincs más hajó a közelben, kis üzemanyag fogyasztás mellett engedik a hajót sodródni az áramlattal.
4. A kalózok igyekeznek elnavigálni a hajót a Szomália keleti partjainál fekvő városokhoz (Bargaal, Eyl, Garaad és Hobyó) és más kalózcsoporthoz adják át.
5. Tekintettel arra, hogy a kalózok elsődleges célja a váltságdíj megszerzése, útközben – ha kell erőszakkal – is fellépnek azokkal szemben, akik a hajóban, vagy a legénységnek sérülést okoznának.

Jóllehet, a kalózok (hajóik, csónakjaik) felismerése, illetve megkülönböztetése a mindennapi halászkóttól (halászhajóktól) nem egyszerű feladat, az elmúlt évek tapasztalatai alapján bizonyos ismertető jelek viszonylag nagy biztonsággal megállapíthatók. Ezek közé tartozik többek között:

- fegyverek a csónakban, különösen nagyobb méretű fegyverek, mint például gránátvetők;¹⁸⁸

¹⁸⁷ BECKMAN, Robert C.: Combatting Piracy and Armed Robbery Against Ships in Southeast Asia: The Way Forward. *Ocean Development & International Law* (Vol 33, Issue 3, 2002), pp. 320–321.

¹⁸⁸ A körülmények ismeretében nem rendkívüli dolog, hogy a halászok a tulajdonuk védelme érdekében fel vannak fegyverkezve, a halászáshoz azonban nyilvánvalóan nincs szükség gránátvetőkre.

- zsúfolt csónakok, vagyis a csónakban több ember tartózkodik, mint amennyi a halászáshoz kell;
- túlzott üzemanyag tartalékok (szükségesnél több üzemanyag-hordó) a csónakban;
- létrák és kampós kötelek a csónakban;
- hálók és más halászeszközök hiánya csónakban.

A fenti technikák elemzése, és a szükséges következtetések levonása után – legalábbis elméletben – könnyen beazonosíthatók azok módszerek, amelyek révén a kereskedelmi hajók nagyobb valószínűséggel kerülhetik el, illetve háríthatják el a kalóztámadásokat. Ezek közé tartoznak mindenekelőtt:

- nemzetközileg elismert tengeri közlekedési útvonalak használata;
- éjszakai hajózás a nagy kockázatú helyeken;
- konvojokban közlekedés;
- a nagy kockázatú helyekre történő belépés előtt a Horn of Africa Tengerészeti Biztonsági Központhoz történő bejelentkezés;
- a nagy kockázatú helyeken a lehető legnagyobb sebességgel való áthaladás;
- éber őrszolgálat alkalmazása;
- a lehető legnagyobb kivilágítás;
- fény és hangeffektusok alkalmazása a kalózok felfedezésekor;
- kalóztámadások esetén elkerülő műveletek alkalmazása;
- a legfontosabb szabály: nem szabad megállítani a hajót a kalózok miatt.

További lehetséges eszközök/módszerek a kalózellenes műveletek sikerének biztosításához:

- Kereskedelmi hajók személyzetének kiképzése.
- Kereskedelmi hajók megfelelő eszközökkel való felszerelése. A kalózkodás elleni „nem halálos” (non-lethal) védekező eszközként ajánlják szakértők a kalózellenes hálót, de ugyancsak nem halálos védekező eszköz lehet a hajókra szerelt nagynyomású vízágyú, vagy a nagy hatótávolságú akusztikus eszköz (long-range acoustic device – LRAD).¹⁸⁹
- Kereskedelmi hajók hadihajók általi kísérése.
- Haditengerészeti jelenlét, őrzés a térségben.
- Regisztrálás, bejelentkezés az illetékes tengerészeti hatóságoknál.¹⁹⁰
- Hajók kommunikációképességének fenntartása.
- Felderítési információk cseréje az együttműködő államok között.
- Regionális vagy bilaterális együttműködési megállapodások az államok között.
- A kalózkodással érintett állam kormányzatának megerősítése, stabilizálása.
- Hatékony parti őrség, rendőrség kialakítása.
- Működő gazdaság életre keltése.¹⁹¹

¹⁸⁹ A kalózellenes nem halálos eszközökről részletesebben ld. Anti-Piracy Weapons – Top 10 For Future Use In Somalia. <http://gcaptain.com/maritime/blog/anti-pirate-weapons-piracy-somalia> (Letöltés: 2009. május 3.)

¹⁹⁰ 2002 novembere óta az Ádeni-öbölben önkéntes bejelentkezési rendszer működik, amely alapján a kereskedelmi hajók naponta bejelenthetik aktuális helyzetüket, valamint – ami talán ennél is fontosabb – a támadásokat, illetve a gyanús tengeri tevékenységeket az illetékes tengeri hatóságoknál. A jelzés alapján a hatóságok riasztják a térségben tartózkodó haditengerészeti egységeket. Ld. FLYNN, Stuart: Are Guns the Answer to Attacks on Vessels? – Planetdata / Maritime Security (November 20, 2008). <http://www.planetdata.net/sites/maritime/articles.php?story=77&page=4> (Letöltés: 2009. február 15.)

¹⁹¹ WARDEN (3), ibid.

A kalózok elleni eredményes fellépés érdekében az Európai Unió Bizottsága 2010. március 11-én *ajánlást* adott ki az önvédelem céljából, valamint a hajók elleni kalóztámadások és fegyveres rablások megelőzése érdekében teendő intézkedésekről.¹⁹² A dokumentum a bevált gyakorlati intézkedéseket kívánta közrebocsátani annak érdekében, hogy a vállalatok és a hajók számára segítséget nyújtson a kalóztámadások elkerüléséhez, az azoktól való elrettentéshez és a sikeres támadások késleltetéséhez az Ádeni-öbölben és Szomália partjainál.¹⁹³

Az ajánlás mindenekelőtt rögzíti, hogy a tagállamok feladata a tengeri biztonság megerősítését célzó intézkedések végrehajtása, valamint az, hogy e célra minden szükséges eszközt elkülönítsenek és rendelkezésre bocsássanak. Erre is figyelemmel a bizottság felkérte a tagállamokat, hogy:

- biztosítsák a kalóztámadások és fegyveres rablások során a hajókat fenyegető veszélyekkel szembeni megelőző intézkedések tényleges, összehangolt alkalmazását;
- biztosítsák, hogy hajóik a nemzetközi szabályzatokban rögzítettnek megfelelő létszámú személyzettel rendelkezzenek;
- a Szomália partjainál végrehajtott kalóztámadásokkal szemben tegyenek meg minden szükséges intézkedést a Bizottság Ajánlásának mellékletében felsorolt bevált gyakorlati intézkedések terjesztése, azok rendszeres frissítésének továbbítása és végrehajtásuk ellenőrzése céljából.

Az ajánlás szerint a sikeres kalóztámadások elemzése azt mutatja, hogy a kalózok a hajók alábbi közös sebezhető pontjait használják ki:

- a) alacsony sebesség;
- b) alacsony szabadoldal;
- c) nem megfelelő tervezés és eljárások;
- d) láthatóan alacsony készütségi szint és/vagy nyilvánvaló önvédelmi intézkedések hiánya;
- e) nyilvánvaló, hogy a hajó lassan reagál.

A dokumentum rögzíti, hogy a védekezés egyik hatékony formája a nagyobb sebesség. Jóllehet a hajók parancsnokának a sebesség csökkentését célzó megfélemlítése érdekében a térségben sor került már kézfegyverek és rakétavetőek használatára is, de ilyen körülmények között hatékonynak bizonyult a teljes hajózási sebesség fenntartása. Az uralkodó időjárás viszonyok és a tenger állapota is nagyban befolyásolják a támadók cselekvési képességét. A 18 csomót meghaladó

¹⁹² Commission Recommendation of 11 March 2010 on measures for self-protection and the prevention of piracy and armed robbery against ships (2010/159/EU). Official Journal of the European Union, L 67 (17.3.2010)

¹⁹³ A témával kapcsolatban az IMO rendszeresen ad ki ajánlásokat, és időszakonként pontosítja azokat. Ezek között kell megemlíteni a 2009-es évből:

- Piracy and Armed Robbery against Ships in Waters off the Coast of Somalia; Best Management Practices to Deter Piracy in the Gulf of Aden and off the Coast of Somalia developed by the industry. International Maritime Organization (29 September 2009). MSC.1/Circ.1335. 22 p.
- Piracy and Armed Robbery against Ships in Waters off the Coast of Somalia. International Maritime Organization (16 June 2009). MSC.1/Circ.1332. 16 p.
- Piracy and Armed Robbery against Ships; Recommendations to Governments for preventing and suppressing piracy and armed robbery against ships – International Maritime Organization (26 June 2009). MSC.1/Circ.1333. 25 p.
- Piracy and Armed Robbery against Ships; Guidance to shipowners and ship operators, shipmasters and crews on preventing and suppressing acts of piracy and armed robbery against ships – International Maritime Organization (23 June 2009). MSC.1/Circ.1334. 31 p.

szélerősség és a 2 méternél magasabb hullámok elegendőnek bizonyulhatnak ahhoz, hogy védelmet nyújtsanak minden hajónak

A dokumentum felhívja a figyelmet az útvonal előzetes megtervezésének, valamint az illetékes hajózási hatóságoknál történő előzetes bejelentkezésnek a fontosságára. E körben ajánlja, hogy a hajók áthaladás közben kerüljék el a jemeni felségvizekre történő belépést, mivel a jemeni felségvizeken megtámadott hajókat a nemzetközi (nem jemeni) katonai erők nem védhetik meg. A katonai védelemmel kapcsolatban az ajánlás kifejti, hogy csoportos áthaladás során a hajók ne számítsanak arra, hogy folyamatosan hadihajó fogja kísérni őket, mindazonáltal az Ádeni-öbölben tartózkodó összes hadihajó – akár része az EUNAVFOR-nak, akár azzal egyeztetni a műveleteit – tud az Ádeni-öbölben történő csoportos áthaladásokról, és hozzáfér a veszélyeztetett hajózásra vonatkozó minden adathoz.

A dokumentum a hajó kapitánya számára is megfogalmaz néhány ajánlást a veszélyes területeken való áthaladás előtt, illetve az áthaladás során alkalmazandó védelmi intézkedésekre.

a) Az áthaladás előtti védelmi intézkedések közé tartozik többek között, hogy:

- Biztosítani kell, hogy kipihent és megfelelő eligazításban részesített személyzet álljon őrt, és megfelelő számú őr álljon rendelkezésre, további őrszemek szimulálása céljából pedig adott esetben használjon bábukat a korlátnál.
- Minimalizálja a külső kommunikációt (rádiók, kézi készülékek stb.) a biztonsággal és védelemmel kapcsolatos alapvető kommunikációra, míg áthaladnak az Ádeni-öblön és elhaladnak Szomália partjai előtt.
- Növelje a figyelőszolgálatot/a híd személyzetét.
- Lássa el személyzettel a gépteret.
- Tegye biztonságossá és ellenőrizze a hídhoz, a géptérhez, a kormányberendezés helyiségéhez, valamint minden lakótérhez/belső térhez való hozzáférést. Minden lehetséges hozzáférési pontra vonatkozóan (ajtók, hajóablakok, szellőzőnyílások stb.) készüljön kockázatértékelés, és gondoskodjanak ezek megfelelő biztosításáról, különösen, ha a lehetséges hozzáférési pontot elég nagyak tartják egy támadó behatolásához.
- Ellenőrizze, hogy minden felszerelés a helyén vagy a fedélzeten legyen, emellett ellenőrizze azt is, hogy a már előre elhelyezett önvédelmi eszközök továbbra is biztonságosan vannak beszerelve, és jól működnek.
- Ha a hajó szabadoldala viszonylag alacsony, a csákyák beleakadásának megelőzésére vegye fontolóra a hajóperem kiszélesítését.
- Javasolt kalóztámadás esetére gyülekezőhelyet vagy megerősített állást kijelölni, és lezárási eljárásokat gyakorolni, hogy késleltessék a hajó feletti irányítás átvételét, és hogy időt nyerjenek.
- Javasolt, hogy a tűzoltószivattyúk és/vagy tömlők nyomás alatt legyenek és készen álljanak a hajó köré történő locsolásra, de ha indokolt, alakítson ki vízfüggőnyt a hajó körül a hajóra szállástól való további elrettentés érdekében.
- Adott esetben alkalmazzon szögesdrótot/fizikai akadályokat a hajófar legalacsonyabb hozzáférési pontjai körül, figyelembe véve a személyzet biztonságát és a menekülési lehetőségeket is.
- Adott esetben vegye igénybe a passzív védelmi felszereléseket, továbbá biztosítson éjjellátó optikai eszközöket sötétben történő használatra.

b) Áthaladásakor:

- A hajók lehetőleg csoportosan haladjanak, lehetőleg nagy sebességgel, de ügyeljenek a csoportos haladás miatt bekövetkező balesetek elkerülésére.

- Csak a biztonság által megkövetelt mértékben világítsák ki a fedélzetet, vagyis csak navigációs fényeket használva haladjanak át, ugyanakkor, ha gyanús tevékenységet észlelnek a hajó körül, a fényszórók használata megriaszthatja és elrettentheti a lehetséges támadókat.
- Tartsanak a kalózok „anyahajóiról” készült fényképeket a hídon és azonnal jelentsék, ha ilyet észlelnek.
- A hajóparancsnok igyekezzen a lehető legkorábban értékelni a fenyegetést.
- A hajó személyzetét ne tegyék ki felesleges kockázatnak. A nagy kockázatú területen csak az elengedhetetlen munkákat végezzék a fedélzeten. Amennyire lehetséges, a hajóparancsnok tartsa távol a személyzet tagjait a külső fedélzetektől, amíg sötét van, de legyen figyelemmel arra a kötelezettségre, hogy mindig teljes és megfelelő figyelőszolgálatot kell fenntartani.
- A személyzet fény- és hangjelzéssel, illetve egyéb műveletekkel tudassa a kalóznak vélt személyekkel, hogy észrevették őket.

c) Kalóztámadás esetén:

- Aktiválják a vészhelyzeti kommunikációs tervet, és azonnal jelentsék a támadást a kijelölt kapcsolattartónak, illetve tengerészeti biztonsági megfigyelő központnak.
- Hozzák működésbe a hajó biztonsági riasztórendszerét, amely riasztja a vállalatuk biztonsági tisztviselőjét és a lobogó szerinti államot.
- Kapcsolják be a vészcsengőt, és a hajó vészhelyzeti tervének megfelelően tegyenek „kalóztámadás” bejelentést.
- Ha lehetséges, a hajó útvonalának megváltoztatásával és a sebesség növelésével akadályozzák meg, hogy a támadáshoz használt csónakok (szkiffek) utolérjék a hajót. A tapasztalat azt bizonyítja, hogy a kalózok nagyon nehezen tudnak feljutni olyan hajó fedélzetére, amely több mint 15 csomós sebességgel halad, továbbá amely manőverezik, ezért javasolt, hogy a hajóparancsnokok a lehető leghamarabb kezdjenek folyamatos cikcakkmanőverekbe, hogy a sebesség fenntartása mellett tovább késleltessék a hajóra szállást.
- Vegyék figyelembe, hogy ha a kalózok jobban ki vannak téve a szélnek/hullámoknak, és ha a megtámadott hajó az oldalhullámot és a farhullámot is kihasználja, ezzel megnehezíthetik a kalózok járműve számára, hogy lépést tartsanak.
- Védelmi intézkedésként hozzák működésbe a tűzoltószivattyúkat.
- Adott esetben kapcsolják fel az előre néző fedélzeti fényeket, hogy felhívják a figyelmet hajójukra, és segítsék elő, hogy az érkező katonai erők támadás alatt álló hajóként azonosítsák hajójukat. Ha időt tudnak nyerni a katonai erők megérkezéséig, ez gyakran a támadás feladására készíti a kalózokat.

d) Ha a kalózok feljutottak a hajóra:

- Ne álljanak ellen; ez szükségtelen erőszakhoz vezethet.
- Ha el kell hagyni a hidat/gépteret, állítsák le a főgépet; ha lehetséges, teljesen állítsák le a hajót és navigáljanak távol más hajóktól.
- Őrizték meg a nyugalmukat és teljes mértékben működjenek együtt a kalózokkal.
- Biztosítsák, hogy a hídon dolgozó csapaton kívül a személyzet minden tagja egy helyen, együtt maradjon.

- Ha bezárkóztak a megerősített állásba, gondoskodjanak arról, hogy belső védelem/fedezék álljon rendelkezésre arra az esetre, ha a kalózok erőszakkal próbálnak behatolni. Ne álljanak ellen a behatolásnak.

e) Katonai fellépés esetén

- A személyzet a katonai művelet közben soha ne használjon vakus fényképezőgépet.
- Abban az esetben, ha katonai személyzet a hajó fedélzetén hajt végre műveletet, a hajó személyzetének minden tagja feküdjön a fedélzetre, két kézzel takarják le a fejüket, a kezük legyen látható és üres.
- Álljanak készen a személyazonosságukra és a hajón betöltött státusukra vonatkozó kérdések megválaszolására.
- Legyenek tudatában annak, hogy a térségben állomásozó haditengerészeti egységek közül nem mindnek az angol a munkanyelve.
- A személyzet számítson arra, hogy a bevett gyakorlat szerint a katonai erők először minden személyt ártalmatlaníthatnak, akit a fedélzeten találnak, ezért a fedélzeten megkezdett katonai művelet kezdeti szakaszában teljes mértékben működjenek együtt.

Kiemelten fontos, hogy minden kalóztámadásról, vagy gyanús tevékenységről részletes jelentést készüljön és jusson el az illetékes hatóságokhoz. Ezzel biztosítható a teljes körű elemzés és a kalóztámadások tendenciáinak megállapítása, értékelhetők a kalózok által használt technikák és a taktika változása, továbbá biztosítható, hogy megfelelő figyelmeztetést lehessen kiadni a közelben lévő többi kereskedelmi hajónak.

Mindezen javaslatokon túl szakértők arra is felhívják a figyelmet, hogy a kalózkodás elleni küzdelem keretében azonos földrajzi területen egyidejűleg több állam, sőt több nemzetközi szervezet (például NATO és EU) egységei is végrehajthatnak feladatot, ami különösen fontossá teszi az egymás közötti kommunikációt, valamint eljárásaik összehangba hozását. E körbe tartozik a különböző haditengerészeti egységek által alkalmazott művelet-végrehajtási szabályok (Rules of Engagement – ROE) lehetőség szerinti egységesítése az azonos értelmezés és a jogszerűség érdekében.¹⁹⁴

Jól látható tehát, hogy a kalózkodás elleni fellépéshez igénybe vehető módszerek és technikák között nem csupán a fegyveres erő alkalmazása merül fel, mint lehetőség, ám bár kétségtelen, hogy az egyre agresszívebb fellépés a kalózok részéről szükségessé teszi az arányos erő alkalmazását is. Úgy tűnik azonban, hogy – néhány militáns megnyilvánuláson kívül – a többségi vélemény szerint a kereskedelmi hajók felfegyverzése önmagában nem megoldás, mert kiszámíthatatlan következményei lennének annak, ha a kereskedelmi hajó legénysége kezébe fegyvert adnának. Az ellenérvek között elsősorban a megfelelő kiképzés hiánya, valamint az szerepel, hogy a fegyverek jelenléte csupán a tengeri erőszakos cselekmények további elterjedéséhez vezetne, és nagy valószínűséggel még agresszívebb akciókra bátorítaná a kalózokat, vagyis nyilvánvalóan rontaná a térségben uralkodó biztonsági viszonyokat.¹⁹⁵

Meg kell említeni azt is, hogy a veszélyes anyagokat (olaj, gáz, kémiai anyagok) szállító tartályhajók esetében a fegyverek fedélzeten tartása biztonsági

¹⁹⁴ LOBBAN, Richard – DALTON, Christopher: An action plan against Somali pirates. http://www.projo.com/opinion/contributors/content/CT_somalia11_12-11-08_JOCHSAT_v20.3e32277.html (Letöltés: 2009. február 20.)

¹⁹⁵ SHANE, ibid. Ugyanezt a véleményt képviseli FLYNN, ibid.

okokból sem tanácsos. Emellett néhány ország nemzeti joga is akadályt gördítene a kereskedelmi hajók szabad mozgása elé (például kikötőkbe való behajózáskor), ha a fedélzeten fegyverek lenének. Minthogy azonban kifejezett nemzetközi (például ENSZ) tiltás a fegyveres védelem alkalmazásával kapcsolatban nincs, a hajózási társaságoknak a saját, illetve más társaságok által szerzett biztonsággal kapcsolatos tapasztalataira kell támaszkodniuk.¹⁹⁶

Magán biztonsági cégek alkalmazása a kalózok elrettentésére

A magán biztonsági cégek alkalmazásában álló fegyveres személyzet alkalmazásának szükségességével, eredményességével és – nem utolsósorban – jogszerűségével kapcsolatban erősen megoszlanak a vélemények. *Peter Lehr*, a skóciai St. Andrews Egyetem kalózkodással és tengeri terrorizmussal foglalkozó szakértője szerint mindössze 15 perc telik el attól az időponttól, hogy a hajó személyzete észreveszi a kalózokat addig az időpontig, hogy a kalózok a hajó fedélzetére lépjenek. Amennyiben a kalózok a hajó fedélzetén vannak, már túl késő cselekedni.¹⁹⁷

Ebből adódóan sokan úgy vélik, hogy a kalózzal szembeni fellépés egyik hatékony formája lehet az, ha a hajózási vállalatok civil fegyveres biztonsági személyzetet telepítenek a hajóra, amely felkészültsége és eszközei révén alkalmas az esetleges kalóztámadások visszaverésére. A fegyveres biztonsági személyzet hajóra telepítése mellett kardoskodók fő érve tehát, hogy a haditengerészeti egységek nem kísérhetnek minden egyes kereskedelmi hajót.

Az Ádeni-öbölben való fegyveres őrzésként lehet elrettentő ereje, de nem oldja meg teljesen a problémát. Amennyiben viszont a biztonsági személyzet már a hajón lenne, a támadásra megfelelőképpen reagálni tudna.¹⁹⁸ *Mark Fitzgerald* admirális, az USA haditengerészete európai és afrikai erőinek parancsnoka 2010 áprilisában kifejtette, hogy nincs megfelelő mennyiségű katonai eszköz az Indiai-óceán hatalmas területének ellenőrzéséhez. Álláspontja szerint, mialatt a haditengerészeti egységek igyekeznek biztonságos folyosót kialakítani az Ádeni-öbölben, a kalózok közül néhányan az Indiai-óceán távolabbi területeire kényszerültek áttenni a „műveleti területüket”. Úgy vélte, hogy a nagyobb kereskedelmi hajókon levő biztonsági személyzet igen hatékony tud lenni, csupán a kereskedelmi ágazatnak kell kidolgoznia az ezzel járó helyzetek kezelését. A katonák ugyanis nem tudják 100 százalékosan garantálni a kereskedelmi hajók védelmét, de ez nem is feladatuk.¹⁹⁹

A civil biztonsági kíséret alkalmazásával kapcsolatos tapasztalatok azonban nem egyértelműen pozitívak, minthogy semmilyen garancia nincs a fegyveres biztonsági személyzet minőségére. Különösen a Biscaglia esete kapcsán

¹⁹⁶ FLYNN, ibid. A kereskedelmi hajók személyzetének felfegyverzésével kapcsolatos aggályokról, illetve jótanácsokról részletesebben ld. Guns On Board.

<http://www.maritimesecurity.com/gunsonboard.htm> (Letöltés: 2009. szeptember 7.)

¹⁹⁷ KULISH, ibid.

¹⁹⁸ HODGE, Nathan: Can Guns-for-Hire Really Deter Pirates?

<http://blog.wired.com/defense/2008/11/in-a-discussion.html> (Letöltés: 2009. február 10.)

¹⁹⁹ US Admiral: Commercial Ships Need Armed Guards to Fight Pirates.

<http://www.voanews.com/english/news/US-Admiral-Commercial-Ships-Need-Armed-Guards-to-Fight-Pirates-91719979.html> (Letöltés: 2010. május 20.)

bontakozott ki élénk vita a fegyver nélküli biztonsági személyzet hasznosságáról.²⁰⁰ Szakértők szerint mindenképpen ajánlatos olyan biztonsági céget alkalmazni, amely nem csupán a kínálózó lehetőséget kihasználva ajánlja fel szolgálatait, hanem a tengeri biztonsági kérdésekben is kellő gyakorlattal, és a kihívásoknak magas színvonalon megfelelni tudó, jól képzett személyzettel rendelkezik.²⁰¹

A fegyveres biztonsági személyzet kérdése külön hangsúlyt kapott az MV Almezaan nevű hajót ért támadás kapcsán, amelynek elhárításakor a fegyveres civil őrség – a kalózzal folytatott tűzharcban – megölte az egyik támadót. A felmerült jogi kérdés elsősorban arra irányult, hogy melyik ország illetékes hatóságai jogosultak kivizsgálni az incidenst: a hajó lobogója szerinti ország, a hajó tulajdonosa szerinti ország, vagy a biztonsági személyzetet alkalmazó cég telephelye szerinti ország?²⁰²

A veszélyeztetett hajók védelmének egy másik módját jelentheti a brit biztosító társaságok által létrehozni kívánt magán tengerészeti egység, amely fegyveres személyzettel ellátott kísérőhajók révén kívánja támogatni a nemzetközi kalózellenes műveleteket. Az elképzelések szerint a mintegy 10 millió font költséggel létrehozandó tengerészeti alakulat eredményesen járulhatna hozzá a szomáliai kalózkodás visszaszorításához, a térség hajózási útvonalainak biztonságosabbá tételéhez, csökkentve ezzel a horribilis biztosítási összegeket, amely napjainkban utanként mintegy 50 ezer font, az ún. szupertankerek esetében viszont ez az összeg elérheti a 300 ezer fontot is. Jóllehet a magán fegyveres erő – a tervek szerint – a térségben tartózkodó haditengerészeti egységek közvetlen irányítása alatt, a nemzetközi jog teljes figyelembe vétele mellett, tisztán körvonalazott művelet-végrehajtási szabályok alapján tevékenykedne, jogi státusza továbbra sem teljesen egyértelmű, mint ahogy az sem, hogy milyen kapcsolatban állna a hasonló feladatot végrehajtó nemzetközi szervezetek (NATO, EU) haditengerészeti egységeivel.²⁰³

Úgy tűnik tehát, hogy a megoldás továbbra is inkább a fent említett előzetes védelmi intézkedések megtételében keresendő.

Vita az ún. „Q-hajók” körül

A kalózkodás elleni fegyveres fellépés egyik potenciális eszközeként merült fel az ún. Q-hajók használatának ötlete. Ezek olyan, megerősített védelemmel és – szükség szerint – fegyverrel is felszerelt hajók lennének, amelyek kívülről védtelen kereskedelmi hajónak látszanak (szükség szerint még a személyzet is civil matrózruhát visel), így vonzó célpontot kínálnak a kalózkodás számára, támadás esetén azonban gyors és hatékony választ adnak az agresszióra. A gondolat nem újkeletű, hiszen a brit haditengerészet már az I. világháborúban is alkalmazta ezt a trükköt. Az

²⁰⁰ Ld. SHACHTMAN, Noah: Mercenaries, Sonic Blasters No Match for Pirates. <http://blog.wired.com/defense/2008/12/piratemerc-late.html#previouspost> (Letöltés: 2009. április 7.), valamint VISCUSI, Gregory: Mercenary Guards Jump Ship as Somali Pirates Remain Undeterred. <http://www.bloomberg.com/apps/news?pid=20601091&sid=akZu86OC5Jsl&refer=india> (Letöltés: 2009. április 7.)

²⁰¹ FLYNN, ibid.

²⁰² Private Guards Kill Somali Pirate for First Time. [http://www.foxnews.com/world/2010/03/24/private-guards-kill-somali-pirate-time/?utm_source=feedburner&utm_medium=feed&utm_campaign=Feed:foxnews/latest\(Text-Latest-Headlines\)](http://www.foxnews.com/world/2010/03/24/private-guards-kill-somali-pirate-time/?utm_source=feedburner&utm_medium=feed&utm_campaign=Feed:foxnews/latest(Text-Latest-Headlines)) (Letöltés: 2010. április 28.)

²⁰³ MILMO, Cahal: Private navy may help defeat pirates. http://www.nzherald.co.nz/world/news/article.cfm?c_id=2&objectid=10677657 (Letöltés: 2010. október 11.)

ötlet feltámadása azonban egy konkrét esethez köthető: 2002-ben ugyanis a Hormuz-szorosban garázdálkodó kalózok kereskedelmi hajónak nézték az egyik amerikai hadihajót, és megtámadták.²⁰⁴

Indokolt azonban feltenni a kérdést, hogy jogszerű-e ezen „úszó trójai faló” alkalmazása? *Bahar* úgy véli, hogy az alkalmazás jogossága a körülményektől függ. A kereskedelmi hajónak álcázott, de robosztus önvédelmi képességekkel felszerelt hajó alkalmazása ugyanis könnyen ellentétbe kerülhet a nemzetközi jog, így például a tengerjog, vagy akár a hadijog szabályaival (még ha technikailag ez utóbbi a kalózzellenes műveletek során nem is alkalmazandó). Álláspontja szerint hangsúlyozni kell, hogy a kalózzellenes műveletek alapvetően olyan önvédelmi műveletek, amelyek az önvédelem velünk született jogán alapulnak. A műveletek másik jogalapja viszont az UNCLOS azon felhatalmazása, amely előírja a kalózkodás visszaszorításának kötelezettségét, és lehetővé teszi a kalózok elfogását a nyílt tengeren.

A Q-hajók alkalmazása tehát semmi esetre sem lehet offenzív csapda, amely a hadijog szerint ugyan elfogadott harci taktika lenne, feltéve természetesen, hogy jogos célpont ellen irányul. A kalózzellenes műveletek ugyanakkor nem ellenséges fegyveres erők ellen irányulnak, hanem olyan egyénekkel szemben folynak, akik bűncselekményt követnek el. Mindebből következően tehát a Q-hajó akciójának jogosságát az ellenük végrehajtott (vagy megkísérelt) kalóztámadás alapozza meg, amely a hajót és legénységét önvédelmi helyzetbe hozza. Ahogy viszont *Bahar* erre külön rávilágít, az önvédelmi helyzetben való cselekvésnek alapvetően két kritériuma van:

- 1) szükségesség – vagyis a cselekvés valamely folyamatban levő, jogtalan támadás, vagy annak közvetlen veszélye elhárítására irányuljon;
- 2) arányosság – az alkalmazott erő nagyságát, időtartamát és intenzitását minden esetben korlátozni kell a támadás által jelentett veszély mértékére.

Bahar szerint, ami az első feltételt illeti, a Q-hajó „horgászcsaliként” szolgál, és a cselekvés lehetősége akkor nyílik meg, ha a kalózok akcióba lépnek. A második kritériummal kapcsolatban azonban további elemzésre szorul az alkalmazható erő nagysága. Tapasztalati tény, hogy a kalózok szinte kivétel nélkül fegyveresen hajtják végre akcióikat. Az ilyen támadások által jelentett veszély megítélése adott esetben rendkívül nehéz lehet, és a fegyveres támadásra adott fegyveres reakció könnyen tragikus következményekkel járhat. Mindebből következően *Bahar* úgy véli, hogy a Q-hajó által képviselt nyilvánvaló erőfölény nem használható elsődlegesen a kalózok fizikai megsemmisítésére. Minthogy bűnözőkről van szó, a cél elsősorban a kalózok elfogása büntetőjogi felelősségre vonásuk céljából. A halálos erő (deadly force) alkalmazásának lehetősége azonban nem zárható ki, feltéve, hogy ez szükséges a támadás elhárításához (tehát enélkül a támadás nem lenne elhárítható).²⁰⁵

Valószínű, hogy a Q-hajók használatának elterjedése bizonyos mértékig elbizonytalanítaná, esetleg el is rettentené a kalózokat. Az alkalmazással kapcsolatos további problémaként merül fel azonban, hogy a vonatkozó nemzetközi jogszabályok szerint²⁰⁶ a kalózok elfogására csak az ilyenként feltüntetett (vagyis külső megkülönböztető jelzéssel ellátott) hadihajók, illetve kormányzati szolgálatban álló, és erre feljogosított más hajók jogosultak. Minthogy a Q-hajók lényege az

²⁰⁴ HUTHISON, Harold C.: The Pirates have Evolved. <http://www.strategypage.com/htmw/htseamo/articles/20051202.aspx> (Letöltés: 2010. október 11.)

²⁰⁵ BAHAR, pp. 61–62.

²⁰⁶ UNCLOS, 107. cikk

álcázás lenne, nyilvánvalóan a hadihajókkal szemben támasztott követelménynek sem felelnének meg, habár lehetne úgy érvelni, hogy valójában kormányzati tulajdonban levő, és erre feljogosított hajókról van szó.

A Q-hajók ötletét, mint jelentős sikerrel kecsegtető lehetőséget favorizálók e ponton mégis úgy gondolhatják, hogy a nemzetközi jogi rendelkezések megakadályozzák a kalózkodás elleni eredményes fellépést. A fentiekben kifejtett jogi aggályok mellett azonban fontos hangsúlyozni, hogy az UNCLOS vonatkozó szabályainak elsődleges célja a kalózkodás, mint univerzális joghatóság alá tartozó bűncselekmény elleni fellépés – lehetőség szerint – tiszta jogi környezetének megteremtése. Nem engedhető meg tehát, hogy a kétes eszközök alkalmazásával elérhető rövidtávú és bizonytalan értékű sikerek veszélyeztessék a nemzetközi közösség által is pozitívan értékelt, hosszú távú eredmények elérését.²⁰⁷

Befejezés

Kontorovich megfogalmazása szerint „... a legrégebbi nemzetközi bűncselekmény modern elterjedése innovatív jogi megoldásokat...” kíván.²⁰⁸ Ezen újszerű nemzetközi jogi megoldások közé kell sorolnunk mindenekelőtt az ENSZ BT vonatkozó határozatait, amelyek – legalábbis a kalózellenes küzdelem tekintetében – példa nélküliek.²⁰⁹

2008-ban az ENSZ BT 6 határozatot is hozott a szomáliai kalózkodással kapcsolatban, többet, mint ebben az évben bármely más témával összefüggésben. Valamennyi határozat az ENSZ Alapokmány VII. fejezete alapján született, amely lehetővé teszi az ENSZ BT számára, hogy felhatalmazást adjon fegyveres erő használatára a nemzetközi békét és biztonságot fenyegető esetekben. Ezek a határozatok alapozták meg tehát a hatékony fegyveres beavatkozás lehetőségét, kiterjesztve a cselekvési lehetőséget a kalózkodásra vonatkozó általános nemzetközi jogi szabályok által megengedett mértéken túlra. A Biztonsági Tanács határozatainak hiányában ugyanis külföldi fegyveres erőnek a kalózkodással szembeni fellépése csak a nyílt tengeren lehetséges. Az egymást követő határozatoknak köszönhetően azonban lehetőség nyílt belépni először Szomália parti tengerére, majd a kalózellenes akciók lehetőségét az ENSZ BT kiterjesztette az ország egész területére. Mindez különösen fontos az Ádeni-öbölben, ahol az intenzív nemzetközi hajóforgalom egy viszonylag szűk „folyosón” kénytelen keresztülhaladni, és a nyílt tengeren elkövetett akciók után a kalózkodók könnyű szerrel eltűnhettek Szomália parti tengerén, illetve búvóhelyet találhattak a szárazföldön.

Jóllehet, az ENSZ BT Határozatai jelentős előre lépést jelentettek a szomáliai kalózkodással szembeni hatékony fellépéshez, a kalózkodás – mint átfogó probléma – megoldása nyilvánvalóan nem várható csupán ezek végrehajtásától. Ennek okai az alábbiakban foglalhatók össze:

1. Az ENSZ BT határozatai csak Szomáliára vonatkoznak, a más földrajzi területeken előforduló kalózkodás elleni fellépésre nem nyújtanak lehetőséget.

²⁰⁷ BAHAR, p. 63.

²⁰⁸ KONTOROVICH, *ibid.*

²⁰⁹ Minthogy azonban több állam is aggályát fejezte ki amiatt, hogy az ENSZ BT Határozatok hivatkozási alapot nyújthatnak a más területeken előforduló kalózkodás elleni külföldi fegyveres fellépéshez, az ENSZ BT többször is kifejezetten felhívta a figyelmet arra, hogy a rendelkezések csupán Szomáliára vonatkoznak.

2. Minthogy Szomália továbbra is szuverén állam, a külföldi beavatkozás lehetősége az illetékes szomáliai hatóságok beleegyezésének függvénye.
3. A kalózkodás elleni küzdelem gyenge pontja azonban továbbra is az elfogott kalózok felelősségre vonása, amely a küzdelem egyik központi jogi kérdésévé vált. Széleskörű egyetértés mutatkozik abban a tekintetben, hogy az elfogott kalózok bíróság elé állítása és megbüntetése nélkül a kalózellenes küzdelemben lényeges eredmény nem várható. Tekintettel azonban arra, hogy a kalózok – mint egyetemes joghatóság alá tartozó nemzetközi bűncselekményt elkövetők – elítélése érdekében külön nemzetközi bíróság felállítására ez ideig nem került sor, a kalózkodással gyanúsítottak bíróság elé állítása és elítélése az érintett államok jövőbeni két- és többoldalú együttműködésétől függ.

A nemzetközi együttműködésnek azonban egyik előfeltétele, hogy a kalózok elleni fellépés nemzeti és nemzetközi jogi háttere biztosítva legyen. Amíg ugyanis a jogszabályi kötések korlátozzák az eredményes fellépést, addig a kalózellenes műveletekben egyébként érdekelt államok is vonakodni fognak a konkrét lépések megtételétől. A jogi kötések lebontása azonban hosszú folyamat lesz, amelyben hiánypótló, vagyis a hatályos multilaterális egyezményeket kiegészítő jogi megoldások révén lehet részsikereket elérni.²¹⁰

Vannak azonban olyanok is, akik szerint nem elsősorban a jogszabályokkal van a probléma. *Rüdiger Wolfrum* professzor, a Max Planck Institute for Comparative Public Law and International Law igazgatója szerint ugyanis nem a nemzetközi jogszabályok, hanem a kalózok elleni határozott fellépéshez szükséges politikai akarat hiányzik a probléma megoldásához.²¹¹

Jóllehet, a nemzetközi szervezetek (NATO, EU) egymás követő, illetve párhuzamosan folyó kalózellenes műveletei, továbbá az egyre több ország által önállóan a térségbe küldött haditengerészeti egységek arra engednek következtetni, hogy van bizonyos fokú elkötelezettség és politikai akarat a szomáliai kalózkodás problémájának megoldására, úgy tűnik, ennél szélesebb körű és egyértelműbb nemzetközi összefogásra van szükség. Nyilvánvalóvá vált ugyanis, hogy önmagában a nemzetközi katonai fellépéssel csak korlátozott sikerek érhetők el. A kalózok által veszélyeztetett tengeri terület ugyanis hatalmas, és az ezen a tengeri útvonalon közlekedő, sok esetben rendkívül nagy értékű árut szállító kereskedelmi hajóflotta csábító célpont marad az évek óta humanitárius katasztrófa által sújtott szomáliaiak számára. Nem kérdéses tehát, hogy a szomáliai kalózkodás által jelentett veszély nem szüntethető meg csupán a kalózok elleni műveletek révén, hiszen a kalózkodás ugyanis csak egyfajta kísérő jelensége egy sokkal komplexebb problémának.

Bahar szerint a kalózellenes műveletek átfogó stratégiájában helyet kell biztosítani a hatékony információs műveleteknek is. Minthogy a szomáliai kalózok nagymértékben támaszkodnak a helyi lakosság támogatására, a kalózellenes kampány sikere szempontjából elengedhetetlen a szomáliai lakosság eredményes meggyőzése arról, hogy a tengeri biztonság fokozása – ezen belül is a kalózkodás visszaszorítása – az ő érdeküket is szolgálja.

²¹⁰ Tekintettel az UNCLOS elfogadásának körülményeire, reálisan nem várható a kalózkodás fogalmát és a kalózok elleni fellépés generális szabályait rögzítő megállapodás módosításra történő megnyitása. Ebből következően – álláspontom szerint – egyes részterületeket szabályozó, főként regionális szintű megállapodások megkötésére lehet számítani.

²¹¹ KULISH, *ibid.*

A pszichikai befolyásolás másik célcsoportját értelemszerűen maguk a kalózok jelentik, akiket arról kellene meggyőzni, hogy a kalózkodás bűncselekményének végrehajtása nem kifizetődő vállalkozás. Ennek egyik látványos, elrettentő eszköze lehet a felelősségre vonás terén elért eredmények bemutatása. Nyilvánvaló azonban, hogy amíg Szomália gazdasági helyzetében és politikai viszonyaiban nem következik be lényeges pozitív elmozdulás, addig nehéz lesz érvelni a kalózkodás által nyújtott, viszonylag könnyű pénzszerzési lehetőség ellen, és nem valószínű, hogy az éhenhalással fenyegetett lakosságra különösebb elrettentő erővel bírna a sok éves börtönbüntetés (ahol vélhetően legalább ennivalót kapnak az elítéltek), mint alternatíva felmutatása.²¹²

Felhasznált irodalom:

- A kínai flotta is kivonult a kalózok ellen. <http://www.origo.hu/nagyvilag/20081226-harom-hajot-kuld-kina-szomalia-partjaihoz-a-kalozok-ellen.html> (Letöltés: 2009. január 10.)
- A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára. (Főszerk.: Benkő Lóránd) (Második kötet) – Akadémiai Kiadó, Budapest, 1970
- A NATO segít, de elsősorban Afrikának kell megoldást találnia. <http://www.stop.hu/articles/article.php?id=413721> (Letöltés: 2008. november 28.)
- ANDERSON, Gary: A Multilateral Solution to Somali Piracy. Small Wars Journal Op-Ed. <http://smallwarsjournal.com/blog/2008/12/a-multilateral-solution-to-som/> (Letöltés: 2009. április 6.)
- Anti-piracy Maritime Security Solutions. <http://www.apmss.co.uk> (Letöltés: 2009. május 3.)
- Anti-Piracy Weapons – Top 10 For Future Use In Somalia. <http://gcaptain.com/maritime/blog/anti-pirate-weapons-piracy-somalia> (Letöltés: 2009. május 3.)
- A Pallas Nagy Lexikona. X. kötet. Pallas Irodalmi és Nyomdai Részvénytársaság, 1895
- Az elrabolt óriás tankhajóval zsarolnak a kalózok. <http://www.origo.hu/nagyvilag/20081121-kalozok-25-millios-valtsagdiat-kernek-a-sirius-starert.html> (Letöltés: 2008. november 20.)
- BAHAR, Michael: Attaining Optimal Deterrence at Sea: A Legal and Strategic Theory for Naval Anti-Piracy Operations. Vanderbilt Journal of Transnational Law, Vol 40, 2007, p. 1–85. <http://ssrn.com/abstract=982679> (Letöltés: 2009. március 30.)
- BARON, Kevin: Navy awaiting OK to capture pirates – Stars and Stripes. (January 17, 2009) <http://www.stripes.com/news/navy-awaiting-ok-to-capture-pirates-1.87188> (Letöltés: 2009. március 1.)
- BECKMAN, Robert C.: Combatting Piracy and Armed Robbery Against Ships in Southeast Asia: The Way Forward – Ocean Development & International Law. Vol 33, Issue 3, (2002) – ISSN: 1521-0642 – pp. 317–341.
- BERKI, Tamás: A kalózkodás reneszánsza. http://www.biztonsagpolitika.hu/?id=16&aid=710&title=A_kal%C3%B3zkod%C3%A1s_renez%C3%A1nsza (Letöltve: 2008. november 30.)
- Bonanza year for Somali pirates. Middle East Online (2008. 12. 11.) <http://www.middle-east-online.com/english/somalia/?id=29155> (Letöltés: 2009. január 15.)

²¹² BAHAR, p. 72.

Britannica Hungarica Világenciklopédia. X. kötet. Ciceró Kft., Budapest, 1994. ISBN 9637815805

Brit és orosz hadihajók vertek vissza egy kalóztámadást.
http://hvg.hu/vilag/20081112_kaloztamadas_szomalia.aspx (Letöltés: 2008. november 18.)

CHALK, Peter: Africa Suffers Wave of Maritime Violence. (In.: Jane's Intelligence Review, April 1, 2001. <http://www.rand.org/commentary/2001/04/01/JIR.html> (Letöltés: 2009. január 15.)

China executes pirates. <http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/622435.stm> (Letöltés: 2009. január 20.)

CIA Factbook, Somalia. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/so.html> (Letöltés: 2008. december 19.)

Code of practice for the investigation of crimes of Piracy and armed robbery against ships. International Maritime Organization, Resolution, A 22/Res.922 (22 January 2002). 10 p.

Combined Maritime Forces. http://www.cusnc.navy.mil/cmfc/cmfc_command.html (Letöltés: 2010. augusztus 15.)

Combined Maritime Forces, Combined Task Force (CTF) 150. <http://www.cusnc.navy.mil/cmfc/150/index.html> (Letöltés: 2010. augusztus 15.)

Combined Maritime Forces, Combined Task Force (CTF) 151. <http://www.cusnc.navy.mil/cmfc/151/index.html> (Letöltés: 2010. augusztus 15.)

Combined Maritime Forces, Combined Task Force (CTF) 152. <http://www.cusnc.navy.mil/cmfc/152/index.html> (Letöltés: 2010. augusztus 15.)

Contact Group on Piracy off the Coast of Somalia – Internet: <http://www.state.gov/t/pm/rls/othr/misc/121054.htm> (Letöltés: 2009. május 10.)

Contact Group on Piracy Off the Coast of Somalia Meets in New York <http://www.state.gov/r/pa/prs/ps/2010/06/142863.htm> (Letöltés: 2010. augusztus 10.)

Defining Piracy. Maritime Terrorism Research Center. <http://www.maritimeterrorism.com/definitions> (Letöltés: 2009. november 2.)

Economic Impact of Piracy in the Gulf of Aden on Global Trade. http://www.marad.dot.gov/documents/HOA_Economic%20Impact%20of%20Piracy.pdf (Letöltés: 2009. január 30.)

Egyiptomi teherhajót raboltak el a kalózok. <http://www.origo.hu/nagyvilag/20090101-egyiptomi-teherhajot-raboltak-el-a-kalozok.html> (Letöltés: 2009. január 10.)

EU Engagement in Somalia. Factsheet, EU Council Secretariat (December 2008) http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/081217-FACTSHEET_EU_ENGAGEMENT_SOMALIA.pdf (Letöltés: 2009. január 9.)

EU naval operation against piracy. (EUNAVFOR Somalia - Operation ATALANTA) http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/missionPress/files/101005%20Factsheet%20EU%20NAVFOR%20Somalia%20-%20version%2022_EN.pdf (Letöltés: 2010. október 8.)

EUNAVFOR Somalia. <http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=1518&lang=en> (Letöltés 2010. szeptember 3.)

FLYNN, Stuart: Are Guns the Answer to Attacks on Vessels? Planetdata/Maritime Security (November 20., 2008) <http://www.planetdata.net/sites/maritime/articles.php?story=77&page=4> (Letöltés: 2009. február 15.)

Focus on NATO's operations in Budapest. http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_45982.htm? (Letöltés: 2009. április 3.)

FORBES, H.O: Persian Guld and Arabian Sea. British Protectorates. Pirates and pearl fishers. The Times, 1920. május 25.
http://archive.timesonline.co.uk/tol/viewArticle.arc?articleId=ARCHIVE-The_Times-1920-05-25-36-001&pagelId=ARCHIVE-The_Times-1920-05-25-36 (Letöltve: 2009. január 30.)

GRISSET, Pamala L. – MAHAN, Sue: Terrorism in perspective. Sage Publications, Inc. California (2003) – ISBN: 0-7619-2752-2 – 391. p.

Guns On Board <http://www.maritimesecurity.com/gunsonboard.htm> (Letöltés: 2009. szeptember 7.)

Hadihajó-erődemonstráció a kalózkodó által elrabolt hajónál.
http://hvg.hu/vilag/20081001_kalozok_szomalia_ukran_teherhajo.aspx (Letöltés: 2008. november 18.)

HANSON, Stephanie: Combating Maritime Piracy.
<http://www.cfr.org/publication/18376/> (Letöltés: 2009. február 15.)

High-level meeting in Djibouti adopts a Code of Conduct to repress acts of piracy and armed robbery against ships.
http://www.imo.org/newsroom/mainframe.asp?topic_id=1773&doc_id=10933
(Letöltés: 2010. május 11.)

HODGE, Nathan: Can Guns-for-Hire Really Deter Pirates?
<http://blog.wired.com/defense/2008/11/in-a-discussion.html> (Letöltés: 2009. február 10.)

HUTHISON, Harold C.: The Pirates have Evolved.
<http://www.strategypage.com/htmw/htseamo/articles/20051202.aspx> (Letöltés: 2010. október 11.)

International Maritime Organization.
http://www.imo.org/includes/blastDataOnly.asp/data_id%3D21262/9711.pdf (Letöltés: 2008. december 7.)

Italian cruise ship fends off pirates with gunfire.
<http://www.guardian.co.uk/world/2009/apr/26/italian-cruise-ship-pirates> (Letöltés: 2009. június 20.)

JONTZ, Sandra: Civilian ship repurposed to help anti-piracy effort. Stars and Stripes (February 10, 2009) – Internet: <http://www.stripes.com/article.asp?section=104&article=60602> (Letöltés: 2009. március 1.)

JOPSON, Barney: Kenya signs deal to prosecute Somali pirates.
http://www.ft.com/cms/s/0/9b63b8e6-c7c4-11dd-b611-000077b07658.html?ftcamp=rss&nclick_check=1 (Letöltés: 2009. január 30.)

Kalózkodó ellen hadakozik Európa.
http://www.fn.hu/kulfold/20080916/kalozok_ellen_hadakozik_europa/?hirlevelkatt=2008-09-17 (Letöltés: 2008. november 18.)

Kalózkodásveszély - high-tech támadások nemzetközi vizeken. Hírszerző összeállítás (2008. november 20.) – Internet: http://www.hirszerzo.hu/cikk.kalozveszely_high-tech_tamadasok_nemzetkozi_vizeken.87754.html (Letöltés: 2009. március 30.)

KELLERHALS, Merle David Jr.: United States Expands Fight Against Pirates.
<http://www.america.gov/st/peacesec-english/2009/April/20090416093307dmslahrellek0.6916162.html> (Letöltés: 2009. május 3.)

Kenya and the United Kingdom sign a Memorandum of Understanding on piracy along the coast of Somalia.
http://www.mfa.go.ke/mfacms/index.php?option=com_content&task=view&id=305&Itemid=62 (Letöltés: 2009. január 30.)

KNIGHT, W. Andy: Adapting the United Nations to a Postmodern Era. Palgrave Publishers Ltd, 2001. ISBN: 0-333-80150-4 –298 p.

KONTOROVICH, Eugene: International Legal Responses to Piracy off the Coast of Somalia. American Society of International Law – ASIL Insights, February 6, 2009, Volume 13, Issue 2 <http://www.asil.org/insights090206.cfm> (Letöltve: 2009. február 15.)

KULISH, Nicholas: Legal Hurdles in West Slow Pursuit of Pirates. The New York Times (November 28, 2008) <http://www.nytimes.com/2008/11/29/world/europe/29pirates.html> (Letöltés: 2008. december 20.)

LOBBAN, Richard – DALTON, Christopher: An action plan against Somali pirates. Internet: http://www.projo.com/opinion/contributors/content/CT_somalia11_12-11-08_JOCHSAT_v20.3e_32277.html (Letöltés: 2009. február 20.)

Magyar Értelmező Kéziszótár. (Szerk. JUHÁSZ-SZŐKE-O. NAGY-KOVALOVSKI) – Akadémiai Kiadó, Budapest, 1972, 1550. p.

MALONE, Robert: Dangerous Waters. http://www.forbes.com/2006/07/24/pirates-on-the-seas-cx_rm_0725pirates.html (Letöltés: 2008. december 17.)

Megfutamították a kalózokat. <http://www.honvedelem.hu/cikk/0/12943/kalozokmegfutamitasa.html> (Letöltés: 2008. november 18.)

MENKHAUS, Ken: Somalia: State Collapse and Threat of Terrorism. Adalphi Paper 364, Oxford University Press, New York, 2004, ISBN: 0-19-851670-3 – 92 p.

Military operation of the EU. EU NAVFOR Somalia. EU, ESDP, December 2008. http://consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/081208FactsheetEU_NAVFOR-v_2_EN.pdf (Letöltés: 2008. december 9.)

MILMO, Cahal: Private navy may help defeat pirates. http://www.nzherald.co.nz/world/news/article.cfm?c_id=2&objectid=10677657 (Letöltés: 2010. október 11.)

MV Moscow University – Why Anti-Piracy Efforts off Somalia Are Doomed to Fail. <http://www.oldsaltblog.com/2010/05/10/mv-moscow-university-why-anti-piracy-efforts-in-somalia-are-doomed-to-fail/> (Letöltés: 2010. június 30.)

Operation ATALANTA's First Pirate Engagement. (27. December 2008) <http://www.eunavfor.eu/2008/12/operation-atalantas-first-pirate-engagement/> (Letöltés: 2009. január 9.)

Operation Ocean Shield Current News. http://www.manw.nato.int/page_operation_ocean_shield.aspx (Letöltés: 2010. október 12.)

Orosz hajót támadtak meg a szomáliai kalózok. http://hvg.hu/vilag/20081113_orsz_hajo_somalia_kalozok_tamadas.aspx (Letöltés: 2008. november 18.)

Óvatos a NATO: rakétákkal támadhatnak a kalózok. http://atv.hu/hircentrum/2008_nov_ovatos_a_nato_raketakkal_tamadhatnak_a_kalozok_video.html (Letöltés: 2008. november 20.)

Piracy and Armed Robbery against Ships. Guidance to shipowners and ship operators, shipmasters and crews on preventing and suppressing acts of piracy and armed robbery against ships. International Maritime Organization (23 June 2009) – MSC.1/Circ.1334 – 31 p.

Piracy and Armed Robbery against Ships in Waters off the Coast of Somalia. International Maritime Organization (16 June 2009), MSC.1/Circ.1332, 16. p.

Piracy and Armed Robbery against Ships in Waters off the Coast of Somalia. Best Management Practices to Deter Piracy in the Gulf of Aden and off the Coast of

Somalia developed by the industry. International Maritime Organization (29 September 2009). MSC.1/Circ.1335. 22 p.

Piracy and Armed Robbery against Ships. Recommendations to Governments for preventing and suppressing piracy and armed robbery against ships. International Maritime Organization (26 June 2009). MSC.1/Circ.1333. 25 p.

Pirates Capture Largest Vessel Ever: Supertanker Samho Dream.
<http://piratebook.blogspot.com/2010/04/pirates-capture-largest-vessel-ever.html>
(Letöltés: 2010. június 20.)

Pirates hijack German-owned ship in Gulf of Aden.
<http://edition.cnn.com/2009/WORLD/africa/01/29/pirates.ship.hijack/index.html>
(Letöltés: 2009. május 7.)

Pirates hijack Turkish ship in Gulf of Aden. <http://in.reuters.com/article/idINIndia-40908820090708> (Letöltés: 2009. október 10.)

Pirates seize tanker with 12 RP sailors.
<http://globalnation.inquirer.net/news/news/view/20090131-186624/Pirates-seize-tanker-with-12-RP-sailors> (Internet: 2009. május 7.)

Private Guards Kill Somali Pirate for First Time.
http://www.foxnews.com/world/2010/03/24/private-guards-kill-somali-pirate-time/?utm_source=feedburner&utm_medium=feed&utm_campaign=Feed:foxnews/latest (Text - Latest Headlines) (Letöltés: 2010. április 28.)

REED, Darren (1): Piracy off Somalia. United Nations Security Council Resolution 1816. In NATO Legal Gazette, No. 14, 30 May 2008. Ed.: ACT/SEE Legal Office. pp. 9–15.

REED, Darren (2): The Exercise of Enforcement Jurisdiction on the High Seas: Exemptions to Exclusive Jurisdiction of the Flag State. Part 3, The Effect on NATO Operations at Sea. In NATO Legal Gazette, No. 16, 30 September 2008. Ed.: ACT/SEE Legal Office. pp. 6–11.

Report of the Secretary-General on possible options to further the aim of prosecuting and imprisoning persons responsible for acts of piracy and armed robbery at sea off the coast of Somalia, including, in particular, options for creating special domestic chambers possibly with international components, a regional tribunal or an international tribunal and corresponding imprisonment arrangements, taking into account the work of the Contact Group on Piracy off the Coast of Somalia, the existing practice in establishing international and mixed tribunals, and the time and resources necessary to achieve and sustain substantive results – United Nations, Security Council, S/2010/394 (26 July 2010). 54 p.

Report of the Secretary-General on the situation in Somalia. United Nations, Security Council, S/2008/709, 17. November 2008. 22 p.

Reports on acts of piracy and armed robbery against ships. Annual report 2009. International Maritime Organization, 29. March 2010. MSC.4/Circ.152, 40 p.

REYNOLDS, Paul: Rules frustrate anti-piracy efforts. BBC News website, 9. December 2008. <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/7735144.stm> (Letöltés: 2008. december 9.)

Russia says freed pirates didn't reach land.
http://www.boston.com/news/world/europe/articles/2010/05/12/russia_says_freed_pirates_didnt_reach_land/ (Letöltés: 2010. június 30.)

Sarkozy tengeri rendőrséget akar a kalózok ellen.
http://www.fn.hu/kulfold/20080916/sarkozy_tengeri_rendorseget_akar/ (Letöltés: 2008. november 18.)

Security Council Authorizes States To Use Land-Based Operations In Somalia. As Part Of Fight Against Piracy Off Coast, Unanimously Adopting 1851, 2008, Security Council, 6046th Meeting (PM).

<http://www.un.org/News/Press/docs/2008/sc9541.doc.htm> (Letöltés: 2009. január 15.)

Security Council Condemns Acts of Piracy, Armed Robbery off Somalia's Coast. Background of the Piracy. UNSCRs (1816). Security Council, 5902nd Meeting (PM)

<http://www.un.org/News/Press/docs/2008/sc9344.doc.htm> (Letöltés: 2009. február 1.)

Security Council. Unanimously Adopting Resolution 1918 (2010). Calls On All States To Criminalize Piracy Under National Laws – Security Council, 6301st Meeting (AM)

<http://www.un.org/News/Press/docs/2010/sc9913.doc.htm> (Letöltés: 2010. május 20.)

SHACHTMAN, Noah: Mercenaries, Sonic Blasters No Match for Pirates.

<http://blog.wired.com/defense/2008/12/piratemerc-late.html#previouspost> (Letöltés: 2009. április 7.)

SHANE, Leo: Pirate attacks down, but concerns linger – Stars and Stripes, March 6, 2009. <http://www.stripes.com/article.asp?section=104&article=61148> (Letöltés: 2009. március 30.)

SHAW, Malcolm N.: Nemzetközi jog. Osiris iadó, Budapest, 2001. ISBN 963-379-895-7. 832 p.

Somalia: drought, conflict and high food prices spell disaster. WFP Media Backgrounder, September 2008.

<http://documents.wfp.org/stellent/groups/public/documents/communications/wfp189741.pdf> (Letöltés: 2008. december 30.)

Somali pirates hijack British chemical tanker in Gulf of Aden.

<http://www.dailymail.co.uk/news/worldnews/article-1239138/British-tanker-St-James-Park-seized-Somali-pirates-Gulf-Aden.html#ixzz128Zv9xoZ> (Letöltés: 2010. február 4.)

Somali pirates hijack Yemeni cargo ship.

<http://www.sabanews.net/en/news172827.htm> (Letöltés: 2009. május 5.)

Somali Pirates seize supertanker Sirius Star (November 18, 2008).

<http://www.maritimeterrorism.com/2008/11/18/somali-pirates-seize-supertanker-sirius-star/> (Letöltés: 2008. november 30.)

Somali Pirates seized freighter carrying 33 T-72 tanks. (26. September, 2008).

<http://www.maritimeterrorism.com/2008/09/26/somali-pirates-seized-freighter-carrying-33-t-72-tanks/> (Letöltés: 2008. november 30.)

Standing NATO Maritime Group transits Suez Canal en-route to anti-piracy duties.

http://www.afsouth.nato.int/JFCN_PressRelease/2008releases/JFCN_08_08.html (Letöltés: 2008. november 25.)

Successful completion of NATO mission Operation Allied Provider.

<http://www.nato.int/shape/news/2008/12/081212a.html> (Letöltés: 2009. május 2.)

Summary of National Claims.

<http://www.un.org/Depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/claims.htm> (Letöltés: 2010. július 25.)

Thai Fishermen Seized by Somali Pirates in Long-Distance Hijacking.

<http://www.voanews.com/english/news/Thai-Fishermen-Seized-by-Somali-Pirates-in-Long-Distance-Hijacking-91592119.html> (Letöltés: 2010. május 8.)

The Pirates of Puntland: Practical, Legal and Policy Issues in the Fight Against Somali Piracy. K&L Gates LLP, March, 2009.

<http://www.klgates.com/files/Publication/ac22f46f-de64-41d5-a99c->

8566b961c41e/Presentation/PublicationAttachment/fbdacf5a-55e1-408d-833b-a4bc8a15dc70/3_09_The_Pirates_of_Puntland.pdf (Letöltés: 2010. február 2.) 11. p.
The Taking Of M/T Biscaglia. http://www.cargolaw.com/2008nightmare_mv_biscaglia.html (Letöltés: 2008. november 20.)
UAE History, British Era.
<http://www.cdr.gov.ae/ncdr/English/uaeGuide/PrintBritish.aspx> (Letöltés: 2009. szeptember 5.)
United Nations Security Council Resolution (UNSCR) 1814. S/RES/1814 (15 May 2008). http://www.un.org/Docs/sc/unsc_resolutions08.htm (Letöltés: 2008. december 7.)
United Nations Security Council Resolution (UNSCR) 1816. S/RES/1816 (2 June 2008). http://www.un.org/Docs/sc/unsc_resolutions08.htm (Letöltés: 2008. december 7.)
United Nations Security Council Resolution (UNSCR) 1838. S/RES/1838 (7 October 2008). http://www.un.org/Docs/sc/unsc_resolutions08.htm (Letöltés: 2008. december 7.)
United Nations Security Council Resolution (UNSCR) 1844. S/RES/1844 (20. November 2008). http://www.un.org/Docs/sc/unsc_resolutions08.htm (Letöltés: 2008. december 7.)
United Nations Security Council Resolution (UNSCR) 1846. S/RES/1846 (2. December 2008). http://www.un.org/Docs/sc/unsc_resolutions08.htm (Letöltés: 2008. december 7.)
United Nations Security Council Resolution (UNSCR) 1851. S/RES/1851 (16. December 2008). http://www.un.org/Docs/sc/unsc_resolutions08.htm (Letöltés: 2008. december 20.)
United Nations Security Council Resolution (UNSCR) 1853. S/RES/1853 (18. December 2008). http://www.un.org/Docs/sc/unsc_resolutions08.htm (Letöltés: 2008. december 28.)
United Nations Security Council Resolution (UNSCR) 1897 – S/RES/1897 (30. November 2009). http://www.un.org/Docs/sc/unsc_resolutions09.htm (Letöltés: 2009. december 28.)
United Nations Security Council Resolution (UNSCR) 1918. S/RES/1918 (27. April 2010). http://www.un.org/Docs/sc/unsc_resolutions10.htm (Letöltés: 2010. május 20.)
US Admiral: Commercial Ships Need Armed Guards to Fight Pirates. <http://www.voanews.com/english/news/US-Admiral-Commercial-Ships-Need-Armed-Guards-to-Fight-Pirates-91719979.html> (Letöltés: 2010. május 20.)
US captain rescued from pirates. <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/7996087.stm> (Letöltés: 2009. május 30.)
U.S. Navy captures 5 Somali pirates, siezes pirate mother ship off Kenya, Somali coasts. http://www.nydailynews.com/news/world/2010/04/01/2010-04-01_us_navy_captures_5_somali_pirates_siezes_pirate_mother_ship_off_kenya_somali_coa.html#ixzz129eHI2cE (Letöltés: 2010. július 3.)
US says piracy resolution allows for air strikes in Somalia. <http://www.infowars.com/us-says-piracy-resolution-allows-for-air-strikes-in-Somalia> (Letöltés: 2009. január 30.)
USS Ashland Captures Pirates. http://www.navy.mil/search/display.asp?story_id=52519 (Letöltés: 2010. július 3.)
Új Magyar Lexikon (4. kötet) – Akadémiai Kiadó, Budapest, 1961

VARGA, Attila Ferenc: A tengerek szabadságának és biztonságának helye az Amerikai Egyesült Államok biztonsági stratégiáiban. Hadtudomány elektronikus szám, 2010. http://mhtt.eu/hadtudomány/2010_e.html (Letöltés: 2010. április 30.)

VISCUSI, Gregory: Mercenary Guards Jump Ship as Somali Pirates Remain Undeterred.

<http://www.bloomberg.com/apps/news?pid=20601091&sid=akZu86OC5Jsl&refer=india> (Letöltés: 2009. április 7.)

(1) WARDEN, James: Combined Task Force 151 hunts down pirates in the Gulf of Aden. <http://www.stripes.com/article.asp?section=104&article=61656> (Letöltés: 2009. március 30.)

(2) WARDEN, James: The Law of the Sea. <http://www.stripes.com/news/the-law-of-the-seas-1.89713> (Letöltés: 2009. március 30.)

(3) WARDEN, James: U.S. troops' anti-piracy mandate stops short of land efforts. <http://www.stripes.com/news/u-s-troops-anti-piracy-mandate-stops-short-of-land-efforts-1.89735> (Letöltés: 2009. április 20.)

WOOLFE, Marie: Pirates can claim UK asylum.

<http://www.timesonline.co.uk/tol/news/uk/article3736239.ece> (Letöltés: 2009. január 15.)

Felhasznált jogforrások:

Agreement between the European Union and the Republic of Djibouti on the status of the European Union-led forces in the Republic of Djibouti in the framework of the EU military operation Atalanta. Official Journal of the European Union, L 33 (3.2.2009) pp. 43–48.

Agreement between the European Union and the Somali Republic on the status of the European Union-led naval force in the Somali Republic in the framework of the EU military operation Atalanta. Official Journal of the European Union, L 10 (15.1.2009) pp. 29–34.

Agreement for the implementation of the provisions of the United Nations Convention on the law of the sea of 10 December 1982 relating to the conservation and management of straddling fish stocks and highly migratory fish stocks. General Assembly, A/CONF.164/37 (8 September 1995).

http://www.un.org/Depts/los/convention_agreements/convention_overview_fish_stocks.htm (Letöltés: 2009. augusztus 4.)

Charter of the United Nations. <http://www.un.org/aboutun/charter/index.shtml> (Letöltés: 2008. március 9.)

Commission Recommendation of 11 March 2010 on measures for self-protection and the prevention of piracy and armed robbery against ships (2010/159/EU). Official Journal of the European Union, L 67 (17.3.2010). pp. 13–26.

Convention for the Suppression of Unlawful Acts of Violence Against the Safety of Maritime Navigation (SUA Convention, 1988. március 10.) Internet:

http://www.nti.org/e_research/official_docs/inventory/pdfs/aptmaritime.pdf (Letöltés: 2008. december 7.)

Council Joint Action 2008/749/CFSP of 19 September 2008 on the European Union military coordination action in support of UN Security Council resolution 1816 (2008) (EU NAVCO). Official Journal of the European Union, L 252 (20.9.2008). pp. 39–42.

Council Joint Action 2008/851/CFSP of 10 November 2008 on a European Union military operation to contribute to the deterrence, prevention and repression of acts of piracy and armed robbery off the Somali coast. Official Journal of the European Union, L 301 (12.11.2008) . pp. 33–37.

Council Decision 2008/918/CFSP of 8 December 2008 on the launch of a European Union military operation to contribute to the deterrence, prevention and repression of acts of piracy and armed robbery off the Somali coast (Atalanta). Official Journal of the European Union, L 330 (9.12.2008). pp. 19–20.

Exchange of Letters between the European Union and the Republic of Seychelles on the Conditions and Modalities for the Transfer of Suspected Pirates and Armed Robbers from EUNAVFOR to the Republic of Seychelles and for their Treatment after such Transfer. Official Journal of the European Union, L 315 (2.12.2009). pp. 37–43. Full Text of Djibouti Agreement. World News Journal (11. June, 2008).

<http://africannewsanalysis.blogspot.com/2008/06/full-text-of-djibouti-agreement.html> (Letöltés: 2008. november 1.)

The North Atlantic Treaty. Washington D.C. (4. April 1949).

http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_17120.htm (Letöltés: 2009. február 2.)

The European Convention on Human Rights (Rome, 4 November 1950) and its Five Protocols. Council of Europe. <http://www.hri.org/docs/ECHR50.html> (Letöltés: 2010. augusztus 7.)

United Nations Convention against Transnational Organized Crime and the Protocols thereto. United Nations (New York, 2004).

<http://www.unodc.org/documents/treaties/UNTOC/Publications/TOC%20Convention/TOCebook-e.pdf> (Letöltés: 2010. augusztus 2.)

United Nations Convention on Law of the Sea (UNCLOS), 10. December 1982.

http://www.un.org/Depts/los/convention_agreements/texts/unclos/closindx.htm (Letöltés: 2009. március 1.)

Egyéb internetforrások:

<http://www.maritimeterrorism.com/definitions> (Letöltés: 2008. november 25.)

<http://www.consilium.europa.eu/showpage.aspx?id=1519&lang=EN> (Letöltés: 2010. október 10.)